

EXPLOAD

EXPLOSIEVEN ADVISEURS

Pascalweg 2E
4104 BG Culemborg
+31 (0)345 778 990
www.expload.nl

241560000
25/11/24
Definitief 1.0

VOORONDERZOEK COMPLEET
ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

Burgersterrein
te Eerbeek

ALGEMENE GEGEVENS

PROJECT EXPLOAD

Projectnummer: 241560000
Projectnaam: Eerbeek Burgersterrein-PCO

OPDRACHTGEVER

Naam: Gemeente Brummen
Bezoekadres: Engelenburgerlaan 31
Postcode: 6971 BV Brummen
Postadres: Postbus 5
Postcode: 6970 AA Brummen
Contactpersoon: Dhr. H. Noordman

OPDRACHTNEMER

Naam: Expload B.V.
Bezoekadres: Pascalweg 2E
Postcode: 4104 BG CULEMBORG
Postadres: Postbus 85
Postcode: 4100 AB CULEMBORG
Contactpersoon: Dhr. J. de Graaf
E-mailadres: projecten@expload.nl

IBAN: NL09ABNA0451910109
BIC: ABNANL2A
KVK: 54955890
BTW: NL851505971B01

DOCUMENT

Kenmerk: RAP2415601_0828D1
Status: Definitief 1.0

Bron afbeelding voorpagina: Archief Expload

In het bovenstaande grijze vlak is onze digitale goedkeuringsstempel toegevoegd. Deze stempel geeft aan dat onze interne bedrijfsprocessen met betrekking tot het opstellen en goedkeuren van deze rapportage zijn gevolgd.

Indien deze stempel ontbreekt kunnen er geen rechten aan deze rapportage worden verleend.

MANAGEMENTSAMENVATTING

PROJECTSPECIFICATIES

Expload heeft op 20 augustus 2024 van gemeente Brummen opdracht ontvangen voor het uitvoeren van een vooronderzoek voor het Burgersterrein in Eerbeek naar de (mogelijke) aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten uit de Tweede Wereldoorlog.

Aanleiding van dit onderzoek zijn werkzaamheden op het terrein. Bij de werkzaamheden zullen bodemroerende activiteiten plaatsvinden. Voorafgaande aan de werkzaamheden dient de mogelijke aanwezigheid van explosieven uit de Tweede Wereldoorlog onderzocht te worden om, zo nodig, in een vroeg stadium vervolgstappen te kunnen ondernemen.

Het doel van dit vooronderzoek is om op beredeneerde wijze te komen tot een uitspraak over de mogelijke aanwezigheid van explosieven binnen het onderzoeksgebied. Wanneer Expload concludeert dat er een verhoogde kans is op het aantreffen van explosieven, wordt het onderzoeksgebied, of een gedeelte daarvan, aangemerkt als “verdacht”. Wanneer Expload op basis van het beschikbare bronnenmateriaal niet tot de conclusie komt dat er een verhoogde kans is op het aantreffen van explosieven, is het gebied “onverdacht”. In “onverdacht” gebied voldoet het protocol ‘onverwachts aantreffen ontplofbare oorlogsresten’ als beheersmaatregel.

BELANGRIJKE CONCLUSIES EN ARGUMENTEN

Uit een inventarisatie en analyse van historisch bronnenmateriaal is geconcludeerd dat er in het projectgebied geen sprake is van een aantoonbaar verhoogde kans op aanwezigheid van explosieven. De belangrijkste argumenten die deze conclusie onderbouwen zijn verwoord in hoofdstukken 2 tot en met 4.

AANBEVELINGEN

Voor werkzaamheden in onverdacht gebied kan worden volstaan met het van toepassing verklaren van het Protocol onverwachts aantreffen ontplofbare oorlogsresten. Werknemers dienen hierover vooraf te worden geïnformeerd. Het protocol is bijgevoerd als bijlage B.

Tevens adviseren wij ter informatie een afschrift van dit rapport aan het bevoegd gezag Openbare Orde en Veiligheid (OOV) van de gemeente Brummen te sturen als verantwoordelijke voor de openbare veiligheid.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING.....	8
1.1	Opdracht en aanleiding	8
1.2	Doelstelling.....	9
1.3	Eerder uitgevoerde vooronderzoeken.....	9
1.4	Omschrijving vooronderzoek.....	11
1.4.1	Algemeen.....	11
1.4.2	Onderzoek conflictperiode	12
1.4.3	Onderzoek na-conflictperiode.....	14
1.4.4	Indicaties en contra-indicaties van ontplofbare oorlogsresten	15
1.5	Uitvoering vooronderzoek.....	16
1.5.1	Toelichting op de procedure	16
1.5.2	Online Platform LINX.....	16
1.5.3	Literatuur.....	17
1.5.4	Archieven.....	17
1.5.5	Luchtfoto's.....	21
1.5.6	Getuigen.....	22
1.5.7	Bronnen na-conflictperiode.....	22
1.5.8	Online chronologische gebeurtenissenlijst.....	23
1.5.9	GIS werkzaamheden	24
2	INVENTARISATIE CONFLICTPERIODE.....	25
2.1	Categorieën relevante indicaties	25
2.2	Onderzoeksgebied toen	26
2.3	Verdedigingswerken	27
2.3.1	Meidagen 1940.....	27
2.3.2	Bevrijding 1945.....	27
2.4	Grondgevechten & artilleriebeschietingen.....	28
2.4.1	Meidagen 1940.....	28
2.4.2	Bevrijding 1945.....	28
2.5	Luchtaanvallen.....	28
2.6	Neergekomen Vliegtuigen	30
2.7	Neergekomen V-wapens.....	30
2.8	Vernielingen.....	30
2.9	Mijnenvelden.....	31
3	INVENTARISATIE NA-CONFLICTPERIODE	32
3.1	Onderzoeksgebied nu.....	32
3.2	Naoorlogse werkzaamheden.....	33
3.3	Opsporing van ontplofbare oorlogsresten.....	34
3.4	Aangetroffen ontplofbare oorlogsresten	34
4	ANALYSE EN AFBAKENING	36
4.1	Relevante indicaties	36
4.2	Luchtaanvallen.....	37
4.3	Neergekomen V-wapens.....	39
4.4	Verstoringen luchtfoto.....	41
5	TOT SLOT	42

5.1	Conclusie	42
5.2	Aanbevelingen	43
5.3	Leemten in kennis	43
6	BIJLAGEN	44
	Bijlage A – Bodembelastingkaart ontplofbare oorlogsresten	45
	Bijlage B – Protocol onverwacht aantreffen ontplofbare oorlogsresten	47
	Bijlage C – Bronnenlijst	49
	Publicaties	49
	Archieven	50
	Kaarten	52
	Luchtfoto's	52
	Bijlage D – Chronologische gebeurtenissenlijst	53
	Bijlage E – Betrokken personen	55
	Bijlage F - Distributielijst	55

LEESWIJZER

INLEIDING

Hoofdstuk 1 bevat de projectspecificaties en gaat in op de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd.

INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL

Hoofdstukken 2 en 3 beschrijven de belangrijkste explosieven gerelateerde gebeurtenissen in het onderzoeksgebied. De geschiedenis is in detail opgenomen in de chronologische gebeurtenissenlijst.

ANALYSE BRONNENMATERIAAL

Hoofdstuk 4 bevat de onderbouwing van de (on)verdachte gebieden binnen het onderzoeksgebied, die op de bodembelastingkaart ontplofbare oorlogsresten in bijlage A zijn afgebeeld.

TOT SLOT

Hoofdstuk 5 geeft conclusies en aanbevelingen.

CHRONOLOGISCHE GEBEURTENISSENLIJST

Een belangrijk onderdeel van dit rapport is de chronologische gebeurtenissenlijst, die door Explod is opgesteld in [Online Platform LINX](#). In deze chronologische gebeurtenissenlijst is de volledige inventarisatie en analyse van het bronnenmateriaal gerapporteerd. Het bestaat in hoofdzaak uit fragmenten van bronteksten met bronverwijzingen, ingedeeld per gebeurtenis.

Voor iedere gebeurtenis is beoordeeld of deze leidt tot een verdacht gebied, een onverdacht gebied, of dat sprake is van een leemte in kennis. Alle gebeurtenissen zijn, inclusief het gebruikte bronmateriaal, opgeslagen in de database van Online Platform LINX. Deze database kan ook worden gebruikt door de andere onderzoeksbureaus die gebruik maken van Online Platform LINX. De gebeurtenissenlijst kan na afronding van het onderzoek ook ieder moment worden bijgewerkt, mocht in de toekomst nieuwe informatie beschikbaar komen. Op verzoek van de opdrachtgever kan Explod aan dit rapport een uitdraai van de gebeurtenissenlijst toevoegen.

Voor toegang tot de projecten die voor u zijn uitgevoerd in Online Platform LINX heeft u een opdrachtgeverslicentie nodig. Meer uitleg over de software, inclusief de voorwaarden van de licentie, zijn te vinden op de website van [Online Platform LINX](#).

TERMEN EN AFKORTINGEN

Voor achtergebleven explosieven zijn in het verleden diverse benamingen en afkortingen gebruikt zoals *Niet Gesprongen Explosieven* (NGE), *Niet Gesprongen Conventionele Explosieven* (NGCE), Conventionele Explosieven (CE) en de Engelse term *Unexploded Ordnance* (UXO).

Sinds 2021 wordt in het Arbobesluit aangesloten bij de terminologie en definities uit het protocol inzake Ontplobbare Oorlogsresten van 28 november 2003 van de Verenigde Naties (Trb. 2004, 227). Daarom wordt voor achtergebleven explosieven in Nederland de term ontplofbare oorlogsresten (OO) gehanteerd.

Definitie ontplofbare oorlogsresten

Tot de ontplofbare oorlogsresten wordt elk explosief gerekend dat niet als geïmproviseerd, nucleair, biologisch of chemisch kan worden aangemerkt. Bij het opsporingsproces worden aan explosieven gelijkgesteld en als zodanig behandeld: explosieven die geen explosieve stoffen (meer) bevatten; restanten van explosieven die door leken als zodanig herkenbaar zijn; voorwerpen die door leken kunnen worden aangemerkt als explosieven; wapens of onderdelen daarvan.

Om verwarring in afkortingen te voorkomen hanteert Expload in de rapportage, bij het verwijzen naar bepaalde explosieven, de specifieke vaktermen zoals deze binnen het vakgebied Munitietechniek zijn omschreven. De benamingen worden voor de duidelijkheid voluit geschreven zonder gebruik van vaktechnische afkortingen. Dit doen we om de leesbaarheid van het rapport te vergroten. Bij verwijzingen naar eerdere rapporten worden de oorspronkelijke benamingen en afkortingen gebruikt.

1 INLEIDING

1.1 OPDRACHT EN AANLEIDING

Expload heeft op 20 augustus 2024 van gemeente Brummen opdracht ontvangen voor het uitvoeren van een vooronderzoek voor het Burgersterrein in Eerbeek naar de (mogelijke) aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten uit de Tweede Wereldoorlog. Het onderzoeksgebied omvat het terrein ten oosten van de spoorlijn in Eerbeek ter plaatse van het terrein van het voormalige transportbedrijf Burgers. De begrenzing van het onderzoeksgebied is afgebeeld in figuur 1.

Bij de werkzaamheden zullen bodemroerende activiteiten plaatsvinden. Voorafgaande aan de werkzaamheden dient de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten uit de Tweede Wereldoorlog onderzocht te worden om, zo nodig, in een vroeg stadium vervolgstappen te kunnen ondernemen.

Figuur 1 Onderzoeksgebied Expload

Het onderzoeksgebied is in dit rapport gelijk aan de locatie waar de werkzaamheden plaats zullen vinden (het projectgebied). Dit betekent dat Expload in haar onderzoek alle indicaties zoekt die mogelijk relevant kunnen zijn voor het projectgebied, waarbij Expload een buffer hanteert om ervoor te zorgen dat zij alle relevante indicaties uit het archiefmateriaal weet te vinden. Deze buffer verschilt per type gebeurtenis. Zo zijn schademeldingen zeer precies te lokaliseren, waardoor geen bufferzone vereist is, terwijl voor een onderzoek naar luchtaanvallen vaak naar de gehele gemeente wordt gekeken. Meer informatie over het bronnenonderzoek leest u in hoofdstuk 1.5.

1.2 DOELSTELLING

Het doel van dit vooronderzoek is om op basis van historische bronnen te komen tot een uitspraak over de mogelijke aanwezigheid van explosieven binnen het onderzoeksgebied. De onderzoeksresultaten worden vastgelegd in Online Platform LINX, en in een rapport, met bijbehorende bodembelastingkaart ontplofbare oorlogsresten, volgens de laatste richtlijnen in Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse Ontplofbare Oorlogsresten (CS-VROO).

1.3 EERDER UITGEVOERDE VOORONDERZOEKEN

In het offertetraject van het vooronderzoek is nagegaan of er in het onderzoeksgebied in het verleden vooronderzoek (of een risicoanalyse) naar ontplofbare oorlogsresten is uitgevoerd¹. Hiervoor heeft Expload de VEO Bommenkaart geraadpleegd. Een uitsnede van de bommenkaart is opgenomen in figuur 2. Hieruit blijkt dat er eerdere (bekende) onderzoeken zijn uitgevoerd binnen het onderzoeksgebied en/of directe omgeving hiervan.

- T&A Survey, Historisch vooronderzoek NGE spoortracé Dieren-Apeldoorn, rapportnr. ROZ-155, d.d. 25 mei 2012;
- T&A Survey, Vooronderzoek WSCS-OCE Omgeving Eerbeek, rapportnr. GPR8797, d.d. 24 december 2020; (weergegeven in figuur 2)
- Armaex, Vooronderzoek OO logistiek Centrum Eerbeek, rapportnr. 2201060001, d.d. 22 juni 2022;

Het onderzoek van T&A Survey (2012) met overlap met het onderzoeksgebied is geraadpleegd op relevante indicaties. Het onderzoek van Armaex ligt ruim ten zuiden van het onderzoeksgebied, maar is wel geraadpleegd op relevante indicaties. Het onderzoek van T&A Survey is niet nader geraadpleegd, omdat deze geen overlap heeft met het onderzoeksgebied en de resultaten niet beschikbaar zijn voor raadpleging.

¹ Niet alle onderzoeksbureaus nemen deel aan de VEO Bommenkaart. Sommige onderzoeksbureaus hebben een soortgelijk overzicht op hun eigen website staan, terwijl andere onderzoeksbureaus niet publiekelijk bekendmaken waar zij onderzoek doen of onderzoek gedaan hebben. Het is daarom niet altijd mogelijk om een compleet beeld te krijgen.

Figuur 2 Uitsnede VEO bommenkaart

Ook is gedurende het vooronderzoek onderzocht of er zichtbare infrastructuur, dat in beheer is bij ProRail, Rijkswaterstaat, het waterschap en de provincie, aanwezig is binnen het onderzoeksgebied. Zoals te zien in figuur 2 is binnen het onderzoeksgebied en/of directe omgeving zichtbare infrastructuur aanwezig die duidt op het beheer van één van deze organisaties, ProRail. Zoals hierboven vermeld is dit onderzoek geraadpleegd.

Voor de gemeente Brummen waarbinnen het onderzoeksgebied valt is geen gemeentelijk vooronderzoek ontplofbare oorlogsresten uitgevoerd.

1.4 OMSCHRIJVING VOORONDERZOEK

1.4.1 Algemeen

Het historisch vooronderzoek is een theoretische aangelegenheid en resulteert in waarschijnlijkheidsuitspraken. De uitspraak dat een gebied 'verdacht' is, betekent dat Expload op basis van historische bronnen een verhoogde kans ziet op het aantreffen van explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. De uitspraak 'onverdacht' betekent ook niet dat in het gebied geen ontplofbare oorlogsresten kunnen worden aangetroffen. Het betekent slechts dat het beschikbare feitenmateriaal niet wijst op de mogelijke aanwezigheid hiervan.

Om meer duiding te geven aan hoe we tot de conclusies 'verdacht' en 'onverdacht' komen, leggen we in dit subhoofdstuk uit hoe we ons onderzoek uitvoeren. Een belangrijk onderdeel daarvan vormt de duiding van de verschillende fases van een compleet vooronderzoek. Zo bestaat het vooronderzoek compleet uit het CS-VROO uit twee onderdelen:

- Het onderzoek conflictperiode, en
- Het onderzoek na-conflictperiode

Het is niet altijd logisch of proportioneel om een compleet historisch vooronderzoek uit te voeren voor een gebied. Veel opdrachtgevers kiezen er daarom voor om alleen een onderzoek conflictperiode uit te voeren. Alleen wanneer het onderzoek conflictperiode resulteert in een verdacht gebied conflictperiode, kiezen opdrachtgevers ervoor om ook een onderzoek na-conflictperiode uit te voeren.

Soms kan het echter ook verstandig zijn om alleen een onderzoek na-conflictperiode uit te voeren. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij werkzaamheden met beperkte grondroering in naoorlogs ontwikkeld gebied. In dat geval is het vooral van belang om vast te stellen of de bovenste lagen van de grond naoorlogs geroerd zijn.

In de volgende subhoofdstukken duiden we welke onderzoeksinspanning we voor dit rapport hebben gedaan.

1.4.2 Onderzoek conflictperiode

Het onderzoek conflictperiode stelt door middel van het inventariseren en analyseren van historisch bronnenmateriaal vast of, en eventueel waar, binnen het onderzoeksgebied rekening moet worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van explosieven in de bodem. De centrale onderzoeksvraag van het onderzoek conflictperiode is: *“Is in het onderzoeksgebied sprake van een aantoonbaar verhoogde kans op aanwezigheid van explosieven?”*

Onderzoeksvragen

Hierna volgen enkele deelvragen die gericht zijn op de verschillende soorten indicaties en contra-indicaties die in het onderzoeksgebied aanwezig kunnen zijn. De vraag is hierbij of het bronnenmateriaal aanwijzingen bevat dat er in het onderzoeksgebied sprake is geweest van:

1. Verdedigingswerken,
2. Grondgevechten,
3. Artilleriebeschietingen,
4. Luchtaanvallen,
5. Vliegtuigverliezen,
6. neergekomen V-wapens,
7. vernielingen,
8. mijnenvelden,
9. opsporing van explosieven,
10. munitievondsten?

In de analysefase van het onderzoek conflictperiode wordt voor iedere gebeurtenis of militaire situatie uit de chronologische gebeurtenissenlijst vervolgens beantwoord: *“Is de gebeurtenis of militaire situatie een indicatie van de mogelijke aanwezigheid van explosieven in het onderzoeksgebied?”*

Indien dit het geval is, dan worden (delen van) het onderzoeksgebied aangemerkt als ‘verdacht gebied conflictperiode’. Dit wordt zo genoemd om aan te geven dat hierbij niet is gekeken naar de grondroering in het onderzoeksgebied die na 1945 heeft plaatsgevonden. Het trekken van conclusies op basis van explosievenopsporing binnen het onderzoeksgebied vormt namelijk ook een onderdeel van het onderzoek conflictperiode, ondanks dat de opsporing na de oorlog heeft plaatsgevonden.

Indien er sprake is van een verdacht gebied conflictperiode, heeft het onderzoek conflictperiode bovendien tot doel om zo nauwkeurig mogelijk vast te stellen:

- Wat is de horizontale begrenzing van het verdacht gebied conflictperiode?
- Wat is de verticale begrenzing van het verdacht gebied conflictperiode?
- Welke explosieven kunnen aanwezig zijn?

Conform de richtlijnen bestaat het onderzoek conflictperiode uit twee fasen: de inventarisatie van het bronnenmateriaal en de beoordeling/analyse van het bronnenmateriaal. Deze twee fasen worden hierna toegelicht.

inventarisatie bronnenmateriaal

De inventarisatiefase van het bronnenmateriaal bestaat uit drie onderdelen:

1. Literatuuronderzoek
2. Archiefonderzoek
3. Luchtfoto-onderzoek

1. Het literatuuronderzoek is gericht op de explosieven-gerelateerde geschiedenis van het onderzoeksgebied. Op basis hiervan wordt een chronologische lijst opgesteld van aan explosieven gerelateerde gebeurtenissen die voor dit onderzoek relevant zijn. Het literatuuronderzoek resulteert in een zogenaamde chronologische gebeurtenissenlijst.

2. Het archiefonderzoek volgt op het literatuuronderzoek. Het is gericht op het verzamelen van nadere, meer gedetailleerde gegevens betreffende explosieve gerelateerde gebeurtenissen in het onderzoeksgebied. In deze fase worden in hoofdzaak primaire bronnen geraadpleegd. De archieven waaruit deze historische informatie wordt betrokken, bevinden zich zowel in Nederland als in het buitenland.

3. Het luchtfoto-onderzoek vindt parallel aan het archiefonderzoek plaats. Het luchtfoto-onderzoek heeft tot doel de schade aan het landschap als gevolg van oorlogshandelingen en de posities van militaire werken te inventariseren en door middel van een geografisch informatie systeem (GIS) in kaart te brengen.

Analyse bronnenmateriaal

Tijdens de analysefase wordt het verzamelde bronnenmateriaal beoordeeld met als doel het gemotiveerd vaststellen van:

- het feit of er binnen het onderzoeksgebied sprake is van een verdacht gebied conflictperiode ontplofbare oorlogsresten, en zo ja;
- de (sub)soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van de vermoedelijk aanwezige explosieven;
- de horizontale en verticale afbakening (WOII) van het verdacht gebied conflictperiode.

Indien er sprake is van een verdacht gebied, dan wordt de conclusie 'verdacht gebied conflictperiode' gerapporteerd. Een verdacht gebied conflictperiode ontstaat als hiertoe indicaties zijn vanuit het bronnenmateriaal en deze indicaties niet kunnen worden weerlegd met contra-indicaties. Bij dit beoordelingsproces gaat het niet zozeer om de vraag of er indicaties of contra-indicaties zijn. Immers, de onderzoeker kan meestal wel een oorlogshandeling in (de buurt van) zijn onderzoeksgebied vinden die hij mogelijk relevant acht, afhankelijk van zijn definitie van de term 'relevant'. Eerder gaat het om de vraag hoe deze indicaties en contra-indicaties worden geduid, dus welk belang er na gedegen bronnenonderzoek aan wordt toegekend. Bij dit proces kunnen de richtlijnen van het CS-VROO als leidraad worden gehanteerd. De richtlijnen bevat tevens de uitgangspunten voor het bepalen van de grootte van het verdacht gebied conflictperiode. Van de richtlijnen mag worden afgeweken, mits gemotiveerd.

Indien er geen sprake is van op explosieven verdachte gebieden, dan wordt de conclusie 'onverdacht' gerapporteerd. Als er geen verdacht gebied conflictperiode wordt afgebakend, dan wordt dit in het rapport en in Online Platform LINX, gemotiveerd. Dit kan zo zijn, omdat er geen aanwijzing is voor oorlogshandelingen binnen het gebied. Maar het kan bijvoorbeeld ook samenhangen met een leemte in kennis over de precieze locatie van de gebeurtenis, waardoor het niet mogelijk is om gericht een verdacht gebied conflictperiode aan te duiden.

Het CS-VROO vereist dat de analysefase resulteert in een bodembelastingkaart ontplofbare oorlogsresten conflictperiode. Deze kaart bevat de horizontale grenzen van de verdachte gebieden, gespecificeerd naar hoofdsort explosieven. Bij de kaart wordt een rapportage geleverd waaruit blijkt hoe de conclusies op de bodembelastingkaart tot stand zijn gekomen. In de rapportage worden, per verdacht gebied conflictperiode op de kaart, de (sub) soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van de vermoedelijk aanwezige explosieven gespecificeerd.

1.4.3 Onderzoek na-conflictperiode

Het onderzoek na-conflictperiode stelt door middel van het analyseren van naoorlogse werkzaamheden vast of grond waarin werkzaamheden plaats gaan vinden naoorlogs al geroerd is, of naoorlogs is opgebracht. Het uitgangspunt hierbij is dat naoorlogs geroerde of opgebrachte grond geen explosieven meer bevat.

Er wordt geen rekening gehouden met explosieven die van elders opgehaalde grond naar de locatie kunnen zijn gebracht. Dit uitgangspunt is logisch, omdat het vaak niet te achterhalen is waar naoorlogs opgebrachte grond vandaan komt. Vandaar dat dit uitgangspunt ook is vastgelegd in het CS-VROO. Ook mag er conform CS-VROO van worden uitgegaan dat explosieven, wanneer deze bij grondroerende werkzaamheden werden aangetroffen, zijn verwijderd.

Voordat het onderzoek na-conflictperiode van start gaat wordt ingeschat en afgesproken welk detailniveau benodigd is voor het onderzoek. Meestal volstaan uitgangspunten om het onderzoek uit te voeren. Hiermee wordt bedoeld dat niet exact wordt nagegaan hoe de grondroerende werkzaamheden hebben plaatsgevonden, maar dat een aanname wordt gedaan over de wijze en diepte van de grondroering, op basis van literatuur en praktijkervaring. Een andere optie is om de werkzaamheden uit het verleden precies in te tekenen, bijvoorbeeld op basis van beschikbare bestektekeningen. Dit vergt meer inspanning, maar kan ook meer onverdacht gebied tot gevolg hebben. Expload raadt dit alleen aan wanneer zij inschat dat dit significante reductie van het verdachte gebied kan betekenen.

1.4.4 Indicaties en contra-indicaties van ontplofbare oorlogsresten

Voor een gestructureerde verslaglegging van het onderzoek worden de (contra-) indicaties voor de aanwezigheid van explosieven onderverdeeld in 11 categorieën:

1. *Verdedigingswerken (indicatie)*

Als gevolg van verdedigingswerken in het onderzoeksgebied, bijvoorbeeld wapen- en geschutopstellingen, kunnen daar explosieven zijn achtergebleven.

2. *Grondgevechten (indicatie)*

Dit omvatten man-tot-man gevechten en de inzet van infanteriemunitie daarbij, zoals lichte vuurwapens, handgranaten, enz.

3. *Artilleriebeschietingen (indicatie)*

Beschietingen met geschut, bijvoorbeeld ter ondersteuning van een grondgevecht.

4. *Luchtaanvallen (indicatie)*

Luchtaanvallen omvatten naast bombardementen ook beschietingen vanuit vliegtuigen met raketten, boordwapens, enz. Als gevolg van luchtaanvallen kunnen afgeworpen of afgeschoten explosieven in de bodem terecht zijn gekomen.

5. *Vliegtuigverliezen (indicatie)*

Bij vliegtuigcrashes kunnen explosieven, die aan boord van het vliegtuig waren, in de bodem terecht zijn gekomen.

6. *Neergekomen V-wapens (indicatie)*

Gecrashte V-wapens kunnen niet of slechts gedeeltelijk zijn gedetoneerd.

7. *Vernielingen (indicatie)*

Als gevolg van vernielingen door het Nederlandse of het Duitse leger of het verzet in WO-II of voorbereidingen daartoe kunnen vernielingsladingen zijn achtergebleven.

8. *Mijnenvelden (indicatie)*

In voormalige mijnenvelden kunnen mijnen zijn achtergebleven.

9. *Naoorlogse werkzaamheden (contra-indicatie)*

Als gevolg van naoorlogse bodemroerende werkzaamheden kunnen explosieven uit de bodem zijn verwijderd (bij graaf- of baggerwerkzaamheden) of met een laag van elders aangevoerde grond zijn bedekt (bij ophogingen of dempingen).

10. *Opsporing van explosieven (contra-indicatie)*

Als gevolg van opsporingswerkzaamheden kunnen explosieven uit de bodem zijn verwijderd. Opsporing en ruiming van explosieven kan zowel tijdens de Tweede Wereldoorlog als daarna hebben plaatsgevonden.

11. *Munitievondsten (mogelijke indicatie)*

Deze explosieven kunnen ter plaatse aanwezig zijn geweest sinds de oorlog, maar ze kunnen ook nadien op die plaats zijn gedumpt of daar op andere wijze terecht zijn gekomen.

1.5 UITVOERING VOORONDERZOEK

1.5.1 Toelichting op de procedure

Het is van belang om bij de inventarisatie van bronnenmateriaal de juiste bronnen te selecteren. Dit bronnenmateriaal bestaat, zoals al vermeld in paragraaf 1.3, uit drie fasen: 1. literatuur 2. archieven en 3. luchtfoto's. Deze onderdelen worden nader toegelicht in de volgende paragrafen uit dit hoofdstuk, voorafgegaan door een toelichting op het online platform voor onderzoeken waarvan gebruik is gemaakt. Verder is vermeld of aanvullend getuigen zijn gehoord. Dit hoofdstuk sluit af met een beschrijving van de wijze waarop de ingewonnen gegevens zijn verwerkt en beoordeeld.

1.5.2 Online Platform LINX

Dit rapport is verwerkt in Online Platform LINX, een online platform voor de registratie en uitvoering van onderzoeken. De gehanteerde werkwijze wijkt af van een traditioneel vooronderzoek. Door het gebruik van Online Platform LINX wordt een zeer grote hoeveelheid aan verzameld historisch bronmateriaal online geregistreerd, verwerkt en beoordeeld. Hierdoor kan de informatie eenvoudig worden hergebruikt en geüpdated voor toekomstige explosievenonderzoeken in de gemeente Brummen. Online Platform LINX is een initiatief van Expload, Saricon en het Havenbedrijf Rotterdam. Het wordt inmiddels (oktober 2024) gebruikt door diverse gemeenten in Nederland.

Online chronologische gebeurtenissenlijst

Expload heeft het verzamelde historische bronnenmateriaal uit internationale, nationale en lokale bronbewaarplaatsen ontsloten in een online gebeurtenissenlijst. Informatie uit bronnenmateriaal over een gebeurtenis is ingevoerd in de chronologische tijdlijn met behulp van een invoerformulier. Dit formulier is het resultaat van een studie van richtlijnen voor uitvoering van vooronderzoek uit het CS-VROO, aangevuld met "best-practices" uit het werkveld. Het formulier helpt de onderzoeker om de informatie uit de bron gestructureerd te verwerken. Nieuwe inzichten en broninformatie kunnen aan een gebeurtenis worden toegevoegd, wat de database een dynamisch karakter geeft. De gebeurtenis wordt zo objectief mogelijk beschreven, zodat de gebeurtenis in de toekomst voor ander onderzoek opnieuw gebruikt kan worden.

Analyseformulieren

Iedere gebeurtenis in de chronologische lijst is beoordeeld met behulp van een analyseformulier in Online Platform LINX. Deze formulieren bevatten zowel de conclusies van de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.4.3., als de onderbouwing van de conclusie. Het formulier helpt de onderzoeker om de informatie uit de bron gestructureerd te analyseren en te motiveren. Hierdoor is herleidbaar welke gebeurtenissen ten grondslag liggen aan het (niet) afbakenen van een verdacht gebied, en met welke redenering de onderzoeker tot deze conclusie is gekomen. Daarnaast wordt in dit formulier de bijbehorende geodata toegevoegd. Doordat de analyses zijn gekoppeld aan de gebeurtenissenlijst, valt de redenering van de onderzoeker op een overzichtelijke wijze helemaal terug te voeren op het originele bronmateriaal.

1.5.3 Literatuur

In het kader van het literatuuronderzoek zijn landelijke en lokale/regionale werken bestudeerd. De geraadpleegde publicaties zijn opgenomen in de bronnenlijst in bijlage B. Tijdens raadpleging zijn de relevante passages overgenomen in citaten en parafrases met paginaverwijzing en verwerkt in de chronologische gebeurtenissenlijst.

1.5.4 Archieven

Het CS-VROO schrijft voor dat bij het archiefonderzoek bepaalde bronnen moeten worden geraadpleegd. Een deel van deze bronnen moet in beginsel altijd worden ingezien ('verplicht'), een ander deel moet worden ingezien als daar volgens nader omschreven voorwaarden aanleiding toe is ('aanvullend').

Tabel 1 is een opsomming van deze verplichte en aanvullende bronnen en van een aantal niet verplichte bronnen. Bij elke bron, in casu archiefinstelling, is vermeld of deze is geraadpleegd. Hier volgt een toelichting op elk van deze bronnen.

Bron	Fysiek bezoek?	Archief geraadpleegd?	Website archief geraadpleegd?	Bron benaderd door:
Gemeentelijk archief	Nee	Ja, database Expload	Ja	Opsteller(s) rapport
Provinciaal archief	Nee	Ja, database Expload	Ja	Opsteller(s) rapport
Explosieven Opruimingsdienst Defensie	Nee	Ja, database Expload	Nee	Opsteller(s) rapport
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie	Nee	Ja, database Expload	Nee	Opsteller(s) rapport
Nederlands Instituut voor Militaire Historie	Nee	Ja, database Expload	Ja	Opsteller(s) rapport
The National Archives, Londen (VK)	Nee	Ja, database Expload	Ja	Opsteller(s) rapport
Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg (Duitsland)	Nee	Ja, database Expload	Nee	Opsteller(s) rapport
National Archives and Records Administration, College Park (USA)	Nee	Ja, database Expload	Nee	-
Semistatische Archiefdiensten Ministerie Defensie	Nee	Ja, database Expload	Nee	Opsteller(s) rapport
Nationaal Archief, Den Haag	Nee	Ja, database Expload	Ja	Opsteller(s) rapport
Krantenberichten	Nee	Ja, database Expload	Ja	Opsteller(s) rapport
Kadaster	Nee	Ja, database Expload	Nee	Opsteller(s) rapport
Library and Archives Canada	Nee	Ja, database Expload	Nee	Opsteller(s) rapport

Tabel Overzicht geraadpleegde bronnen.

Gemeentelijk archief

Het onderzoeksgebied ligt in de gemeente Brummen. De archiefstukken van de gemeente Brummen zijn overgedragen het Erfgoedcentrum Zutphen.

Expload heeft de collectie van het gemeentearchief geraadpleegd op inventarissen over de luchtbeschermingsdienst met betrekking tot bomafwerpen en andere aan de luchtoorlog gerelateerde gebeurtenissen, stukken over oorlogsschade en de vondsten van aangetroffen/geruimde explosieven.

Provinciaal archief

Het Gelders Archief is het Regionale Historische Centrum (RHC) van Gelderland. Het beheert en bewaart de archieven en collecties van Gelderse overheden, particulieren en bedrijven. In het Gelders Archief (provinciaal archief) is gezocht naar stukken van de luchtbeschermingsdienst, stukken over aangetroffen/geruimde explosieven en oorlogsschaderapporten, in het bijzonder binnen de collectie van het Militair Gezag.

Semistatische archiefdiensten van het Ministerie van Defensie

De collectie van de Mijn- en Munitieopruimingsdienst (MMOD) 1945-1947 is geraadpleegd. Deze collectie bevat gegevens over ruiming van explosieven en explosieven - gerelateerde objecten in de periode 1945-1947. Geraadpleegd zijn de MMOD dossiers voor de gemeente met de beginletter B.

Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD)

Bij het verplicht te raadplegen archief van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) te Soesterberg wordt eerst de database met meldingen uit de periode 1971-2024 bekeken. MORA/VO's op deze Excel-lijst die mogelijk relevant zijn voor het onderzoeksgebied zijn geraadpleegd. Een deel van de collectie ruimrapporten van de EOD uit de periode eind 2007 tot en met eind 2010 is niet beschikbaar voor inzage.

In de collectie van de MMOD zijn de munitieruiming in de periode 1945-1947 ontsloten. Aan de hand van de mijnenveldkaarten van de EOD wordt geanalyseerd of ter plaatse van het onderzoeksgebied mijnen velden of op mijnen verdachte gebieden hebben gelegen. In de archieven van de EOD zijn de collectie mijnenveldkaarten en de daarbij behorende mijnenveld ruimrapporten geraadpleegd.

Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

Bij het onderzoek naar oorlogshandelingen en militaire infrastructuur tijdens WO-II in Eerbeek is gebruik gemaakt van dossiers uit het NIOD, (die in de bronnenlijst in het platform zijn vermeld.)

De collectie Generalkommissariat für das Sicherheitswesen - Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West (toegang 077) is geraadpleegd, waarin zich een overzicht bevindt van bomafwerpen en andere luchtoorlog gerelateerde gebeurtenissen op Nederlands grondgebied in de periode september 1940 - april 1941, opgesteld door de Duitse Ordnungspolizei.

Ook is de Collectie Departement van Justitie (toegang 216k) geraadpleegd. Hierin bevinden zich processen-verbaal met betrekking tot luchtaanvallen en andere luchtoorlog gerelateerde gebeurtenissen.

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Bij het onderzoek naar oorlogshandelingen en militaire infrastructuur tijdens WO-II in Eerbeek is gebruik gemaakt van dossiers uit het NIMH, (die in de bronnenlijst in het online platform zijn vermeld.)

De collectie Duitse verdedigingswerken in Nederland en rapporten van het Bureau Inlichtingen te Londen (1940-1945) met toegangsnummer 575 in het NIMH is geraadpleegd op aanwijzingen over mogelijk verdedigingswerken in en nabij het onderzoeksgebied.

Daarnaast verplicht het CS-VROO om de collectie gevechtsverslagen en rapporten mei 1940 (toegang 409) uit het NIMH te raadplegen als blijkt dat er grondgevechten hebben plaatsgevonden in mei 1940. De collectie is niet geraadpleegd, omdat geen aanwijzingen zijn van grondgevechten in Eerbeek.

Nationaal Archief

Bij het onderzoek naar oorlogshandelingen en militaire infrastructuur tijdens WO-II in Eerbeek is gebruik gemaakt van dossiers uit het Nationaal Archief in Den Haag (tevens het provinciaal archief van Zuid-Holland), die in de bronnenlijst zijn vermeld.

De collectie Binnenlandse Zaken (toegang 2.04.53.15) is geraadpleegd, waarin de berichten van gemeenten aan de Rijksinspectie Luchtbescherming te Den Haag in de periode 1940-1943 zijn ontsloten.

Ook is de collectie 2.13.167 Bunkerarchief geraadpleegd. Hierin bevinden zich de stukken van het Bureau Registratie Verdedigingswerken.

Delpher: online database met historische krantenartikelen

De online database Delpher is geraadpleegd, waarin duizenden historische kranten zijn verwerkt, geraadpleegd en doorzocht op onder andere vermeldingen over oorlogshandelingen en munitievondsten in Eerbeek.

Kadaster

Ten behoeve van het onderzoek naar contra-indicaties is naoorlogs kaartmateriaal uit het archief van kadaster geraadpleegd met als doel het inventariseren van naoorlogse ruimtelijke ontwikkelingen. In GIS zijn de online kaartencollectie geraadpleegd en verwerkt.

The National Archives Londen (VK)

In The National Archives is gezocht naar aanwijzingen van geallieerde luchtaanvallen op doelen in of nabij het onderzoeksgebied. Bijzonder aandacht is uitgegaan naar de Operations Record Books (logboeken) van de Second Tactical Air Force (2TAF), die integraal zijn bestudeerd (AIR 37). 2TAF was verantwoordelijk voor vele luchtaanvallen met vliegtuigbommen, raketten en boordmunitie op transportdoelen door geheel Nederland, met name in de periode september 1944 tot begin mei 1945. Daarnaast zijn ook de specifieke Operation Record Books van de Squadrons geraadpleegd (AIR 27).

De zogenoemde form E summaries en day and night bomb raid sheets van Bomber Command zijn doorgenomen op relevante meldingen (AIR 14). In de gehele periode tussen mei 1940 en mei 1945 heeft Bomber Command luchtaanvallen uitgevoerd op doelwitten op Nederlands grondgebied. Tot maart 1942 vonden de meeste bombardementen bij duisternis plaats. Na die tijd opereerde Bomber Command in Nederland vooral nog overdag.

Bundesarchiv-Militärarchiv

Het Bundesarchiv is het nationaal archief van Duitsland. De vestiging van deze archiefinstelling die voor het onderzoek conflictperiode het meest relevant is, betreft het Bundesarchiv-Militärarchiv te Freiburg im Breisgau. Hier bevinden zich stukken uit de archieven van de Wehrmacht (Luftwaffe, Kriegsmarine, Heer) en Waffen-SS uit de periode van de Tweede Wereldoorlog. Een belangrijke verzameling meldingen met relevantie voor het onderzoek conflictperiode die het Bundesarchiv herbergt betreft de Lageberichte (dagrapporten) van de Luftwaffenführungsstab Ic met meldingen van waargenomen luchtaanvallen op Nederlands grondgebied tussen mei 1940 en november 1941. Deze dagrapporten zijn niet doorgenomen omdat er geen aanwijzingen zijn voor luchtaanvallen in 1940.

National Archives and Records Administration, College Park (USA)

The National Archives and Records Administration (NARA) is het nationaal archief van de Verenigde Staten. NARA heeft diverse vestigingen, waarvan de belangrijkste twee in de regio Washington DC zijn gelegen. Documenten uit de periode van de Tweede Wereldoorlog, waaronder een groot deel van het archief van de Amerikaanse strijdkrachten, berusten op de locatie National Archives II in College Park, Maryland (NARA II). De collectie is niet geraadpleegd door Expload, omdat er geen aanwijzingen zijn van Amerikaanse luchtbombardementen in het onderzoeksgebied.

Library and Archives Canada (LAC)

The Library and Archives (LAC) is het nationaal archief en bibliotheek belast met het aankopen, bewaren en toegang beiden tot historische documenten van Canada. Het archief bevat Defence Overprints (kaarten) van Nederland, dit zijn Canadese aantekeningen/inlichtingen van de Duitse verdediging in 1944 en 1945 voorafgaand aan de bevrijding. Expload heeft deze kaarten gefotografeerd, geïnventariseerd en gedigitaliseerd. De relevante sheets voor Eerbeek zijn geraadpleegd.

1.5.5 Luchtfoto's

In WO-II werden op grote schaal luchtfoto's gemaakt van bezet Nederland door geallieerde vliegtuigen voorzien van camera's. Een verkenningsvlucht (sortie) bestond uit meerdere runs over het doelgebied, waarbij de luchtfoto's voor zover mogelijk met 60% overlap werden genomen.

Figuur 3 Het maken van luchtverkenningfoto's in WO-II.

Van de luchtfotocollecties uit tabel 2 is bekend dat zij geallieerde luchtverkenningfoto's bevatten met dekking van delen van Nederland. In de tabel is opgenomen welke collecties tijdens het huidige onderzoek zijn geraadpleegd.

Bron	Geraadpleegd	Toelichting
Wageningen UR (Universiteit)	Ja	Luchtfoto aangekocht
Kadaster	Ja	Geen luchtfoto aangekocht
National Collection of Aerial Photography (VK)	Ja	Geen luchtfoto aangekocht
Laurier Military History Archive	Ja	Luchtfoto aangekocht
National Archives and Records Administration (NARA)	Ja	Geen luchtfoto aangekocht

Tabel 1 Overzicht van geraadpleegde luchtfotocollecties.

Selectie van luchtfoto's

Bij de selectie van de meest geschikte luchtfoto's is gebruik gemaakt van inventarissen van luchtfotoleveranciers Dotka Data en Luftbilddatenbank. Bij de selectie is rekening gehouden met de opnamedatum in relatie tot de datums van oorlogshandelingen in het onderzoeksgebied, de kwaliteit van het luchtfotobeeld en de fotoschaal.

Na raadpleging van de inventarissen zijn luchtfoto's ingewonnen uit de database van Dotka Data en The Laurier Military History Archive met opnamedatums uit 1944 en 1945. Deze luchtfoto's zijn ingewonnen om te verifiëren of er schade aan het landschap is ontstaan als gevolg van luchtaanvallen en het neerkomen van V1-wapens in de oorlogsjaren. Tevens zijn deze luchtfoto's gebruikt om eventuele militaire aanwezigheid in het onderzoeksgebied te inventariseren.

Beeldanalyse

Luchtfoto-interpretatie is, voor zover redelijkerwijs mogelijk was, uitgevoerd met gebruik van foto's van zowel vóór als van na een oorlogshandeling. Verder is gebruik gemaakt van meldingen uit overige bronnen waarin bijvoorbeeld de locaties van inslagen van explosieven zijn beschreven of de aard en locaties van verdedigingswerken zijn opgetekend.

Expload heeft gebruik gemaakt van fotogrammetrische software om de volledigheid, betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van de classificatie van objecten te verbeteren. De resultaten van de analyse zijn verwerkt in GIS. Bij de classificatie van objecten op luchtfoto's is de validiteit vastgelegd in drie niveaus van betrouwbaarheid:

- Bevestigd: betrouwbaarheid grenst aan zekerheid. De waarneming kan worden bevestigd met een tweede bron (betrouwbaarheid 99%).
- Waarschijnlijk: de classificatie wordt niet visueel of op andere wijze ondersteund door zo'n tweede bron, maar Expload is overwegend zeker van de validiteit van de classificatie;
- Mogelijk: Expload is overwegend onzeker van de validiteit van de classificatie.

Expload hanteert de stellingname dat enkel een 'mogelijke' indicatie niet kan leiden tot de afbakening van een verdacht gebied conflictperiode.

1.5.6 Getuigen

In het kader van het vooronderzoek zijn geen getuigen gehoord.

1.5.7 Bronnen na-conflictperiode

Belangrijk onderdeel van het onderzoek is de na-conflictperiode (1945-heden) waarin nagegaan wordt waar en tot welke diepte grondverzet heeft plaatsgevonden en of hierbij explosieven zijn aangetroffen en zo ja, waar en welke soorten. Dit onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een set historische kaarten en luchtfoto's van de periode vanaf WO-II tot heden.

Na het verzamelen en analyseren van alle nieuwverworven informatie met betrekking tot naoorlogs uitgevoerde grondroerende werkzaamheden in relatie tot naoorlogse munitievondsten, wordt bepaald of binnen het projectgebied nog sprake is van een verdacht gebied.

Overzicht Gebeurtenissen

De relevante informatie uit de inventarisatie is niet volledig gerapporteerd in het rapport, maar wel volledig verwerkt in de online gebeurtenissenlijst op het platform (zie paragraaf 1.5.2). Dit is een chronologisch overzicht van explosieven-gerelateerde gebeurtenissen en omstandigheden in het onderzoeksgebied, met voor iedere gebeurtenis een bundeling van relevante informatie uit de bronnen, inclusief bronverwijzingen.

1.5.8 Online chronologische gebeurtenissenlijst

Het rapporteren van bronverwijzingen en bronteksten in Online Platform LINX heeft de volgende voordelen:

- Er ontstaat snel inzicht in de beschikbare informatie per gebeurtenis.
- Het onderzoek is eenvoudig te updaten als in de toekomst nieuwe informatie beschikbaar zou komen.

In de gebeurtenissenlijst zijn de volgende ingewonnen gegevens opgenomen:

- Datum
- Locatieverwijzing
- Citaten en/of parafrases van passages uit publicaties
- Citaten en/of parafrases van passages uit archiefstukken

De gebruiker kan de informatie in de gebeurtenissenlijst sorteren of in subsets weergegeven met behulp van de filtermogelijkheden. Lege cellen in de gebeurtenissenlijst staan voor leemten in kennis. Dat wil zeggen dat de betreffende categorie informatie niet voor de gebeurtenis bekend is. Als een leemte in kennis doorslaggevend is geweest in de analyse van een gebeurtenis, is dit als zodanig vermeldt in de kolom 'conclusie'.

Door het gebruik van een chronologische gebeurtenissenlijst is de omvang van dit rapport beperkt gehouden. Het rapport bestaat uit een samenvatting van de belangrijkste informatie uit de lijst en een onderbouwing van het kaartbeeld in bijlage A. De lezer die geïnteresseerd is in verdere details van oorlogsgebeurtenissen in het onderzoeksgebied wordt verwezen naar Online Platform LINX.

Citaten en parafrases worden in Online Platform LINX voorzien van volledige bronverwijzingen, en waar mogelijk gelinkt aan het originele bronnenmateriaal. Bronverwijzingen naar archiefstukken bevatten een vermelding van de archiefbewaarplaats, het nummer van de collectie/toegang en het inventarisnummer. Bronverwijzingen van luchtfoto's zijn voorzien van het sortienummer en luchtfotonummer.

1.5.9 GIS werkzaamheden

De locatieverwijzingen in het bronnenmateriaal zijn vertaald naar locaties in het Rijksdriehoekstelsel (RD) met behulp van het geografisch informatie systeem (GIS) ArcGIS Pro. Als ondergrond bij het digitaliseren is steeds een georeferentieerde luchtfoto uit WO-II of een gepositioneerde stafkaart uit WO-II gebruikt, waarbij de stafkaart alleen is toegepast als er sprake was van een kaartcoördinaat.

Tijdens de analysefase van het onderzoek conflictperiode is het GIS gebruikt om verbanden te leggen tussen historische gegevens. Vervolgens zijn de horizontale grenzen van het verdacht gebied conflictperiode in GIS afgebakend, waarbij de uitgangspunten van het CS-VROO zijn toegepast.

De bodembelastingkaart ontplofbare oorlogsresten compleet is het eindresultaat van de GIS werkzaamheden van Expload. De projectgebonden geodata (vector en raster data) kunnen op verzoek worden aangeleverd, voor zover dit binnen de grenzen van de gebruiksrechten van het georeferentieerde beeldmateriaal en in redelijkheid mogelijk is.

2 INVENTARISATIE CONFLICTPERIODE

2.1 CATEGORIEËN RELEVANTE INDICATIES

In hoofdstuk 1 is een onderzoeksvraag gesteld voor de inventarisatiefase van het vooronderzoek: bevatten de bronnen aanwijzingen dat in het onderzoeksgebied sprake is geweest van één of meer van 11 gespecificeerde categorieën (contra-) indicaties voor de aanwezigheid van explosieven? Deze vraag is beantwoord in tabel 2.

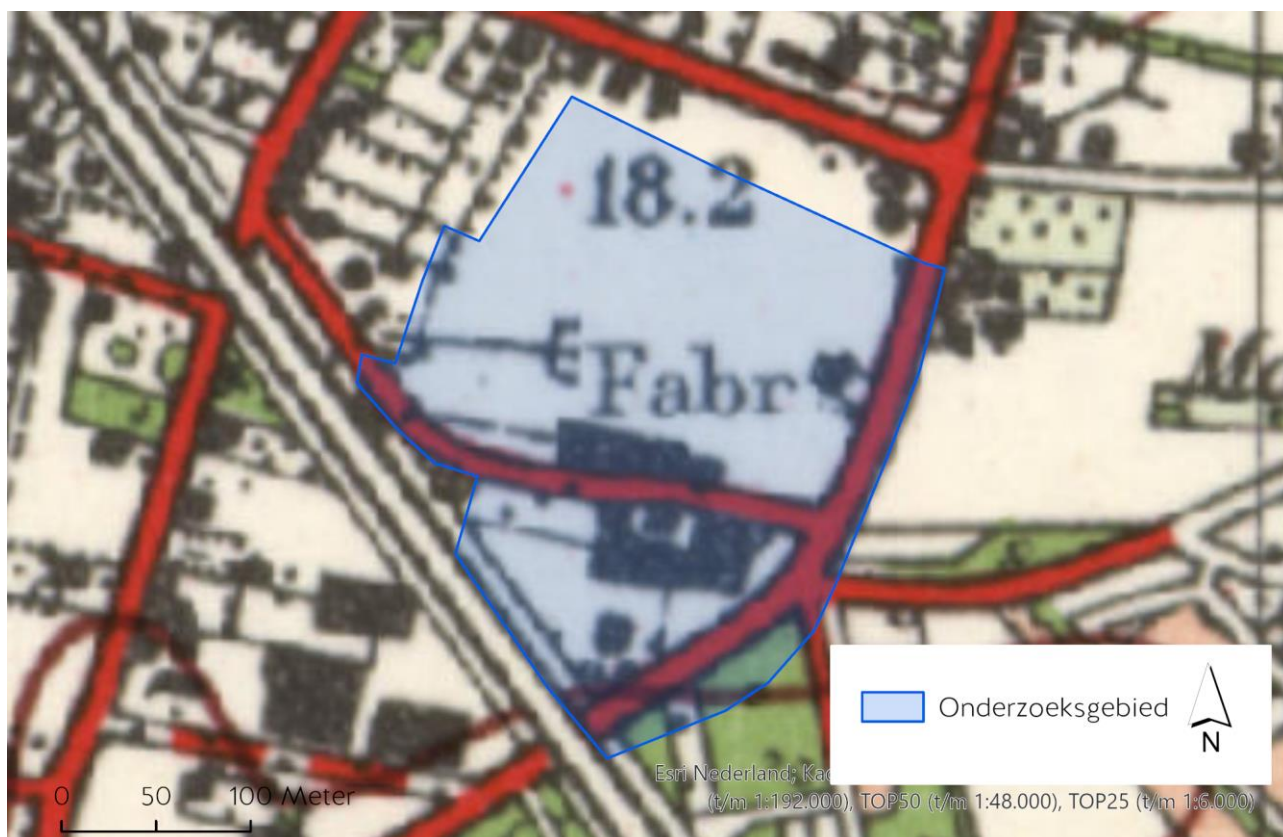
In de navolgende paragrafen zullen per categorie de onderzoeksresultaten belicht worden. In de chronologische gebeurtenissenlijst in de bijlage is een uitgebreide versie van alle indicaties die tijdens het onderzoek zijn aangetroffen.

Categorie	In Eerbeek	In/nabij onderzoeksgebied
Verdedigingswerken	Nee	Nee
Grondgevechten	Nee	Nee
Artilleriebeschietingen	Ja	Nee
Luchtaanvallen	Ja	Ja
Vliegtuigverliezen	Ja	Nee
Neergekomen V-wapens	Ja	Ja
Vernielingen	Ja	Nee
Mijnenvelden	Ja	Nee
Naoorlogse werkzaamheden	Ja	Ja
Opsporing van explosieven	Nee	Nee
Munitievondsten	Ja	Nee

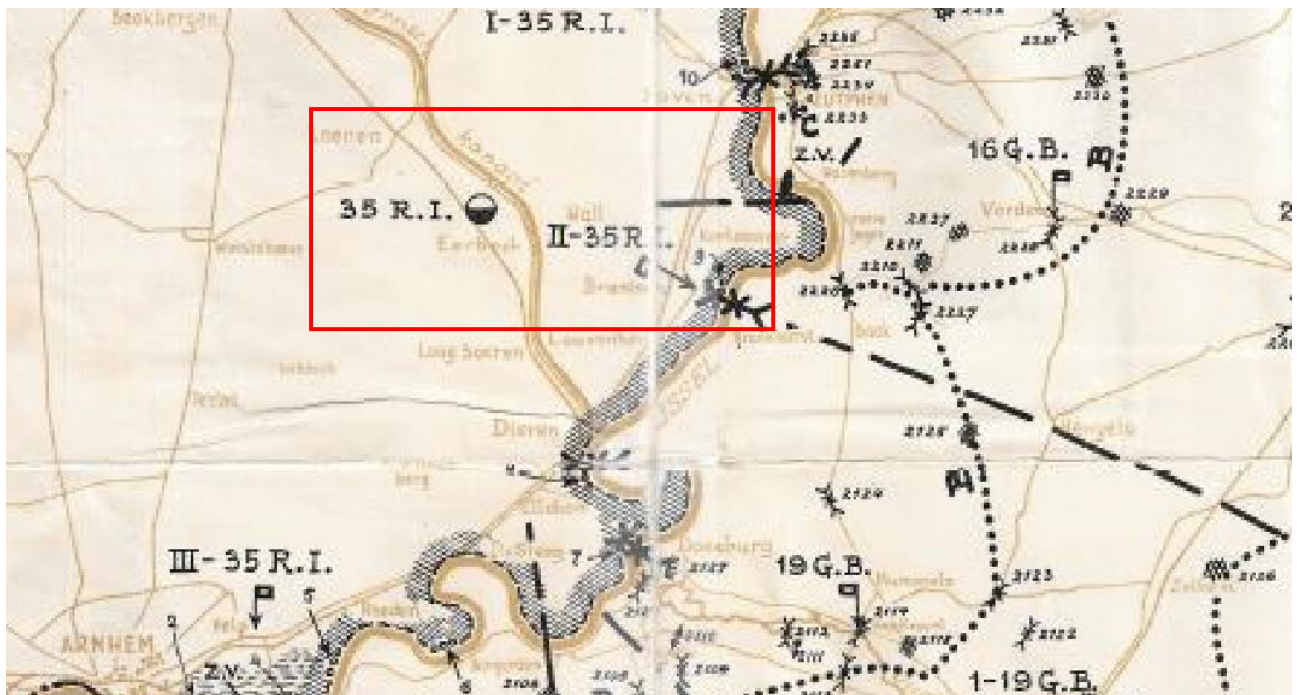
Tabel 2 Overzicht relevante categorieën indicaties en contra-indicaties.

2.2 ONDERZOEKSGBIED TOEN

De ligging van het projectgebied is in figuur 3 afgebakend op een stafkaart uit 1955, representatief voor de situatie in WO-II. Gedurende de oorlogsperiode bestond het onderzoeksgebied uit het terrein van de papierwarenfabriek J.A. Schut. Direct aan de westzijde lang een spoorlijn.

Figuur 4 Onderzoeksgebied op een topografische kaart van 1955

Figuur 5

2.3 VERDEDIGINGSWERKEN

2.3.1 Meidagen 1940

De commandant van de 35e Regiment Infanterie bevond zich met zijn commandopost in Eerbeek. De gebeurtenissen rondom de meidagen van 1940 worden uiteengezet in paragraaf 2.4.

2.3.2 Bevrijding 1945

Er zijn geen aanwijzingen van verdedigingswerken rondom de bevrijding in het bronmateriaal aangetroffen.

2.4 GRONDGEVECHTEN & ARTILLERIEBESCHIETINGEN

2.4.1 Meidagen 1940

Om 16:00 uur waren de Duitse troepen Dieren binnengedrongen, waarbij de linker sectie van 2-II-35 R.I. werd opgerold en het Apeldoorns kanaal bereikte. De ontsnapte luitenant had contact opgenomen met C.-Gr.IJ.Z. te Eerbeek, die hem had opgedragen, te Laag Soeren, 3,5 km ten noordwesten van Dieren aan het Apeldoorns kanaal stelling te nemen, en een opmars naar Eerbeek tegen te gaan. De vijand rukte echter niet uit Dieren naar Eerbeek op, doch te 22:00 uur kreeg de luitenant bericht, dat Eerbeek door een uit de andere richting opgerukte vijand was bezet en dat hij terug moest trekken in de richting van Otterlo. Uit berichten van burgers bleek, dat Eerbeek door de Duitsers was bezet en viel er weinig bijzonders voor.

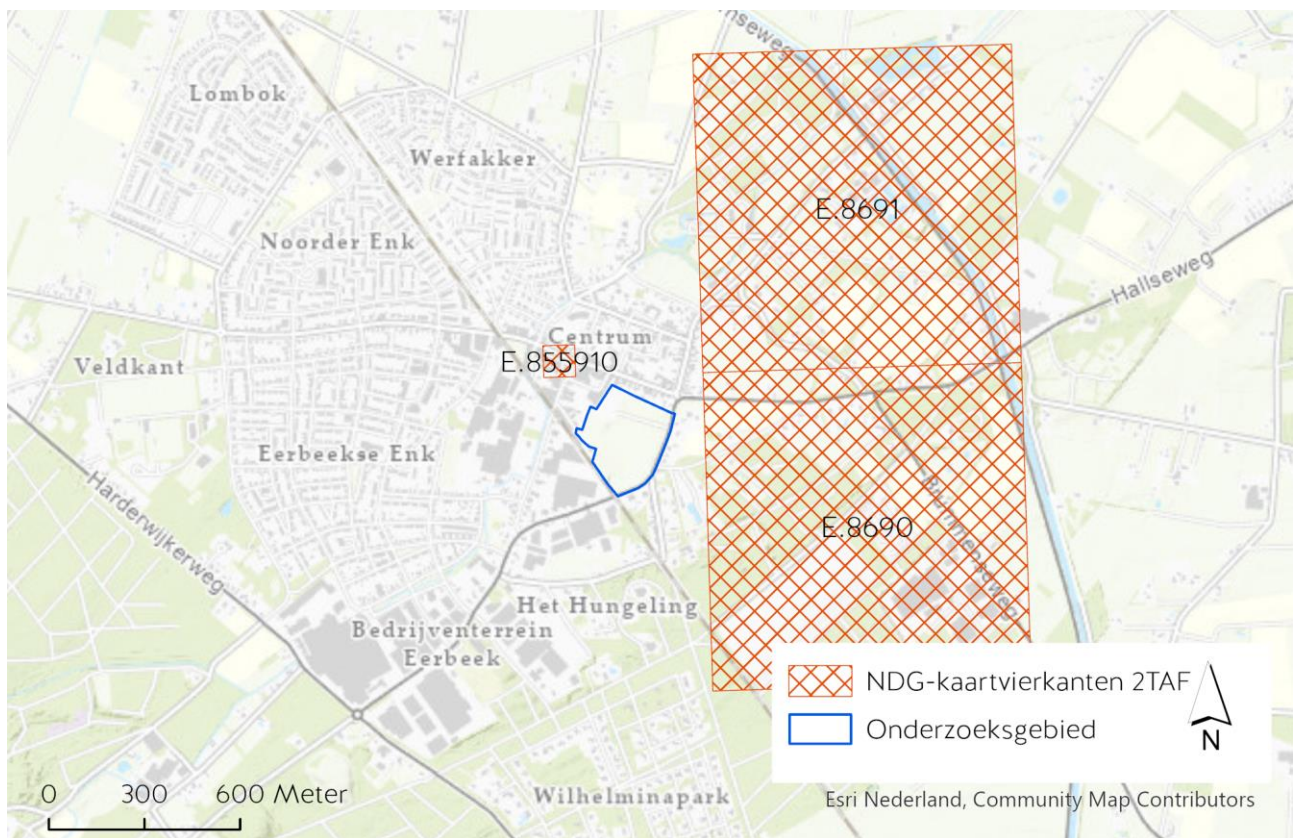
2.4.2 Bevrijding 1945

In de nacht van 13 op 14 april vertrok de Duitse infanterie al uit Eerbeek. Op 16 april kwamen de eerste Engelse tanks in Eerbeek aan met daarop Schotse bemanning van de Royal Artillerie, het C-eskadron van het 49th Recce Regiment. Eind van de ochtend sloegen enkele granaten in, die werden verschoten door een Duitse batterij vanuit Loenen. Na Eerbeek vertrokken de geallieerde troepen richting Loenen. In Eerbeek kwamen korte tijd later een zwaardere eenheid van het Canadese leger, die door de meeste Eerbekenaars als de echte bevrijders werden aangezien.

2.5 LUCHTAANVALLEN

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden Eerbeek en omgeving meerdere keren aangevallen door vliegtuigen. In de laatste jaren van de oorlog werden Duitse verdedigingswerken en de infrastructuur zoals de spoorlijn meermaals aangevallen door de geallieerde luchtmacht.

Hieronder worden de luchtaanvallen uitgelicht, die mogelijk invloed hebben gehad op het onderzoeksgebied.

Figuur 6 2TAF-kaartvierkanten² die genoemd worden in onderstaande luchtaanvallen.

29 september 1944

Op 29 september een bombardement door Engelse vliegtuigen plaatsvond. Het doelwit was de spoorlijn nabij het station. Op die dag werd - naast de Vereenigde Papierfabrieken - ook Papierwarenfabriek Schut getroffen door vier vliegtuigbommen. Hoewel alles overdekt was met glassplinters, puin en zand, bleek bij Schut merkwaardigerwijs ook geen van de machines ernstig beschadigd.

13 oktober 1944

Raketaanval tussen 14:20 en 17:57 door vier Typhoons van No. 175 Squadron met 31 raketten. De Typhoons vlogen naar een ferry in kaartvierkant E.8690 en vielen een binnenvaartschip aan met raketten en boordgeschut. De binnenvaartschip werd rokend achtergelaten.

10 december 1944

Bombardement tussen 12:05 en 17:14 door 12 Spitfires van No. 74 Squadron met 10 x 500 lb. en 23 x 250 lb. Er werd een directe inslag waargenomen in V.006227 en een inslag Z.827946 en een gebouw werd geraakt in Z.855910. De spoorlijn werd tweemaal doorbroken en een vliegtuig raakte verloren. Een vliegtuig viel kaartvierkant E aan. Dit betekend vermoedelijk E.855910.

² Aangevallen doelwitten werden gerapporteerd met vermelding van coördinaten in het Nord de Guerre (NDG) coördinatenstelsel. Dit waren kaartvakken van respectievelijk 1000 x 1000, 100 x 100 of 10 x 10 meter.

Squadron niveau meldde dat de aanval plaatsvond met 10 x 500 lb. G.P. en 23 x 250 lb. bommen. Inslagen werden gemeld op de spoorlijn in E.825425 en op een gebouw in E.855910.

14 februari 1945

Boordwapenbeschieting tussen 07:30 en 10:00 door 12 Spitfires van No. 331 Squadron op een trein met 12 wagons en locomotief gaande richting noordwesten in kaartvierkant E.8691. Militaire voertuigen werden aangevallen in E.0484³, E.9858⁴ en Z.6304⁵. Drie voertuigen, een locomotief en 12 wagons raakten beschadigd.

2.6 NEERGEKOMEN VLIEGTUIGEN

13 juni 1944

Crash van een Lancaster Mk. I van No. 90 Squadron van Bomber Command. Het vliegtuig werd neergeschoten door een nachtjager en kwam neer in Soerense Zand, ten zuidoosten van Eerbeek. Het toestel vloog terug van Gelsenkirchen (D) naar de basis Tuddenham in Suffolk (ENG).

2.7 NEERGEKOMEN V-WAPENS

17 december 1944

Melding van de vernieling van een huis in Doonweg door een V1-wapen, ongeveer 500 meter noordelijk van het huis 't Hungeling. In en rondom Eerbeek zouden meerdere V1-wapens zijn neergekomen. De V1 was tien meter ervoor ontploft.

23 februari 1945

Melding van het neerkomen van een V1-wapen in het centrum van Eerbeek terecht op de kruising Stuijvenburchstraat / Illinckstraat en werden de villa van de familie Sanders, de school en de schoenenwinkel Te Hennepe (nu boekhandel Hendriks) zwaar beschadigd.

24 februari 1945

Melding van het neerkomen van een V1-wapen in Eerbeek.

Er zouden in totaal 17 V1-wapens zijn neergekomen rondom Eerbeek.

2.8 Vernielingen

15 april 1945

De schoorsteenpijp van de Verenigde papierfabrieken werd opgeblazen door Duitse troepen.

³ Kaartvierkant ligt bij Oudewater.

⁴ Kaartvierkant ligt in Duitsland.

⁵ Kaartvierkant ligt bij Garderen.

2.9 MIJNENVELDEN

Er zijn geen aanwijzingen voor mijnenvelden in of nabij het onderzoeksgebied.

3 INVENTARISATIE NA-CONFLICTPERIODE

In dit onderzoek conflictperiode worden de onderdelen naoorlogse werkzaamheden, opsporing en aangetroffen munitie besproken in relatie tot de resultaten uit het onderzoek conflictperiode.

3.1 ONDERZOEKSGBIED NU

Het huidige onderzoeksgebied bestaat, zoals zichtbaar in figuur 6, uit het voormalige Burgers-terrein in Eerbeek. Aan de westzijde van het onderzoeksgebied ligt een spoorlijn. Deze was tijdens WO-II ook al aanwezig.

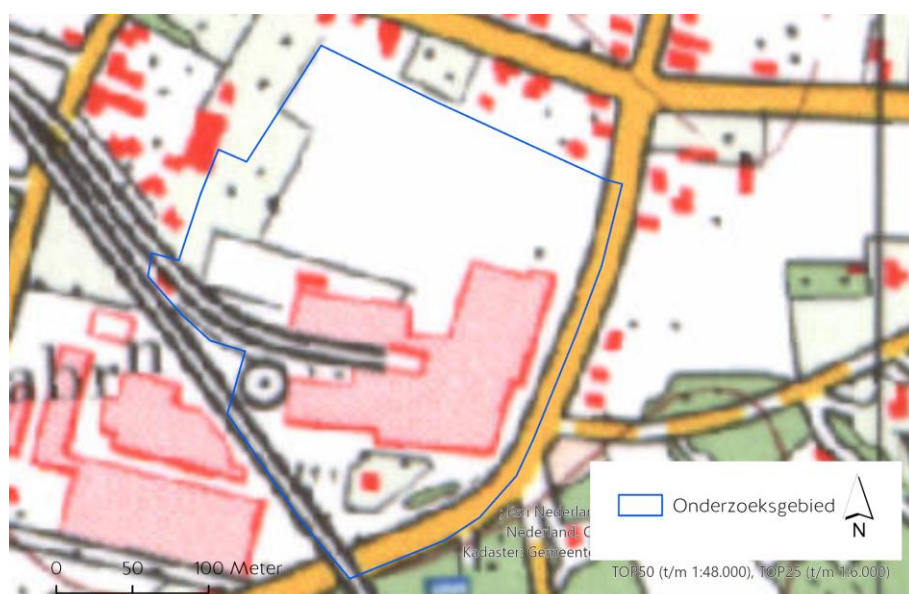

Figuur 7 Onderzoeksgebied op een luchtfoto van 2023

3.2 NAOORLOGSE WERKZAAMHEDEN

Uit een vergelijking van de situatie in WO-II op verkenningluchtfoto's en historische kaarten met de huidige situatie, waarbij gebruik is gemaakt van topografische kaarten en satellietfotobeelden, zijn de hierna genoemde landschapswijzigingen geïnterviewd.

In vergelijking met de oorlogsperiode hebben in het onderzoeksgebied met name bouw en sloopwerkzaamheden plaatsgevonden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog stond in het zuidoostelijk deel van het onderzoeksgebied de Papierwarenfabriek Schut. In de jaren '80 werd het fabrieksterrein uitgebreid, maar bleef een deel van terrein nog steeds onbebouwd. Vanaf de jaren '90 was het gehele onderzoeksgebied fabrieksterrein voor de papierfabriek en een transportbedrijf. In 2011 werd de fabriek gesloopt en kwam het terrein braak te liggen.

Figuur 8 Onderzoeksgebied op een historische topografische kaart van 1980

Figuur 9 Onderzoeksgebied op een luchtfoto van 2006

Figuur 10 Onderzoeksgebied op een luchtfoto van 2012

3.3 OPSPORING VAN ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

Gedurende het vooronderzoek is nagegaan of er in het onderzoeksgebied in het verleden explosievenopsporing is uitgevoerd.⁶ Hiervoor heeft Expload de VEO bommenkaart geraadpleegd. Een uitsnede van de bommenkaart is opgenomen in figuur 2. Hieruit blijkt dat er geen eerdere (bekende) onderzoeken zijn uitgevoerd binnen of nabij het onderzoeksgebied.

3.4 AANGETROFFEN ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

Naoorlogse vondsten van ontplofbare oorlogsresten worden door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) vermeld in ruimrapporten, de zogenaamde MORA's. Meerdere MORA's hebben een vindplaats die in of dichtbij het onderzoeksgebied ligt. De daar geruimde explosieven zouden daarom relevant kunnen zijn voor het huidige onderzoek. Dit blijft echter onzeker, omdat de EODD vaak geen exacte vindplaatsen heeft vermeld en de betreffende explosieven ook elders kunnen zijn aangetroffen om vervolgens naar de ruimlocatie te zijn vervoerd.

⁶ Niet alle opsporingsbedrijven nemen deel aan de VEO Bommenkaart. Sommige opsporingsbedrijven hebben een soortgelijk overzicht op hun eigen website staan, terwijl andere opsporingsbedrijven niet publiekelijk bekendmaken waar zij onderzoek doen of onderzoek gedaan hebben. Het is daarom niet altijd mogelijk om een compleet beeld te krijgen.

De informatie vanuit de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) bevat nog enkele leemten in kennis. De belangrijkste leemte in kennis is de kennis over aangetroffen explosieven in de periode 1945-1971. De ruimingsacties werden in deze tijd uitgevoerd door de Mijn- en Munitie Opruimingsdienst en diverse hulpverleningsdiensten. De ruimrapporten van de MMOD zijn geraadpleegd, maar geven geen compleet beeld. De ruimrapporten van de hulpverleningsdiensten zijn namelijk niet geraadpleegd. Dit is niet vanuit onwil van Expload. De meeste rapporten van deze hulpverleningsdiensten zijn namelijk zoek. Waarschijnlijk zijn zij verloren gegaan. Een deel van de collectie ruimrapporten van de EOD uit de periode eind 2007 tot en met eind 2010 is niet beschikbaar voor inzage.

In Eerbeek werden meerdere Mora's gemeld ter plaatse van het politiebureau in Eerbeek. Deze vondsten kunnen daardoor niet herleid worden naar de vindplaats of hebben geen relevantie tot oorlogshandelingen. Hierdoor kan de relevantie tot het onderzoeksgebied niet worden vastgesteld. Deze vondsten waren 750 stuks vuurwerk⁷, één handgranaat⁸ ongeveer 20 stuks klein kaliber munitie⁹, één 20 mm patroon en één stuks klein kaliber munitie¹⁰, oefenbrisantgranaatpatroon M793 van 25 mm (VS)¹¹ en één namaak klein kaliber munitie.¹² Daarnaast zijn twee Mora's geraadpleegd, die te ver buiten het onderzoeksgebied zijn gemeld.¹³

⁷ 19740170

⁸ 19992179

⁹ 20002374

¹⁰ 20010832

¹¹ 20051413

¹² 20051625

¹³ 20041646 & 20071415

4 ANALYSE AFBAKENING

EN

4.1 RELEVANTE INDICATIES

In hoofdstuk 1 en paragraaf 1.5.2 is aangegeven dat tijdens het onderzoek gebruik is gemaakt van een online chronologische gebeurtenissenlijst, dat toegankelijk is in een platform voor vooronderzoeken. In dit platform zijn alle relevante gebeurtenissen voor het onderzoeksgebied beoordeeld. De gedachtegang en de conclusies van deze beoordelingen zijn daar geregistreerd als ook in dit rapport.

Na analyse van de in hoofdstuk 2 beschreven gebeurtenissen is gebleken dat geen van de categorieën indicaties aanleiding hebben gegeven tot het afbakenen van een verdacht gebied. In hoofdstuk 4 van dit rapport zijn de beoordelingen opgenomen voor relevante gebeurtenissen, die niet leiden tot een verdacht gebied, zodat deze ook kunnen worden gelezen door personen die geen toegang hebben tot het platform. Gebeurtenissen, die niet worden vermeld in hoofdstuk 4 vonden ruim buiten het onderzoeksgebied plaats en zijn daarom als niet relevant beoordeeld.

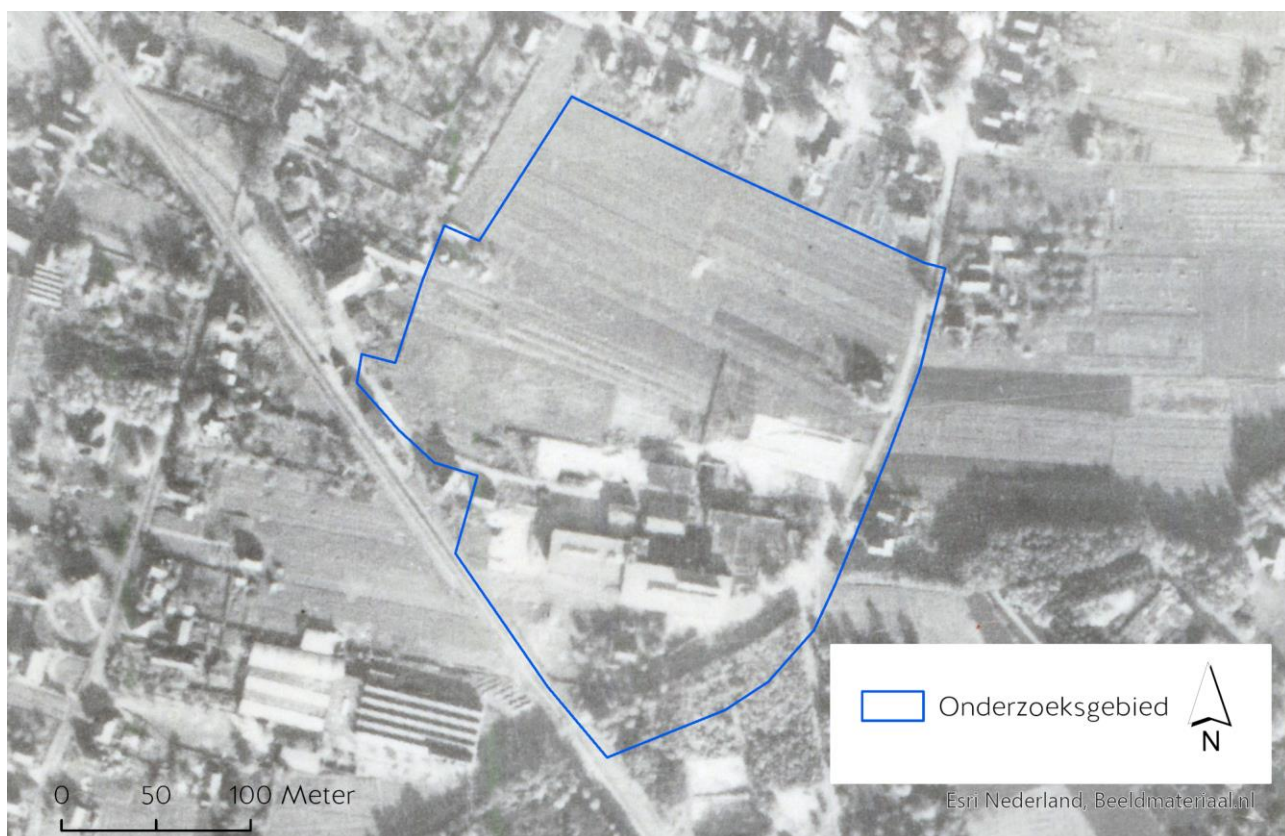
4.2 LUCHTAANVALLEN

29 september 1944

Op 29 september 1944 vond een bombardement door Engelse vliegtuigen plaats. Het doelwit was de spoorlijn nabij het station. Op die dag werd - naast de Vereenigde Papierfabrieken - ook Papierwarenfabriek Schut getroffen door vier vliegtuigbommen. Hoewel alles overdekt was met glassplinters, puin en zand, bleek bij Schut merkwaardigerwijs ook geen van de machines ernstig beschadigd.

Dit bombardement werd gemeld in een publicatie "Oorlog in een dorp aan de IJssel" van P. Willemsens. In dit onderzoek is naar aanvullende informatie gezocht in literatuur- en archiefmateriaal echter er zijn geen indicaties in andere bronnen gevonden. Dit betekent dat dit bombardement slechts in één bron werd vermeld. Het is ook mogelijk dat de datum foutief is genoteerd en het op een andere dag heeft plaatsgevonden, maar dit kan niet nader worden vastgesteld.

Daarbij is een luchtfoto van 28 oktober 1944 geraadpleegd, om mogelijke schade aan de fabriek in het onderzoeksgebied vast te stellen. Op de luchtfoto is ook geen schade waar te nemen. Er is sprake van een leemte in kennis wanneer en waar dit bombardement heeft plaatsgevonden. Op basis van de beschikbare informatie kan niet worden bepaald of binnen het onderzoeksgebied een verdacht gebied dient te worden afgebakend.

Figuur 11 Luchtfoto van 28 oktober 1944 (Sortiennr. 4-1148, luchtfotonr. 3216)

13 oktober 1944

Raketaanval door vier Typhoons van No. 175 Squadron met 31 raketten. De Typhoons vlogen naar een ferry in kaartvierkant E.8690 en vielen een binnenvaartschip aan met raketten en boordgeschut. De binnenvaartschip werd rokend achtergelaten.

Het kaartvierkant ligt ten oosten van het onderzoeksgebied. De aanval vond plaats op een ferry en binnenvaartschepen. Vermoedelijk heeft de aanval plaatsgevonden boven het Apeldoornsch Kanaal ten oosten van het onderzoeksgebied. Er zijn geen aanwijzingen voor het neerkomen van raketten in het onderzoeksgebied.

10 december 1944

Bombardement door 12 Spitfires van No. 74 Squadron met 10 x 500 lb. en 23 x 250 lb. Er werd een directe inslag waargenomen in V.006227 en een inslag Z.827946 en een gebouw werd geraakt in Z.855910. De spoorlijn werd tweemaal doorbroken en een vliegtuig raakte verloren. Een vliegtuig viel categorie E aan. Dit betekend vermoedelijk E.855910.

Squadron niveau meldde dat de aanval plaatsvond met 10 x 500 lb. G.P. en 23 x 250 lb. bommen. Inslagen werden gemeld op de spoorlijn in E.825425 en op een gebouw in E.855910. Vermoedelijk was de vermelding in de Daily Logs foutief overgenomen en moet de Z vermelding een E vermelding zijn, zoals in het Squadron-documentatie.

Het bombardement zou hebben plaatsgevonden ten zuidoosten van Gennepe in Limburg (E.825425) en het station van Eerbeek. Het onderzoeksgebied ligt langs het station. Echter op een luchtfoto van 10 april 1945 zijn geen zichtbare kraters of wijzigingen waargenomen in het onderzoeksgebied, bijvoorbeeld schade aan de fabriek. Er zijn ook geen aanwijzingen aangetroffen in het lokaal bronmateriaal over dit bombardement en ook geen munitievondsten die verband houden met het bombardement. In lokaal nieuws wordt dan ook met name aandacht besteed aan de V1-wapen inslag op 23 februari 1945. Het is logisch dat wanneer bovengenoemd bombardement zou hebben plaatsgevonden, dit ook aandacht zou krijgen in lokaal nieuws. Er is sprake van een leemte in kennis over waar dit bombardement daadwerkelijk heeft plaatsgevonden, maar er zijn geen aanwijzingen dat dit in het onderzoeksgebied is geweest.

14 februari 1945

Boordwapenbeschieting door 12 Spitfires van No. 331 Squadron op een trein met 12 wagons en locomotief gaande richting noordwesten in kaartvierkant E.8691. Militaire voertuigen werden aangevallen in E.0484, E.9858 en Z.6304. Drie voertuigen, een locomotief en 12 wagons raakten beschadigd.

De beschieting vond plaats onder andere ter hoogte van de spoorlijn in Eerbeek. De kaartvierkant ligt niet over de spoorlijn, maar de beschrijving vermeld een aanval op een trein. Het onderzoeksgebied lag ten oosten van het station van Eerbeek. Er zijn geen aanwijzingen dat het station werd aangevallen en daarbij mogelijk munitie in het onderzoeksgebied is neergekomen.

4.3 NEERGEKOMEN V-WAPENS

17 december 1944

Melding van de vernieling van een huis in Doonweg door een V1-wapen, ongeveer 500 meter noordelijk van het huis 't Hungeling. In en rondom Eerbeek zouden meerdere V1-wapens zijn neergekomen. De V1 was tien meter ervoor ontploft.

Het wapen kwam ten zuidoosten van het onderzoeksgebied neer. Er zijn geen aanwijzingen dat het V1-wapen in het onderzoeksgebied terecht kwam.

23 februari 1945

Op 23 februari 1945 kwam een V-1 in het centrum van Eerbeek terecht op de kruising Stuijvenburchstraat / Illinckstraat en werden de villa van de familie Sanders, de school en de schoenenwinkel Te Hennepe (nu boekhandel Hendriks) zwaar beschadigd.

Op de luchtfoto van 10 april 1945 is schade zichtbaar ter plaatse van de genoemde kruising ongeveer 120 meter ten noordoosten van het onderzoeksgebied. Vlak naast de kruising lijkt een inslagkrater waarneembaar.

Figuur 12 Schade zichtbaar op de genoemde kruising ten noordwesten van het onderzoeksgebied op een luchtfoto van 10 april 1945 (Sortienr. 4-2244, luchtfotonr. 4122)

24 februari 1945

Melding van het neerkomen van een V1-wapen in Eerbeek. Het is niet bekend waar dit V-wapen uiteindelijk neerkwam. In het onderzoeksgebied zijn geen waarnemingen van inslagen zichtbaar op de luchtfoto van 10 april 1945.

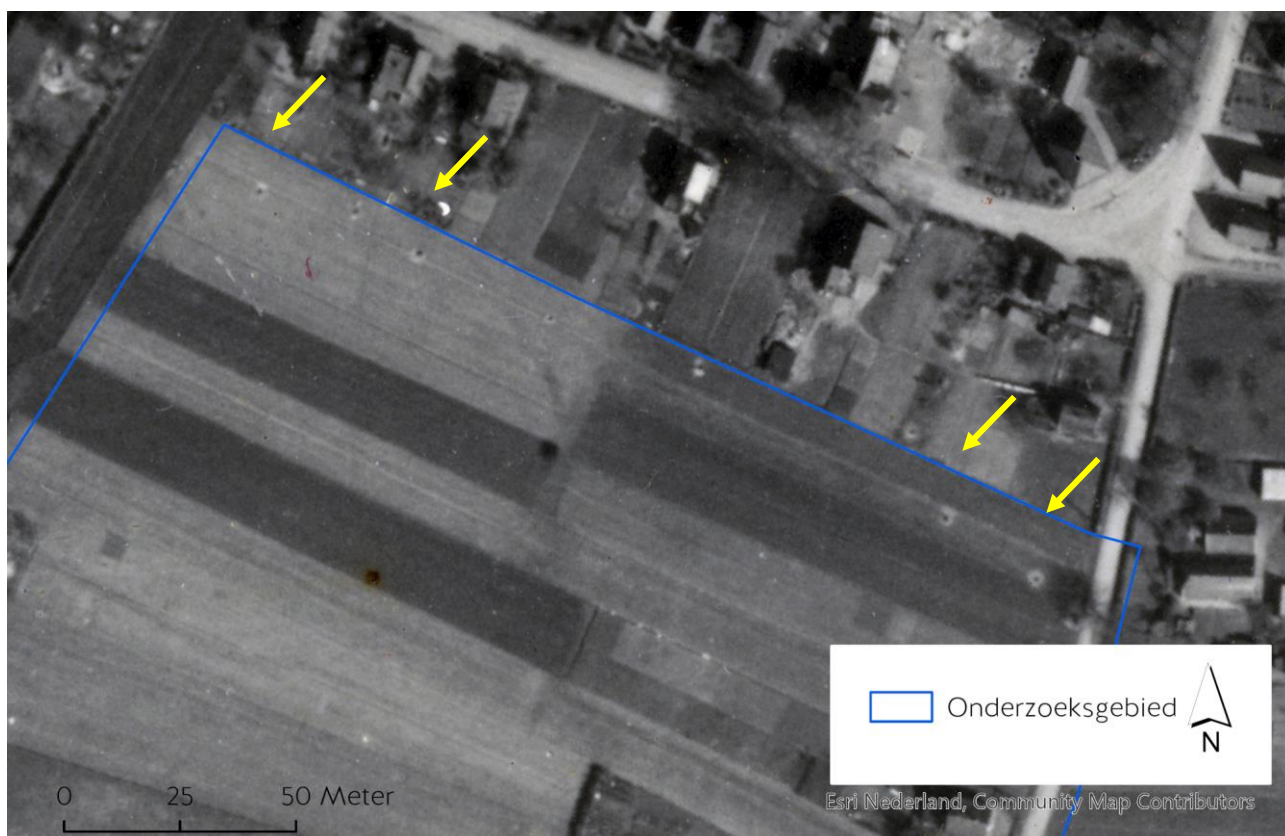

Figuur 13 Luchtfoto van 10 april 1945 (Sortienr. 4-224, luchtfotonr. 4122)

4.4 VERSTORINGEN LUCHTFOTO

Op de luchtfoto van 10 april 1945 zijn nog enkele verstoringen zichtbaar in het onderzoeksgebied. Deze zijn ook waar te nemen buiten het onderzoeksgebied. Het is niet duidelijk waardoor deze zijn veroorzaakt, maar er zijn geen aanwijzingen voor artilleriebeschietingen op het gebied of de inslagen van mogelijk blindgangers van vliegtuigbommen.

Eerbeek werd overigens pas na deze luchtfoto bevrijd, waarbij enkele granaten werden verschoten.

Figuur 14 Luchtfoto van 10 april 1945 (Sortienr. 4-224, luchtfotonr. 4122)

5 TOT SLOT

5.1 CONCLUSIE

Expload heeft op 20 augustus 2024 van gemeente Brummen opdracht ontvangen voor het uitvoeren van een vooronderzoek voor het Burgersterrein in Eerbeek naar de (mogelijke) aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten uit de Tweede Wereldoorlog. Het onderzoeksgebied omvat het terrein ten oosten van de spoorlijn in Eerbeek ter plaatse van het terrein van het voormalige transportbedrijf Burgers. De begrenzing van het onderzoeksgebied is afgebeeld in figuur 1.

Bij de werkzaamheden zullen bodemroerende activiteiten plaatsvinden. Voorafgaande aan de werkzaamheden dient de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten uit de Tweede Wereldoorlog onderzocht te worden om, zo nodig, in een vroeg stadium vervolgstappen te kunnen ondernemen.

Uit een inventarisatie en analyse van historisch bronnenmateriaal is geconcludeerd dat er in het projectgebied geen sprake is van een aantoonbaar verhoogde kans op aanwezigheid van explosieven. De belangrijkste argumenten die deze conclusie onderbouwen zijn verwoord in hoofdstukken 2 tot en met 4.

De verdachte gebieden zijn afgebeeld op de bodembelastingkaart Ontplofbare Oorlogsresten conflictperiode in bijlage A.

5.2 AANBEVELINGEN

Voor werkzaamheden in onverdacht gebied kan worden volstaan met het van toepassing verklaren van het Protocol onverwachts aantreffen ontplofbare oorlogsresten. Werknemers dienen hierover vooraf te worden geïnformeerd. Het protocol is bijgevoerd als bijlage B.

Tevens adviseren wij ter informatie een afschrift van dit rapport aan het bevoegd gezag Openbare Orde en Veiligheid (OOV) van de gemeente Brummen te sturen als verantwoordelijken voor de openbare veiligheid.

5.3 LEEMTEN IN KENNIS

Hieronder volgen de belangrijkste leemten in kennis. De overige leemten in kennis zijn per gebeurtenis aangegeven in de analyseformulieren van het online platform:

- Informatie over munitievondsten in de periode 1947-1970 is niet beschikbaar. De gevonden explosieven zijn in die periode geruimd door diverse instanties, maar het is onduidelijk waar de archiefstukken van deze diensten zich bevinden. Zij zijn mogelijk vernietigd. Een deel van de collectie ruimrapporten van de EOD uit de periode eind 2007 tot en met eind 2010 is niet beschikbaar voor inzage.

6 BIJLAGEN

BIJLAGE A – BODEMBELASTINGKAART ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

- Onverdacht gebied
- Onderzoeksgebied

EXPLOAD
EXPLOEVEN OM TOEGANG

Expload BV

Postbus 85

4100 AB Culemborg

Tel: 0445 78990

info@expload.nl

Paulusweg 2E

4104 BG Culemborg

KvK: 54955890

www.expload.nl

Opdrachtgever

Greenhouse Advies

Project

Eerbeek - Burgersterrein

Onderdeel

Bodembelastingkaart ontplofbare oorlogsresten

Datum

25-11-2024

Gel.

AB

Gec.

JdeG

Schaal

1:1.800

Projectnummer

24156

Versienummer

1.0

Status

DEF

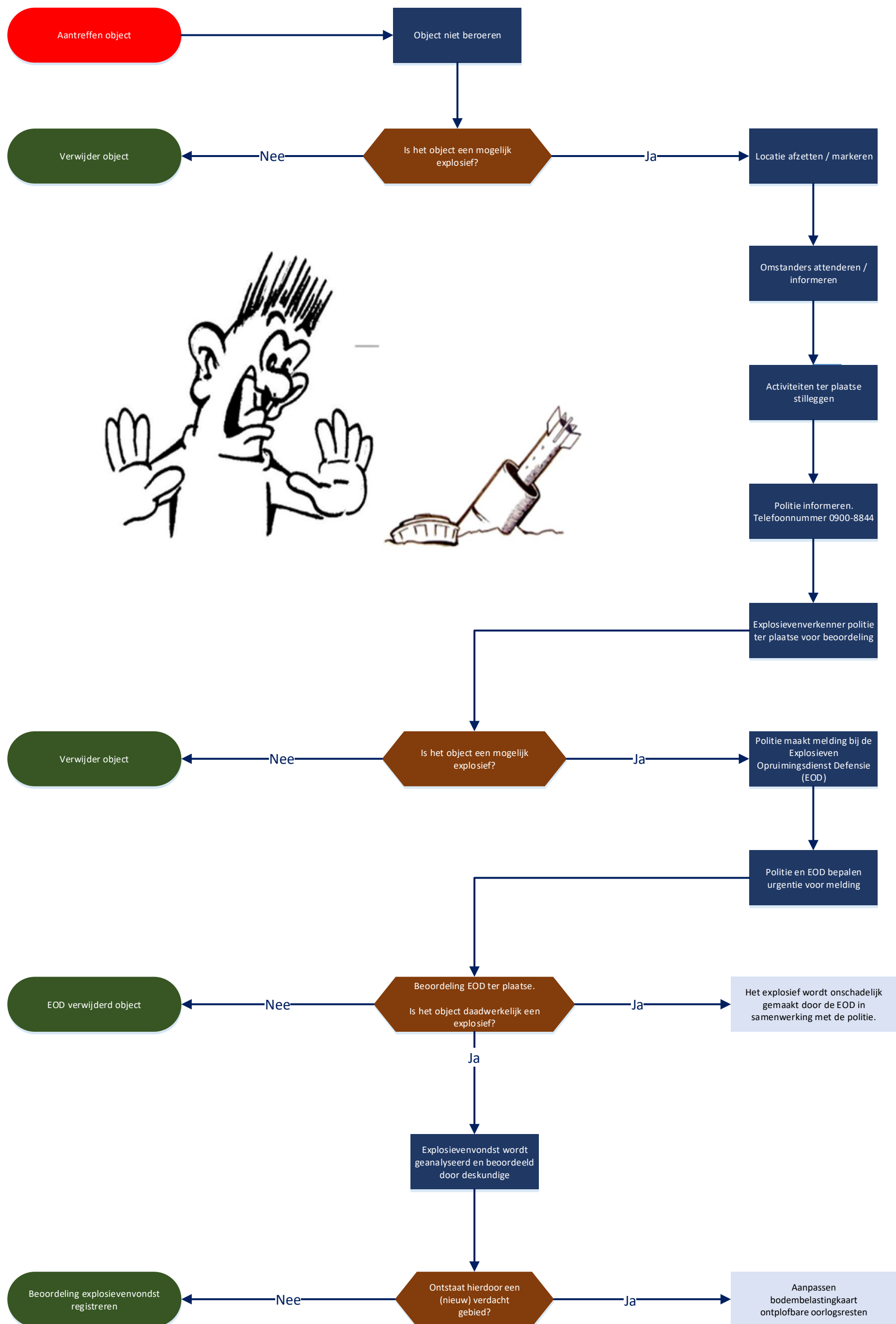
Formaat

A3

Esri Nederland, Community Map Contributors

BIJLAGE B – PROTOCOL ONVERWACHT
AANTREFFEN ONTPLOFBARE
OORLOGSRESTEN

Processchema onverwacht aantreffen ontplofbare oorlogsresten

BIJLAGE C – BRONNENLIJST

Publicaties

Landelijke literatuur

- Amersfoort, H. en P. Kamphuis (red), Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied (4e druk, Den Haag 2012).
- Jong, J. de, Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog (geannoteerde uitgave), Deel 3. ('s-Gravenhage 1970).
- Jong, J. de, Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog (geannoteerde uitgave), Deel 10B : Het laatste jaar II ('s-Gravenhage 1981).
- Klep, CH. en B. Schoenmaker (red.), De bevrijding van Nederland 1944-1945 - Oorlog op de flank ('s-Gravenhage 1995).
- Korthals Altes, A. Luchtgevaar- Luchtaanvallen op Nederland 1940-1945 (Amsterdam 1984).
- Molenaar, F.J., De Luchtverdediging in de Meidagen 1940 (2 delen, Den Haag 1970).
- Nierstrasz, V.E. (red), De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II, Hoofddeel III, deel 2, onderdeel E: De krijgsverrichtingen ten oosten van de IJssel en in de IJssellinie mei 1940
- Zwanenburg, G.J., En nooit was het Stil. Kroniek van een Luchtoorlog (3 delen, Den Haag, 1990-1992).
- Foreman, J., The Fighter Command War Diaries: July 1944 to May 1945 (2004)

Lokale literatuur

- Brouwer, J. Van Market Garden Tot Bevrijding;
- Kruijssen, A. & P., Canon, een geschiedenis van Brummen & Eerbeek (2019);
- Peters, C. Gelderland bevrijd;
- Willemsens, P. Oorlog in een dorp aan de IJssel;

Websites

- Oorlogsherinneringen van Henk Witteveen <https://www.ohv-demarke.nl/historie/verhalen/verhalen-uit-en-over-de-oorlogstijd>;
- Bevrijding van Eerbeek en omgeving op maandag 16 april 1945 https://www.weggum.com/Eerbeek_1940-1945.html;
- Eerbeek in de oorlog: elf doden door V1-bom <https://www.75jaarvrijheid.nl/artikel/2304692/eerbeek-in-de-oorlog-elf-doden-door-v1bom>;
- Studiegroep Luchtoorlog <https://www.verliesregister.studiegroepluchtoorlog.nl/ahome/lossregister/>
- WW2 Allied Aircraft Crashes in The Netherlands, North Sea & English Channel <https://www.airwar4045.nl/>
- War over Holland May 1940: The Dutch struggle <http://www.waroverholland.nl/>
- Traces of War <https://www.tracesofwar.nl/default.asp>
- V.1 & V.1 inslagen in Nederland <https://www.vergeltungswaffen.nl/>
- Back to Normandy <https://backtonormandy.org/>
- Krantenbank Nederland <https://www.delpher.nl/>

Archieven

Erfgoedcentrum Zutphen

Collectie	Inventarisnr.	Naam
2003		Gemeente Brummen, 1921-1946
	632	Politierapporten en doorslagen van door of namens de burgemeester getekende uitgaande brieven, 1939-1940
	633	Politierapporten en doorslagen van door of namens de burgemeester getekende uitgaande brieven, 1941
	634	Politierapporten en doorslagen van door of namens de burgemeester getekende uitgaande brieven, 1942-1946
	623	Ingekomen stukken bestemd voor de burgemeester als hoofd van de plaatselijke politie, deels met concepten of doorslagen van antwoord-brieven 1940
	689	Stukken betreffende de organisatie en taakuitoefening van de Luchtbeschermingsdienst Brummen, 1935-1946, 1935-1946
	1476	Stukken betreffende de vergoeding van oorlogsschade en/of houdende gegevens omtrent burger-slachtoffers, 1941-1946
2051		Gemeentearchief Brummen 1946-1980
	902	Melding en opruiming van oorlogstuig, 1972-1976
	1131A	Spoorlijn Arnhem-Zutphen, 1947-1969
	1133	Hallse Brug (tijdelijk pontveer i.v.m. oorlogsschade), 1946-1947
	766	Woningbouwvereniging Eerbeek (herstel oorlogsschade), 1948-195

Gelders archief

Collectie	Inventarisnr.	Naam
1037		Militair Gezag in Gelderland
	69	Stukken betreffende schade aan en wederopbouw van woningen en andere gebouwen, 1944
	191	Stukken betreffende het opruimen van mijnen en munitie, 1945.
	259	Correspondentie van het hoofd van de Dienst Burgermijnopruiming van het MG Gelderland en de leider van het District Arnhem van de Dienst Burgermijnopruiming, 1945
	260	Rapporten, 1945
	261	Dag- en weekrapporten betreffende het opruimen van mijnen en munitie, 1945
	265	Situatieschetsen van mijnenvelden, 1945
	278	Ingekomen brieven, 6 april-10 december 1945 (nrs. 1-260)
	280	14 september-13 december 1945 (nrs. 228-348)
	480	Stukken betreffende de geschiedschrijving, 1945
0047		Stichting Gelderland 1940
	17	Lijst met opgave van geleden oorlogsschade per gemeente, met brieven gericht aan de Commissaris van de Koningin, 1940. 1 omslag N.B. De brieven zijn alfabetisch geordend op naam van gemeente.

Nationaal Archief

Collectie	Inventarisnr.	Naam
2.04.53.15		Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen
2.13.167		Bunkerarchief

Nationaal Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Collectie	Inventarisnr.	Naam
409		Gevechtsverslagen van mei 1940
575		Bureau Inlichtingen/ Duitse verdedigingswerken
	468	Datum: februari 1945; Schaal/code/blz.: E/2160/45; Omschrijving: Berichten betreffende V-wapens in Eerbeek, Ede, Rijnsburg en Twente (Overijssel), tevens omvang, legering en materieel Duitse troepen in West-Nederland (waaronder drieper-soons duikboten)

Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

Collectie	Inventarisnr.	Naam
077 GK		Sicherheitswezen (HSSPF)
216 K		Departement van Justitie

The National Archives (VK)

Collectie	Inventarisnr.	Naam
AIR 37		Operations Record Books
	715	Second Tactical Air Force Daily Log oktober 1944
	716	Second Tactical Air Force Daily Log december 1944
	717	Second Tactical Air Force Daily Log February 1945
AIR 27		Air Ministry and successors: Operations Record Books, Squadrons
	642	Squadron Number 74 december 1944
	1111	No 175 Squadron: Operations Record Book. With appendices
	1878	Squadron No.438 september 1944

Archief Explosieven Opruimingsdienst

- Database met meldingen van aangetroffen OO
- Collectie MORA's/UO's
- Collectie mijnenveldkaarten
- Collectie mijnenveld ruimrapporten

Kaarten

Geallieerde stafkaarten

Serie GSGS 4427, Sheet 3802 Voorst – Kaart

Kadaster

Historische topografische kaarten op schaal 1:25.000.

Luchtfoto's

Datum	Sortie	Nummer	Collectie
28-10-1944	4-1148	3216	Kadaster WOII
10-04-1945	4-2244	4122	LMH archive

BIJLAGE D – CHRONOLOGISCHE GEBEURTENISSENLIJST

Gebeurtenissen

ID: 13048 | OPSTELLING NEDERLANDSE TROEPEN IN OMGEVING EERBEEK

Datum(s): 9 mei 1940
12 mei 1940 | Type: Grondgevechten

Samenvatting

De commandant van de 35e Regiment Infanterie bevond zich met zijn commandopost in Eerbeek.

Te 16.00 was de vijand Dieren binnengedrongen, waar hij de linker sectie van 2-II-35 R.I. oprolde en het Apeldoornsch kanaal bereikte (zie bij 3-II-35 R.I.). De ontsnapte luitenant (zie boven) had contact opgenomen met C.-Gr.IJ.Z. te Eerbeek, die hem had opgedragen, te Laag Soeren, 3,5 km ten noordwesten van Dieren aan het Apeldoornsch kanaal stelling te nemen, en een opmars naar Eerbeek tegen te gaan. De vijand rukte echter niet uit Dieren naar Eerbeek op, doch te 22.00 kreeg de luitenant bericht, dat Eerbeek door uit andere richting opgerukte vijand was bezet en dat hij terug moest trekken in de richting van Otterlo. Uit berichten van burgers bleek, dat Eerbeek door de Duitsers was bezet, doch overigens viel er weinig bijzonders voor.

De Golfkartonfabriek van De Zeeuw (op de plek waar vroeger de villa "Dennenhof" stond) zijn doden gevallen. Het postkantoor (nu Stuyvenburchstraat 32) vormde een centrale post van de Hollandse militairen. Daarnaast vielen een paar schoten op de Coldenhovenseweg.

BRONNEN

Type	Boek
Titel	De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II, Hoofddeel III, deel 2, onderdeel E: De krijgsverrichtingen ten oosten van de IJssel en in de IJssellinie mei 1940
Auteur	V. E. Niestrasz en A.F.J. Penders
Plaats van publicatie	's-Gravenhage
Jaar van publicatie	1952
Pagina	1, 36, 53-54, 61, 63, 66, 68, 72-72, 78

Transcriptie

[9-10 mei 1940]

"[...] GROEP IJSSEL-ZUID (C. was C.-35 R.I. met cp. te Eerbeek). [...]

De Groeps C. ., C.-35 R.I., bevond zich met zijn cp. te Eerbeek. Hij had telefonische verbinding met de drie B. Cn. aan de IJssel en met de Cn. der grensbataljons ten O. van de rivier. Een radio-ontvangtoestel voor het opvangen der geheime berichten omtrent grensoverschrijding was aanwezig. [...]

Nadien heeft de B.C. geen enkel contact meer met zijn R.C. gehad. Hij deed in de namiddag een gevangen Duitse motorrijder door personeel van de politie-troepen per auto naar Eerbeek brengen, met een schriftelijk bericht voor de R. C. en een verzoek om nadere bevelen. Volgens C.-III-35 R.1. heeft dit personeel de R.C. niet meer bereikt en vond het nog slechts enig lager personeel op de cp., dat niet op de hoogte was van de plaats, waarheen de R.C. zich had begeven, terwijl het elk ogenblik de Duitsers te Eerbeek verwachtte. De krijgsgevangene werd aan de politie te Eerbeek overgegeven en de patrouille keerde onverrichterzake met het bericht bij de B.C. terug. [...] Te ongeveer 20.00 had de B.C. het volgende inzicht in de toestand: De Duitsers zijn over Arnhem en Doesburg opgerukt; Dieren, Ellecom en vermoedelijk ook Eerbeek zijn bezet en de R.C. is met onbekende bestemming vertrokken. [...]

Te 16.00 was de vijand Dieren binnengedrongen, waar hij de linker sectie van 2-II-35 R.I. oprodde en het Apeldoornsch kanaal bereikte (zie bij 3-II-35 R.I.). De ontsnapte luitenant (zie boven) had contact opgenomen met C.-Gr.IJ.Z. te Eerbeek, die hem had opgedragen, te Laag Soeren, 3,5 km ten N.W. van Dieren aan het Apeldoornsch kanaal (zie schets /kaart Nr. 1), stelling te nemen, en een opmars naar Eerbeek tegen te gaan. De vijand rukte echter niet uit Dieren naar Eerbeek op, doch te 22.00 kreeg de luitenant bericht, dat Eerbeek door uit andere richting opgerukte vijand was bezet en dat hij terug moest trekken in de richting van Otterlo. [...]

Uit berichten van burgers bleek, dat Eerbeek door de Duitsers was bezet, doch overigens viel er weinig bijzonders voor. [...]

Van C.-19 G.B. vernam hij niets meer, evenmin van C.-2e Comp., doch te 17.00 meldde C.-3e Comp., dat de Duitsers de sluis bij Dieren hadden bezet en langs het kanaal oprukten naar Eerbeek. Tegelijkertijd ontving hij bericht (verm. van C.-4e Camp.), dat de Duitsers van Zutphen in de richting Eerbeek oprukten. [...]

2-16 G.B. kwam te 6.30 aan bij het verzamelpunt de Hoven, waar de Comp. in alarmkwartieren werd ondergebracht. Deze Camp. werd in zes sectiën ingedeeld. C.-16 G.B., eveneens aldaar aangekomen, ontving bevel, zich bij C.-Groep IJssel-Zuid te Eerbeek te melden. [...]"

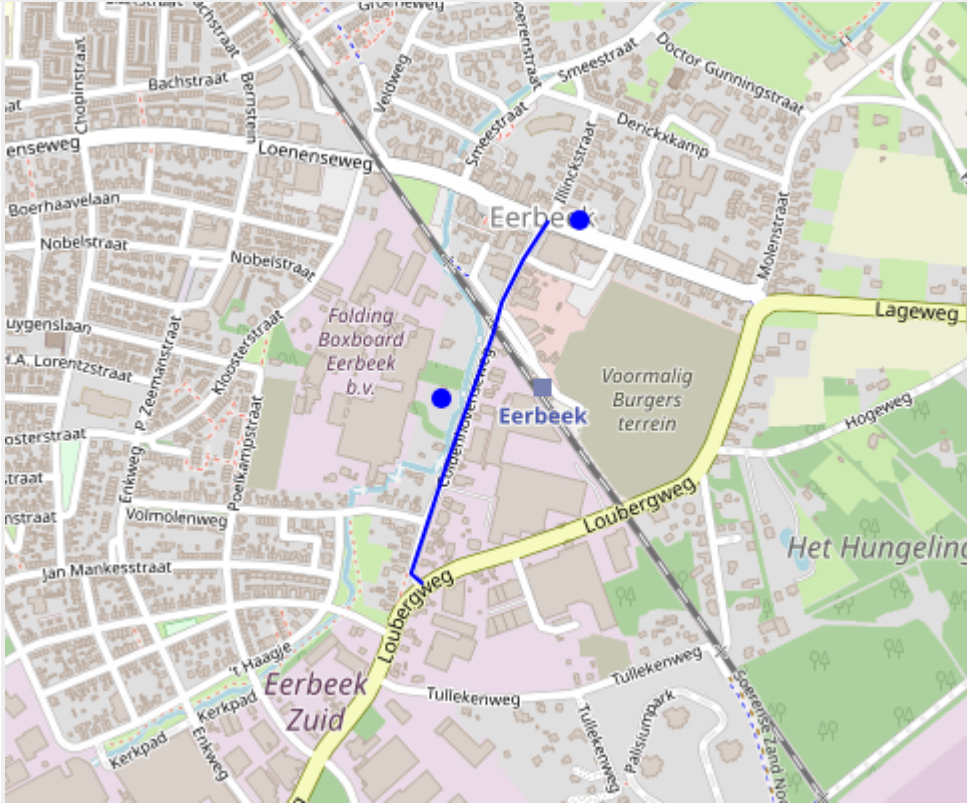
[12 mei 1940]

"[...] In de avond van 10 Mei nam hij het besluit, met de drie sectiën terug te trekken. Hierover pleegde hij geen overleg met C.-4-II-35 R.I. en deze was dus niet gewaarschuwd, dat zijn noordelijke flank werd ontbloot. Na onderweg beschoten te zijn en nadat en 2e luitenant, van de genie zich bij hem had aangesloten, is hij met zijn afdeling bij Eerbeek met zelf vervaardigde vlotten over het Apeldoornsch kanaal getrokken en (vermoedelijk 12 mei op Imbosch aangekomen, waar bij C.-2-II-25 R.I. aantrof, die weigerde, hem onder zijn commando te nemen [...]"

[10 mei 1940]

	"[...] In die tussentijd werden de overige delen van de groepen-midden en -zuid met Schlauchboten en veren over de IJssel gezet. Groep-zuid rukte op over Eerbeek naar Hoenderlo, groep-midden over Lieren naar Beekbergen. [...]"
Type	Boek
Titel	Oorlog in een dorp aan de IJssel
Auteur	P. Willemsens
Beschrijving	Brummen-Eerbeek 1940-1945
Plaats van publicatie	Zupthen
Pagina	12, 137
Transcriptie	"[...] In tegenstelling met Brummen is in Eerbeek tamelijk zwaar gevochten (zie ook verslag ooggetuigen in hfst. 18a), doch reeds op de avond van 10 mei kwamen de eerste Duitse motorrijders het dorp binnen, waarop de Nederlandse stafgroep IJsselzuid ijlings haar post verliet. [...]" "[...] Oud-posthode Jaap te Hennepe weet 53 jaar later te vertellen: zie de Duitse soldaten nog binnenkomen, als sluipschutters. Het was geen massale overval, meer een patrouille. Er was weinig tegenstand, behalve een paar schoten op de Coldenhovenseweg. De Nederlandse soldaten, die in de school bivakkeerden, waren snel weg." Gezinus Harmsen (1932). later beheerder van het postkantoor, vertelt uit zijn herinneringen: "Op diverse plaatsen lagen soldaten van het Hollandse leger, maar alleen bij Golfkartonfabriek van De Zeeuw (op de plek waar vroeger de villa "Dennenhof" stond) zijn doden gevallen. Het postkantoor (nu Stuyvenburchstraat 32) vormde een centrale post van de Hollandse militairen. Zij hadden bij een eventuele bezetting de instructie alle verbindingapparatuur te vernietigen. Bij de komst van de Duitsers heeft men inderdaad de grote schakelkast met knoppen in elkaar geslagen. Overigens hebben de Duitsers helemaal niet naar die apparatuur gekeken, [...]"

LOCATIE

GIS locatie	
Locatieomschrijving	Eerbeek; Coldenhovenseweg; Villa 'Dennenhof'; Coldenhovenseweg 22; Stuyvenburchstraat 32;

ID: 13049 | CRASH LANCASTER LM 158 VAN NO. 90 SQUADRON BIJ SOERENSE ZAND EERBEEK

Datum(s): 13 juni 1944 | Tijd: 01:30 | Type: Neergekomen vliegtuigen

Samenvatting

Melding van het neerkomen van een Lancaster Mk. I van No. 90 Squadron van Bomber Command. Het vliegtuig werd neergeschoten door een nachtjager en kwam neer in Soerense Zand, ten zuidoosten van Eerbeek. Het toestel vloog terug van Gelsenkirchen (D) naar de basis Tuddenham in Suffolk (ENG).

BRONNEN

Type	Boek
Titel	Canon, een geschiedenis van Brummen & Eerbeek
Auteur	Agave & Peter Kruijssen
Plaats van publicatie	Zutphen
Jaar van publicatie	2019
Uitgever	GelderBoek
Pagina	169-170

Transcriptie	"[...] In de loop van 1944 stortten er binnen onze gemeente twee geallieerde vliegtuigen neer: de eerste was op 12 juni van dat jaar een Lancaster op het Soerense Zand (zie kader), waarbij zes bemanningsleden omkwamen. [...]" "[...] Vliegtuigcrash op het Soerense Zand (13 juni 1944) Op maandagavond 12 juni 1944 stegen vanaf tien vliegvelden aan de Engelse Oostkust 286 Lancaster MK1- en 17 Mosquitobommenwerpers op met als doel het bombarderen van de Nordstern Synthetische Olieraffinaderijen in Gelsenkirchen. Tijdens deze nacht leed de Royal Air Force grote verliezen, zeventien Lancasters keerden niet terug op de thuisbasis. Een daarvan was de LM 158. Dit gloednieuwe vliegtuig was om 23.21 uur opgestegen vanaf vliegbasis Tuddenham in Suffolk. Na de bommen met succes te hebben afgeworpen werd het geraakt door Duits luchtafweergeschut en stortte het om 1.30 uur neer op het Soerense Zand nabij de Den Texweg in Eerbeek. Zes bemanningsleden kwamen hierbij om het leven: Alexander Allan (27 jaar), Albert Clarck Elliot (29 jaar), David Millar Willmott (20 jaar), alle drie uit Canada; Kenneth Charles Walker (21 jaar, uit Australie), Denzil Charles Kibble (23 jaar, uit Wales) en Eric Royston Cocker uit Engeland. Deze laatste was 35 jaar, getrouwd en had drie kinderen. Het zevende bemanningslid, Philip Clinton Hoffos overleefde de crash. Hij wist te ontkomen en klopte aan bij de familie Huiskes voor hulp. Zij verstonden echter de Engelse taal niet en brachten hem daarom naar een familie op een woonboot in het Apeldoorn-Dierens Kanaal. Helaas bleken deze mensen 'fout' te zijn. Ze gaven hem aan bij de Duitsers op het Badhuis in Laag-Soeren, dat toen een herstellingsoord was voor gewonde Duitse Oostfrontsoldaten. Hij bracht de oorlog door in krijgsgevangenenkamp Stalag Luft 111 bij de stad Sagan in Polen. Ook dit overleefde hij. Philip Hoffos overleed in 1990 op 76-jarige leeftijd in Canada. De zes omgekomen bemanningsleden liggen begraven op de Algemene Begraafplaats in Hall. Het echtpaar Joop en Dinie Thomassen heeft hun graven jarenlang onderhouden en op 13 juni en met Kerstmis van bloemen voorzien. Jan en Gerrie Schut legden ieder jaar bloemen op 4 mei. De leerlingen van basisschool De Vossestaart zullen de families in de toekomst helpen bij het onderhoud van de graven om zo te leren over de geschiedenis van Hall en Eerbeek in de Tweede Wereldoorlog. [...]"
Type	Boek
Titel	Oorlog in een dorp aan de IJssel
Auteur	P. Willemsens
Beschrijving	Brummen-Eerbeek 1940-1945
Plaats van publicatie	Zupthen
Pagina	88

Transcriptie	"[...] Lancaster bommenwerper, Eerbeek In de nacht van 12/13 juni 1944 stortte in het Soerensezand een Lancaster bommenweper neer. Het was een nieuwe machine, die nog maar drie "sorties" achter de rug had. De Lancaster beyond zich op de terugreis, naar een Engelse basis in Suffolk. Zes bemanningsleden werden gedood, een wist te ontkomen, maar werd later toch gevangen genomen. Zijn zes makkers — vier Canadezen en twee Engelsen — liggen op het kerkhof van Hall begraven. Een van de doodskisten is destijds gemaakt door H. van de Burg, die extra zorg had besteed aan het interieur van de kist; Duitse militairen maakten schampere opmerkingen hierover! We weten dit verhaal dank zij gemeente- opzichter Willem Schut, die Jan de Lange ook vertelde: "De zes lijken uit het vliegtuig lagen op de crashplaats op een rij, vrijwel onbeschadigd. Een van de Duitsers kon niet nalaten de slachtoffers met een stokje te "slaan". De bemanningsleden werden gekist en op een plattewagen naar het kerkhof in Hall gereden. Daar was inmiddels een groot gat (graf) gegraven. Duitse militairen hielden belangstellende burgers op een afstand, toen de kisten naast elkaar in het graf werden geplaatst. Op bevel van de Duitsers moest daarna het graf gedicht worden en met heideplaggen bedekt, opdat niets aan deze teraardebestelling zou herinneren. Evenwel, burgers legden op de dagen erna bloemen op het graf. Na de bevrijding werden grafstenen geplaatst, uiteraard willekeurig, zodat niet verondersteld kan worden dat iedere steen boven de kist van betrokkende gesneuvelde is geplaatst." Hier liggen begraven: A.C. Elliott (29 jaar), D.M. Wilmott (20 jaar), E.R. Cocker. A. Allan (27 jaar), K.C. Walker (21 jaar), en D.C. Kibble. [...]"
Type	Webpagina
Titel	World War II allied aircraft crashes in the Netherlands & North Sea
URL(s)	https://www.airwar4045.nl/
Transcriptie	"[...] Lancaster Mk. I LM158 'WP-P' 90 Sqn / 3 Grp, Bomber Command Takeoff Date: 12 June 1944 at 23:31 Base: Tuddenham, Suffolk Target / Mission: Gelsenkirchen [North Rhine-Westphalia], Germany - Nordstein Oil plant. Crash Area - Location: Gelderland province [NL] - In an area known as 'Soerense Zand', just southeast of Eerbeek (municipality Brummen) Crash Cause: According to Bomb Aimer Philip Hoffos, who was the only survivor of the crash, the aircraft was shot down by a night-fighter. Perhaps this was Hauptmann Gerhard Friedrich (1./NJG 6) who claimed a Lancaster near Deelen at a height of about 4100 m at 01.25 Crash Date: 13 June 1944 at 01:30 Remarks: The aircraft was delivered to 90 Sqn on 10h June 1944 and it was lost on its first operation.
Datum van bezichtiging	20 september 2024

Type	Webpagina
Titel	Traces of War
URL(s)	https://www.tracesofwar.nl/
Transcriptie	Gedenkteken Lancaster LM 158 De tekst op het gedenkteken luidt: <i>Dichtbij deze plek verongelukte op 13 juni 1944 om 01:30 uur de Lancaster bommenwerper LM158 van het 90e Squadron Bomber Command.</i> <i>Het toestel vloog terug van Gelsenkirchen (D) naar de basis Tuddenham in Suffolk (ENG).</i> <i>Het toestel was geraakt door vijandelijk vuur van een Duits jachtvliegtuig. Zes bemanningsleden zijn op 15 juni 1944 op het kerkhof van Hall ter aarde besteld.</i>
Datum van bezichtiging	20 september 2024
Type	Webpagina
Titel	Back to Normandy and the History of World War II
URL(s)	https://www.backtonormandy.org/
Transcriptie	Lancaster verloren bij Eerbeek (Soerense Zand) op 13-06-1944 (SGLO ref: T3772) Op de datum 13-06-1944, tijd: 0130, is het vliegtuigtype Lancaster verloren gegaan. De locatie van het vliegtuig werd gevonden op: Eerbeek (Soerense Zand). De eenheid van bemanning en vliegtuig is: 90 Sqdn. Rang eerste vlieger: Flying Officer, naam: A.C. Elliott. Het vliegtuig was eigendom van de geallieerde strijdkrachten.
Datum van bezichtiging	20 september 2024

Type	Geschreven document
Titel	Studiegroep Luchtoorlog T3772
Bestanden	t3772.pdf
Collectie	93 Studiegroep Luchtoorlog 1939...
Transcriptie	Loss chart: T3772 12/13 Jun 44 Bombing Gelsenkirchen Factory AVRO Lancaster I LM158 WP-P 90 Sqdn RAF 2331 Tuddenham 0138 Shot down by Lt. H. Rolland of 12./NJG 1 Crashed Soerense Zand near Eerbeek Gelderland

LOCATIE

Locatieomschrijving	Soerense Zand, ten zuidoosten van Eerbeek
----------------------------	---

ID: 13050 | BOMBARDEMENT SPOORLIJN EERBEEK

Datum(s): 29 september 1944 | Type: Luchtaanvallen

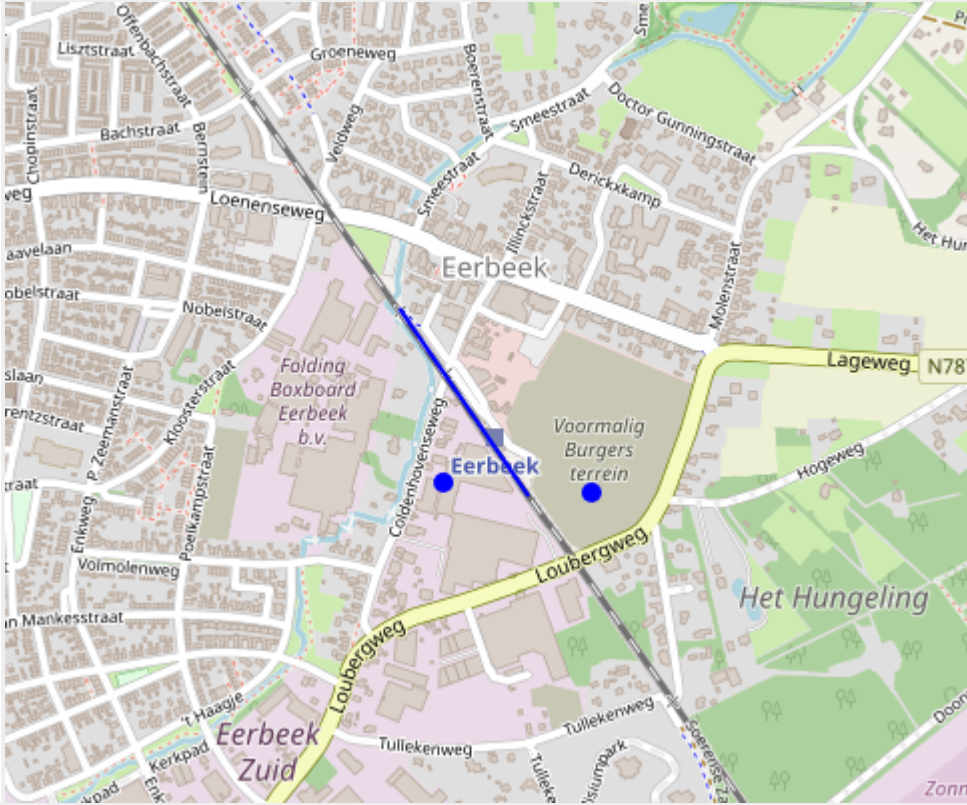
Samenvatting

Op 29 september een bombardement door Engelse vliegtuigen plaatsvond. Het doelwit was de spoorlijn nabij het station. Op die dag werd - naast de Vereenigde Papierfabrieken - ook Papierwarenfabriek Schut getroffen door vier vliegtuigbommen. Hoewel alles overdekt was met glassplinters, puin en zand, bleek bij Schut merkwaardigerwijs ook geen van de machines ernstig beschadigd.

BRONNEN

Type	Boek
Titel	Oorlog in een dorp aan de IJssel
Auteur	P. Willemsens
Beschrijving	Brummen-Eerbeek 1940-1945
Plaats van publicatie	Zupthen
Pagina	236
Transcriptie	"[...] Bombardement op spoorlijn Eind september 1944 had Eerbeek bij de geallieerden kennelijk de reputatie dat het vol Duitsers lag - een foutief nageijld bericht van de Ondergrondse. In ieder geval, toen er op 29 september een bombardement door Engelse vliegtuigen plaatsvond, was er haast geen Duitser te bekennen. Het doetwit was de spoorlijn nabij het station. De burgers van Eerbeek waren - ondanks vier jaar oorlog - weinig gewend aan de barbaarse geluiden die hiermee gepaard gingen: ze waren verbijsterd. Op die dag werd - naast de Vereenigde Papierfabrieken - ook Papierwarenfabriek Schut getroffen door vier vliegtuigbommen. Wonder boven wonder waren er "slechts" enkele gewonden. Hoewel alles overdekt was met glassplinters, puin en zand, bleek bij Schut merkwaardigerwijs ook geen van de machines ernstig beschadigd. De schade werd berekend op f 41.963,- zo is naderhand door directiesecretaris Jan Plant (1928) in een gedenkboek vastgelegd. [...]"

LOCATIE

GIS locatie	
Locatieomschrijving	Spoorlijn nabij het station; Vereenigde Papierfabrieken; Papierwarenfabriek Schut

ID: 7517 | RAKETAANVAL DOOR VIER TYPHOONS VAN NO. 175 SQUADRON OP EEN BINNENVAARTSCHIP IN E.8690 TE EERBEEK

Datum(s): 13 oktober 1944 | Tijd: Tussen 14:20 en 17:57 | Type: Luchtaanvallen

Samenvatting

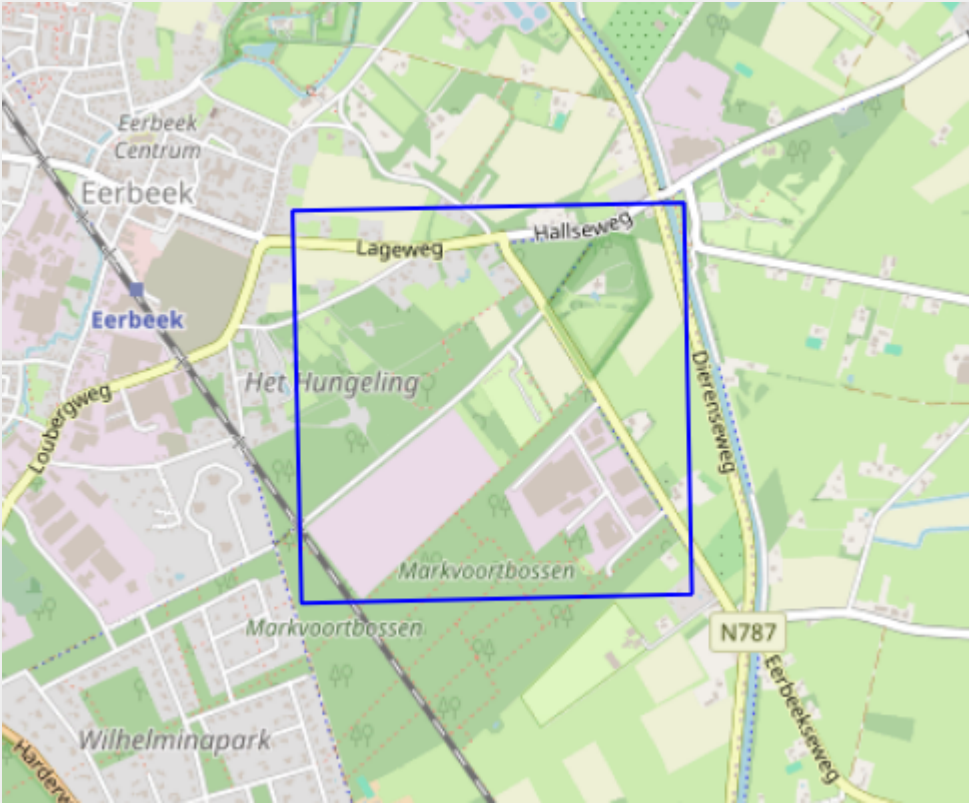
Raketaanval door vier Typhoons van No. 175 Squadron met 31 raketten. De Typhoons vlogen naar een ferry in kaartvierkant E.8690 en vielen een binnenvaartschip aan met raketten en boordgeschut. De binnenvaartschip werd rokend achtergelaten.

BRONNEN

Type	Geschreven document
Titel	AIR 37-715 2TAF Daily Log Sheet 1830 13-10-1944
Bestanden	AIR 37-715 2TAF Daily Log Sheet 1830 13-10-1944_0.JPG
Datering	13 oktober 1944
Vervaardiger	Second Tactical Air Force
Collectie	5 The National Archives (United...
Inventarisnummer	715 Second Tactical Air Force Daily Log oktober 1944
Toegang	AIR 37 Operations Record Books
Transcriptie	13th OCTOBER 1944. 4 Typhoons. 175 Squadron, 121 Wing. Up 1449. Down 1757. DAM 1 BARGE. V.C.F. gave no target. Flew to ferry E.8690 and attacked barge with 31 R/P and cannon. Left smoking.

Type	Geschreven document
Titel	No. 175 Squadron Record of Events 10-1944
Bestanden	AIR 27-1111-20 - okt. 44.pdf
Datering	2 oktober 1944 - 29 oktober 1944
Vervaardiger	No. 175 Squadron
Collectie	5 The National Archives (United...
Inventarisnummer	1111 No 175 Squadron: Operations Record Book. With appendices
Toegang	AIR 27 Air Ministry and successors: Operations Record Books, Squadrons
Transcriptie	p. 6 "14.20-15.10: R.F. Attack under V.C.F. control. Attacked Barges Nr. WAESSOM"

LOCATIE

GIS locatie	 A map of the Eerbeek area in the Netherlands. A blue rectangular box highlights a specific area in the Markvoortbossen. The map shows various roads including Loubergweg, Lageweg, Hallseweg, Dierensweg, and Eerbeekseweg. Other locations marked include Eerbeek Centrum, Het Hingeling, and Wilhelminapark. A railway line runs through the area. A road sign for N787 is visible near the intersection of Dierensweg and Eerbeekseweg.
Shapefile	7517.shp_.zip
Locatieomschrijving	E.8690

ID: 13040 | BOMBARDEMENT DOOR SPITFIRES VAN NO. 74 SQUADRON IN E.825425 EN E.855910

Datum(s): 10 december 1944 | Tijd: Tussen 12:05 en 17:14 | Type: Luchtaanvallen

Samenvatting

Bombardement door 12 Spitfires van No. 74 Squadron met 10 x 500 lb. en 23 x 250 lb. Er werd een directe inslag waargenomen in V.006227 en een inslag Z.827946 en een gebouw werd geraakt in Z.855910. De spoorlijn werd tweemaal doorbroken en een vliegtuig raakte verloren.

Een vliegtuig viel categorie E aan. Dit betekend vermoedelijk E.855910.

Squadron niveau meldde dat de aanval plaatsvond met 10 x 500 lb. G.P. en 23 x 250 lb. bommen. Inslagen werden gemeld op de spoorlijn in E.825425 en op een gebouw in E.855910.

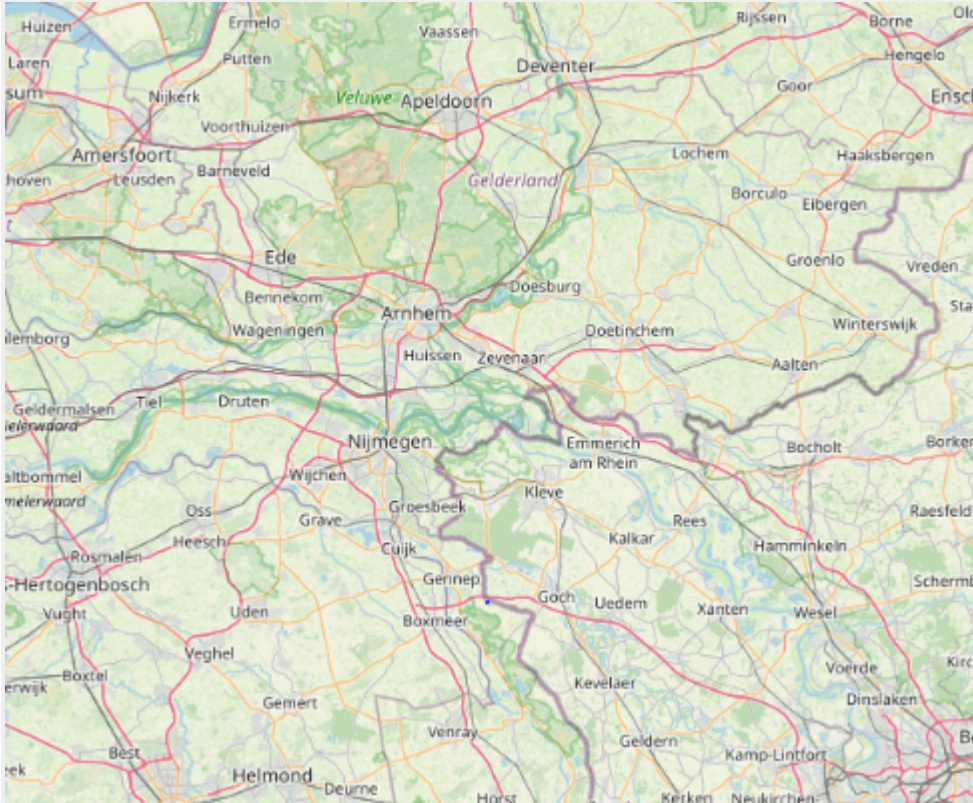
BRONNEN

Type	Geschreven document
Titel	AIR37-716 2TAF Daily Log Sheet 2228 10-12-1944
Bestanden	air37-716-2taf-daily-log-sheet-2228-10-12-1944.pdf
Datering	10 december 1944
Vervaardiger	Second Tactical Air Force
Collectie	5 The National Archives (United...
Inventarisnummer	716
Toegang	AIR 37
Transcriptie	"[...] 74 Squadron 145 Wing 2 RAIL CUTS Losses 1 A/C 1 Crew 10 x 500 and 23 x 250 dropped. 1 direct hit at V.006227 and 1 direct hit Z.827946. Building hit at Z.855910 [...]"

Type	Geschreven document
Titel	AIR 27-642 Squadron No.74 Record of Events december 1944
Bestanden	AIR-27-642-34 Record of events december 1944.pdf
Vervaardiger	Second Tactical Air Force
Collectie	5 The National Archives (United...
Inventarisnummer	642/34 Squadron Number 74 Record of Events december 1944

Toegang	AIR 27 Air Ministry and successors: Operations Record Books, Squadrons
Transcriptie	p. 2 "[...] 12 aircraft in 2 flights. Took off on an Interdiction Mission. Apeldoorn-Zutphen was the target but owing to bad weather Apeldoorn-Dieren was bombed 10 x 500 lb. G.P and 23 x 250 lb. bombs were dropped. Hits were scored on railway at E.825426 and one building hit at E.855910. [...]"
Type	Geschreven document
Titel	AIR 27-642 Squadron No.74 Summary of Events december 1944
Bestanden	AIR-27-642-33 Summary of events december 1944.pdf
Vervaardiger	Second Tactical Air Force
Collectie	5 The National Archives (United...
Inventarisnummer	642/33 Squadron Number 74 Summary of Events december 1944
Toegang	AIR 27 Air Ministry and successors: Operations Record Books, Squadrons
Transcriptie	p. 3 "[...] Rail interdictions was again carried out, this time in the Amersfoort-Zwolle area. 12 a/c into Flights were led [...] each aircraft been fitted with 1 x 500 and 2 x 250 lb bombs. [...]"

LOCATIE

GIS locatie	
Shapefile	13040.zip
Locatieomschrijving	E.825425
	E.855910

ID: 13047 | CRASH V1-WAPEN EERBEEK

Datum(s): 17 december 1944 | Type: Neergekomen V-wapens

Samenvatting

Melding van de vernieling van een huis in Doonweg door een V1-wapen, ongeveer 500 meter noordelijk van het huis 't Hungeling. In en rondom Eerbeek zouden meerdere V1-wapens zijn neergekomen. De V1 was tien meter ervoor ontploft.

Er zouden in totaal 17 V1-wapens zijn neergekomen rondom Eerbeek.

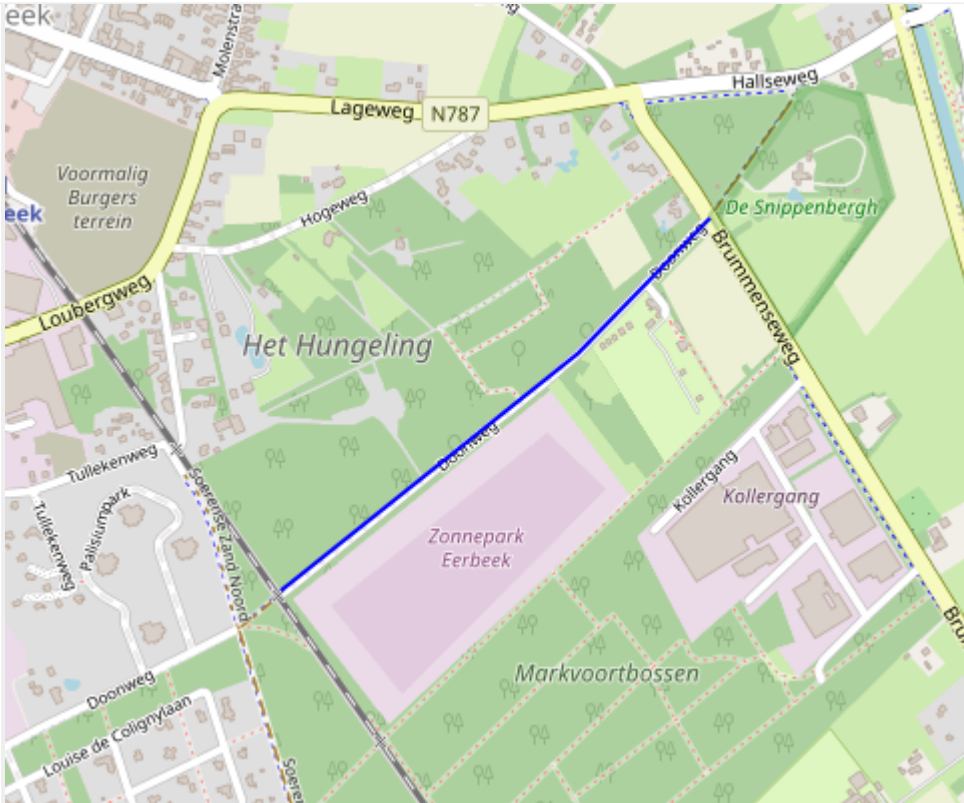
BRONNEN

Type	Webpagina
Titel	Vergeltungswaffen
Beschrijving	Website met database van in Nederland neergestorte V-wapens
URL(s)	https://www.vergeltungswaffen.nl/index.html
Transcriptie	V-nummer V1667 Type V.1 Datum 17/12/1944 Plaats Eerbeek Adres/locatie Onbekend Details Bijzonderheden Mogelijk 17 andere V.1 inslagen in de omgeving Provincie GL
Datum van bezichtiging	20 september 2024

Type	Boek
Titel	Oorlog in een dorp aan de IJssel
Auteur	P. Willemsens
Beschrijving	Brummen-Eerbeek 1940-1945
Plaats van publicatie	Zupthen
Pagina	242

Transcriptie	"[...] V-1 vernielt huis in Doonweg Van de talloze V-1's die in en rond Eerbeek neerstortten, had er slechts den een rampzalig gevolg, zoals we hiervoor gezien hebben. Evenwel, de "voltreffer" van de V-1 in de Doonweg, op het huis van het zeven kinderen tellende gezin Van der Hel, leek eveneens een desastreuze uitwerking te hebben. Het gebeurde in de winter 1944/45, ongeveer vijfhonderd meter noordelijk van het huis van Gerard Schut ('t Hungeling). Deze hoorde de klap, stevende erop af, en zag dat de ramp compleet was: het huis lag zo plat als een dubbeltje. Tot de opperste verbazing van Gerard - en enkele andere burens die inmiddels waren toegesnel - kroop er ineens van onder de puin hoop een kind tevoorschijn. Even later nOg den, ...en weer den. De helpers doken daarop zelf de ruïne in, en haalden er als laatste de moeder plus baby te voorschijn! Het wonderbaarlijkst van alles was dat er geen enkel persoon gewond bleek te zijn! Met "schrik en schram" had het gehele gezin Van der Hel (kippenhouder) de V-1 inslag overleefd! Bij nader inspectie onderkende Gerard Schut dat de V-1 niet het huis zelf had geraakt, maar er tien meter v66r was ontploft. Als gevolg van de luchtdruk waren de muren als papier opzij gedrukt, terwijl de plafonds tot bijna op de benedenvloer waren "gedaald", ze lagen als een sandwich op elkaar. Precies tussen de twee plafonds - de eerste verdieping dus - was enige ruimte overgebleven, waar de leden van het gezin Van der Hel een gezegende redding hadden vonden. Enkele jaren na de oorlog is de familie Van der Hel naar Frankrijk gedmigreerd. [...]"
---------------------	---

LOCATIE

GIS locatie	
Locatieomschrijving	Doonweg Eerbeek

ID: 13042 | BOORDWAPENBESCHIETING DOOR 12 SPITFIRES VAN NO. 331 SQUADRON IN E.8691 EERBEEK, E.0484, E.9858 EN Z.6304

Datum(s): 14 februari 1945 | Tijd: Tussen 07:30 en 10:00 | Type: Luchtaanvallen

Samenvatting

Boordwapenbeschieting door 12 Spitfires van No. 331 Squadron op een trein met 12 wagons en locomotief gaande richting noordwesten in kaartvierkant E.8691. Militaire voertuigen werden aangevallen in E.0484, E.9858 en Z.6304. Drie voertuigen, een locomotief en 12 wagons raakten beschadigd.

BRONNEN

Type	Geschreven document
Titel	AIR 37/717, sheet 2562
Bestanden	air-37-717-february-1945-sheet-2562.pdf
Datering	13 februari 1945
Vervaardiger	Second Tactical Air Force
Collectie	5 The National Archives (United...
Inventarisnummer	717 2TAF Daily Logs February 1945
Toegang	AIR 37 Operation Record Books
Transcriptie	"[...] 12 Spitfires 331 Squadron 132 Wing Up 0730 Down 1000 3 MET, 1 LOCO, 12 TRG DAM Train of 12 TRG with loco each and going N.W. at E.8691 strafed. MET attacked at E.0484, E.9858 and Z.6304 [...]"

LOCATIE

GIS locatie	
Shapefile	13042.shp_.zip
Locatieomschrijving	E.8691 Eerbeek, E.0484, E.9858 en Z.6304

ID: 13045 | CRASH V1-WAPEN KRUISPUNT STUYVENBERSTRAAT-ILLINCKSTRAAT EERBEEK

Datum(s): 23 februari 1945 | Type: Neergekomen V-wapens

Samenvatting

Op 23 februari 1945 kwam een V-1 in het centrum van Eerbeek terecht op de kruising Stuijvenburchstraat / Illinckstraat en werden de villa van de familie Sanders, de school en de schoenenwinkel Te Hennepe (nu boekhandel Hendriks) zwaar beschadigd.

BRONNEN

Type	Boek
Titel	Oorlog in een dorp aan de IJssel
Auteur	P. Willemsens
Beschrijving	Brummen-Eerbeek 1940-1945
Plaats van publicatie	Zupthen
Pagina	237-238
Transcriptie	"[...] Op 23 februari 1945, 's morgens om 11 uur, hoorde de toen 25-jarige PPT-hulpbesteller Jacob te Hennepe zijn broer die waarschuwing uitschreeuwen. Jacob duikt in de hoek van de woonkamer, en krijgt dan de zwaarste aanval op zijn leven te verwerken. Vlak voor zijn huis, een schoenenzaak anex sigarenwinkel (op de plaats van de huidige boekhandel Hendriks), misschien op 12 meter afstand, valt zo'n vliegende born, explodeert en richt verschrikkelijke verwoestingen aan. Te Hennepe brengt het er met een zwaar letsel aan zijn arm van af, maar elf andere mensen vinden de dood. De V-1 valt precies op het kruispunt Stuyvenburchstraat/ Illinckstraat, v66r de huidige winkel van boekhandel Hendriks. Hij veroorzaakt ter plekke (keiharde kinderkopjes!) slechts een gat van enkele meters doorsnede. Praktisch alle energie van het satanische wapen richt zich op de omgeving, die daardoor zeer zwaar wordt beschadigd. Omdat de crash overdag gebeurde, waren er vrij veel mensen op straat, hetgeen een hoge tot aan doden (11) en gewonden (30) eiste. De meeste slachtoffers vielen in de nabij getegen openbare school, destijds ingericht voor o.a. Arnhemse evacues. In dat gebouw en in de naaste omgeving hebben in totaal 11 mensen de dood gevonden. Vier van de zeven lokalen van de school waren volledig verwoest, evenals de villa van Willem Sanders. Ook zwaar getroffen was het huis van bakkerij Mulder, waar nu slagerij Van Veen is gevestigd. Verder had de groentewinkel van Tabor veel schade geleden, net zoals het postkantoor; scheuren in de muren, het glas eruit. Beide huizen konden nog worden opgeknapt. De school is helaas niet meer herbouwd, er staan nu winkels [...]"

Type	Boek
Titel	Canon, een geschiedenis van Brummen & Eerbeek

Auteur	Agave & Peter Kruijssen
Plaats van publicatie	Zutphen
Jaar van publicatie	2019
Uitgever	GelderBoek
Pagina	171
Transcriptie	"[...] Op vrijdagmorgen 23 februari 1945 hoorde men in Eerbeek tegen elf uur weer een VI aankomen. Opeens stopte de motor, het projectiel dook naar beneden en sloeg in bij het kruispunt Stuijvenburchstraat-Illinckstraat, midden in het centrum van het dorp. Helaas stond de springlading deze keer wel op scherp en de zware explosie verwoestte alles rond het kruispunt, veroorzaakte op diverse plaatsen brand en richtte ook verderop veel schade aan. [...]"
Type	Webpagina
Titel	Vergeltungswaffen
Beschrijving	Website met database van in Nederland neergestorte V-wapens
URL(s)	https://www.vergeltungswaffen.nl/index.html
Transcriptie	V-nummer V0997 Type V.1 Datum 23/2/1945 Plaats Eerbeek Adres/locatie Kruispunt Stuyvenbergstraat/Illinckstraat voor de boekhandel van Hendriks Provincie GL
Datum van bezichtiging	20 september 2024

Type	Webpagina
Titel	Eerbeek in de oorlog: elf doden door V1-bom
URL(s)	https://www.75jaarvrijheid.nl/artikel/2304692/eerbeek-in-de-oorlog-elf-doden-do...
Collectie	812 75 jaar vrijheid

Transcriptie	"[...] Duitse soldaten met een V1-bom Eerbeek in de oorlog: elf doden door V1-bom EERBEEK - 23 februari 1945 staat bij de oudere Eerbekenaars in het geheugen gegrift. Op die dag stort een V1-bom neer in het dorpje aan de Veluwezoom. De gevolgen zijn verwoestend, er vallen elf doden en dertig gewonden. Het is half elf 's morgens als de bom midden in het centrum van Eerbeek neerkomt. De ravage is enorm. Het huis van Jaap te Hennepe stort in en vliegt in brand. Hij kan nog net uit het brandende huis komen, maar de twee inwonende evacués raken bekneld tussen de balken en zijn reddeloos verloren. Aan de overkant van de straat vallen nog meer doden. Daar staat een basisschool, waarin ook evacués zijn ondergebracht. Vier lokalen worden volledig verwoest en zeven vrouwen en vier mannen uit Arnhem komen om. Willem van Houtum uit Uchelen schrijft die dag in zijn dagboek: <i>s Morgens om tien uur komt bij bewolkte hemel een formatie bommenwerpers recht over in richting Duitsland. Een half uur later passeert een tweede groep. De eerste keren om 11 uur terug. Het zijn kleine formaties die ook recht over vliegen. Wij horen 's middags dat er vanmorgen om 10.30 uur een V-1 op de school te Eerbeek is gevallen. Hierin bevonden zich vele evacués. De school en drie aangrenzende huizen zijn helemaal verwoest. Willem van Houtum - Uchelen</i> Kom ik hier ooit weer uit? Jan Willemsen, een evacuée uit Arnhem, overleeft de inslag, hij beschrijft later: "Ik moet direct na de V-I inslag bewusteloos zijn geraakt. Pas na ongeveer tien uur kwam ik bij. Ik zat op mijn hurken in een eenmansgat van een meter diep, bedolven onder het puin. Zelfs mijn handen, die ik boven het hoofd had geklemd, kon ik niet meer bewegen. Mijn enige gedachte was: kom ik hier ooit weer uit?" Na dertien uur wordt zijn hulpgeroep gehoord en kan hij bevrijd worden. Vier jaar geleden onthulde Jan Willemsen een plaquette die herinnert aan de traumatische gebeurtenis. De herdenkingsplaquette staat op het kruispunt Stuyvenburchstraat - Illinkstraat, vlakbij de plek waar de bom neerstortte.
Datum van bezichtiging	20 september 2024
Type	Webpagina
Titel	Monument voor de V-1 slachtoffers.
URL(s)	https://kinderen-in-brummen.nl/ArchiefFotoFilm/MonumentV1.htm

Monument voor de V-1 slachtoffers.

Op 23 februari 1945 kwam een V-1 in het centrum van Eerbeek terecht op de kruising Stuijvenburchstraat / Illinckstraat en werden de villa van de familie Sanders, de school en de schoenenwinkel Te Hennepe (nu boekhandel Hendriks) zwaar beschadigd.

Het initiatief voor een herinneringsmonument werd in 2014 genomen door de heren R.Hendriks uit Eerbeek en P.J.Sanders uit Loenen met medewerking van /Eerbeekse bedrijven. Op 23 februari werd het monument onthuld door de heer G.J.Schut (oud-verzetsman) en overlevende Jan Willemsen uit Arnhem.

Het onderstaande weergave/document komt uit het persoonlijk archief van de heer J.Zengerink uit Hall.

EERBEEK 23 FEBRUARI 1945.

Op 15 juni 1944 werden de eerste Duitse V-1's (Vergeltungswaffe 1) naar Londen afgevuurd vanaf de Franse en Belgische kust. Hier hadden de Duitsers ca. 140 lanceerbanen geïnstalleerd.

Gelukkig voor de Londense bevolking landden de geallieerden op D-day – 6 juni 1944 – op de Franse kust. Door de snelle opmars van het geallieerde leger waren na ca. 6 weken vrijwel alle installaties door de Duitsers verlaten.

De V-1 was een onbemand vliegtuig uitgerust met een straalmotor voor de voortstuwing. Achter het neuscompartiment kwam achtereenvolgens de springstoflading - ca. 800 kg. - , de brandstoftank, de 2 persluchtballen voor het drijven van de verschillende gyroscopen en tenslotte op de staart de stuurorganen. De motor was ondergebracht in een achter de romp geplaatste motorgondel met straalpijp.

De V1 had een lengte van 8,5 meter en een spanwijdte van 5,5 meter.

De V-1 had een maximum snelheid van ongeveer 600 kilometer per uur en had een bereik tot 240 kilometer met een maximale hoogte van 3000 meter en woog bij de start 2150 kg. Met minder springstoflading en meer brandstof was het bereik maximaal 370 kilometer.

De lancering geschiedde vanaf een ijzeren startbaan met een lengte van 46 meter en was aan het eind 5 meter hoog. Over de gehele lengte van de baan bevond zich onder de bovenste plaat een stalen cilinder en een doorlopende sleuf aan de bovenkant. In de cilinder was een zuiger geplaatst, die tijdens het afvuren met de V-1 was verbonden.

Om de zuiger door de cilinder te drijven werd gebruik gemaakt van de chemische reactie van calciumpermanganaat en waterstofperoxyde.

De hierbij ontwikkelde hoge stoomdruk perste de zuiger met kracht en grote snelheid naar het einde van de baan. De aan de zuiger bevestigde V-1 werd ontkoppeld en klom op eigen kracht verder naar een operationele hoogte tussen de 700 en 1000 meter. Bij het verlaten van de baan bedroeg de snelheid 250 kilometer per uur en werd later tussen de 500 en 600 kilometer. Bij elke baan waren tussen de 50 en 60 soldaten aanwezig..

De geallieerden bevrijdden reeds op 5 september 1944 Antwerpen en hadden ze een belangrijke haven voor de aanvoer van materieel en manschappen vanuit Engeland.

In het Oosten van Nederland begonnen de Duitsers met de aanleg van vier lanceer gebieden met als centrum:

- Nieuw Heeten; met lanceerbanen bij Lettele, Nijverdal(2x) en Schoonheten
- Wierden; met banen bij Wierden en Rijssen(3x)
- Hertme; met banen bij Almelo(2x) en Bornerbroek
- Laren; met een baan bij Oolde, Joppe, Eefde en Harfsen

Vanaf 16 december 1944 begonnen zeven banen V-1's naar de haven van Antwerpen te lanceren, terwijl de overige acht eerst vanaf 15 januari of 15 februari 1945 actief waren.

Uit de juiste ligging van de banen blijkt dat alle afgevuurde V-1's op weg naar Antwerpen allemaal de Veluwe passeerden tussen Brummen en Hoenderloo, mits ze niet uit de koers raakten. Eerbeek lag dus duidelijk in de gevaren zone.

Op 23 februari 1945 kwam dan ook een V-1 in het centrum van Eerbeek terecht op de kruising Stuijvenburchstraat / Illinckstraat en werden de villa van de familie Sanders, de school en de schoenenwinkel Te Hennepe (nu boekhandel Hendriks) zwaar beschadigd.

Er werd altijd verondersteld dat deze V-1 vanuit één van de banen van het centrum Laren werd gelanceerd, maar deze banen waren slechts korte tijd actief namelijk van **16 december 1944 t/m 16 februari 1945 en zijn daarna verplaatst naar Delft.**

De afstandsmeter van de V-1 zette na een vlucht van 60 tot 70 kilometer de ontstekingsinstallatie op scherp. Aangezien deze V-1 direct na het raken van de grond ontplofte kwam deze mogelijk van één van de Almelose banen.

In de gemeente Brummen zijn ± 40 V-1's terechtgekomen - veel van de banen van het centrum Laren -, waarvan de meeste zonder te exploderen de grond raakten.

In Nederland zijn in totaal ca. 2000 V-1's gevallen en hebben dus niet de eindbestemming bereikt.

In Eerbeek waren elf dodelijke slachtoffers – allen Arnhemse evacuees - en dertig gewonden.

Het overlijden van alle elf slachtoffers is bij “den burgerlijke stand der gemeente Brummen” aangemeld door Janssen, Petrus Wilhelmus oud één en vijftig jaren (geboren 23 november 1893 in Ubbergen), hoofd-wachtmeester der Marechaussee wonende alhier op den zes en twintigsten Februari negentienhonderd vijf en veertig onder de volgende aktenummers:

32: Krudop, Johan Albert; oud 61 jaar; geboren te Arnhem

33: Verweij, Johannes, Jan Willem; oud 24 jaar; geboren te Helmond

34: Steemers, Maria Ada; oud 37 jaar; echtgenote van Van Maanen, Th.W.

35: Willemsen, Hendrika Elizabeth; oud 17 jaar; dochter van Willemsen, Karel Antonius en van Korts, Hendrika Elizabeth

36: Bouwman, Everdina; oud 26 jaar; echtgenote van Willemsen H.J.

37: Beenen, Dirkje; oud 21 jaar

38: Heigenaar, Maria Wilhelmina; oud 54 jaar; weduwe van Beenen, Jan

39: Singendonk, Hermanus Theodorus; oud 53 jaar

40: Terhaardt, Johanna Wilhelmina; oud 48 jaar; geboren te Pannerden en wonende te Ubbergen: echtgenote van Jurrius, W.S.

41: Hekking-Paanakker, Maria Jacoba Johanna; oud 46 jaar; geboren te Rotterdam; echtgenote van Hekking, Petrus

42: Hekking, Paulus; oud 22 jaar; zoon van Hekking, Petrus en van Paanakker, Maria Jacoba Johanna

Behalve Johanna Wilhelmina Terhaertd waren ze allemaal woonachtig te Arnhem terwijl bij elke akte is vermeld:

“zijnde het beroep en verdere gegevens den aangever onbekend” en dat ze allemaal “op den drie en twintigsten Februari dezes jaars ten elf ure in deze gemeente zijn overleden”.

In de rechtermarge is op elke akte - waarschijnlijk met potlood - geschreven: “evacuee uit Arnhem”. Overeenkomstig de wet werden alle aktes voorgelezen.

Acte nummer 40

In 1945 waren er nog geen huisnummers, maar werden de woningen in Eerbeek aangeduid met de letter K gevolgd door een nummer.

Op de aktes is dan ook vermeld, waar de evacuees zijn overleden en het is vreemd dat een aantal in woningen zijn overleden ver verwijderd van het kruispunt waar de V-1 is neergestort:

akte 33; K106 = Stuijvenburchstraat 34 (pand overzijde kruising Illinckstraat)

akte 41,42; K107 = Stuijvenburchstraat 36 (huidige pand boekhandel Hendriks)

akte 34,40; K176 = Harderwijkerweg 4 (woning familie Jurrius)

akte 37,38; K349 = nummer ontbreekt, mogelijk de niet herbouwde school

akte 35; K434 = Ringlaan 14

akte 32; K445 = Kloosterstraat 13

akte 39; K482 = Enkweg 44

akte 36; G65 = Hoevesteeg 48, Tonden

Mogelijk in opdracht van de bezetter om niet de indruk te wekken dat ze door een V-1 om het leven zijn gekomen zijn de adressen vermeld, waar de evacuees waren

gehuisvest. Bij Jurrius op de Harderwijkerweg 4 de familie Jurrius uit Leuth en de

familie Van Maanen uit Arnhem met kinderen. De beide echtgenotes verloren in het centrum van Eerbeek het leven. Uit bovenstaande adressen blijkt dat er dus blijkbaar 6 slachtoffers op het verkeerde moment op de verkeerde plaats waren.

In geen enkele krant heb ik een artikel kunnen vinden over deze ramp. Over het bombardement op 10 december 1944 op het stations koffiehuis bij het station in Loenen door 3 Engelse vliegtuigen, waar 35 doden te betreuren waren – voornamelijk Arnhemse evacuees - , wel een artikel in de dagbladen in o.a. de Apeldoornse Courant.

Op 1 januari 1951 komt de wijkindeling met letter K van Eerbeek te vervallen. In plaats hiervan komt er een streeksgewijze nummering.

In Brummen vervalt de letter indeling op 1 mei 1952

Na de oorlog werd het overlijden van de slachtoffers in hun woongemeente geregistreerd, namelijk op 4 mei in Ubbergen en van 6 t/m 9 juli 1945 in Arnhem.

Met de aantekening “overleden in andere gemeente”.

De elf slachtoffers worden in Hall (zonder kerkelijke binding), Eerbeek (Protestanten) en Loenen (Rooms Katholieken) begraven en na de bevrijding zijn de meesten elders herbegraven. Op het R.K. kerkhof van Loenen is nog wel het gezamenlijke graf van Maria Hekking-Paanakker en haar zoon Paulus en van Johanna Wilhelmina Terhaardt. Onderstaand één van de graven op het R.K. kerkhof van Loenen

Hieronder de door de V-1 verwoeste villa van de familie Sanders

Toen ik in 2003 het oorlogsmuseum 1940-1945 in Hengelo (Gld) bezocht en de eigenaar - Jean Kreunen - hoorde dat ik uit de buurt van Eerbeek kwam, liet hij me in een oude schuur onderstaande steen zien. Hij had geen idee hoe die bij hem was gekomen en wist ook niet de juiste achtergrond. Ik heb hem toen de pagina's betreffende de V1-ramp uit het boek “Oorlog in een dorp aan de IJssel” van Piet Willemsens gestuurd

De tekst van deze “tweede” eerste steen van de villa van de familie Sanders is als volgt:

VOOR HET EERSTE HUIS IN DEZELFDE TRANT

WERD DEZE STEEN GELEGD DOOR SANDERS KLEINZOOM WILANT

OP 10 OKTOBER 1936 IN DE ARMEN VAN ZIJN MATER

HIJ DEED HET WEER NAUW 10 JAAR LATER

OP 10 SEPTEMBER 1946 LEGDE HIJ DEZELFDE STEEN

NADAT HET HUIS VERWOEST WAS DOOR EEN V1

DIE HET DORP VERNIELDE MET Z'N VREESLIJK BEDRIJF

OP 23 FEBRUARI 1940 EN VIJF

In enkele omliggende plaatsen waren nog de volgende V-1 slachtoffers te betreuren:

- Beekbergen; op 8 januari 1945 verwoeste een V-1 het perceel Arnhemseweg 629, waarbij 5 personen het leven verloren. Waarschijnlijk de bewoners Maria Arends (71 jr.) en Johanna Arends(40 jr.) en de evacuees Elisabeth Grendel (49 jr.), Marie Smelik (84 jr.) en Louis Ykel (46 jr.). De graven zijn op het kerkhof van Beekbergen.
- Nieuw-Amsterdam; op 7 februari 1945 verwoeste een V-1 een boerderij aan de Clabanusweg, waarbij de eigenaar – Roelof Peters -- en een familielid uit Zutphen – Dirkje Weijenberg-Buitenhuis - om het leven kwamen. Evacuees uit Arnhem raakten lichtgewond
- Loenen; 24 februari 1945: 's-nachts valt een V-1 op de fabriek van Berends aan de Hoofdweg. In het naastgelegen woonhuis komt de bedrijfsleider Bielleman, (31 jr.), zijn vrouw (29 jr.) en hun 2-jarig zoontje om het leven. Uit het dagboek van Van Houtum uit Apeldoorn blijkt, dat die dag 10 V-1's in de gemeente Brummen zijn neergestort.
- Warnsveld; op 28 maart 1945 stortte 's-avonds om 11 uur een V-1 neer in de omgeving van de molen. Onder het puin van de 25 verwoeste woningen vonden 12 inwoners de dood. Vijf dagen later wordt Warnsveld bevrijd. Dit moet één van de allerlaatste gelanceerde V-1's zijn geweest.
- Spankeren; op 3 april 1945 overleed in het ziekenhuis een 15-jarige jongen door verwondingen van een neergestorte V-1. Dit waarschijnlijk ook één van de laatste V-1's afgevuurd uit Oost-Nederland

- Velp; In de nacht van 27/28 maart 1945 heeft een Engels gevechtsvliegtuig een V-1 neergeschoten en sloeg in bij de Oranjestraat en verwoeste een blok huizen. Negen personen, waarvan 4 uit één gezin vonden de dood.

De allerlaatste V-1 werd namelijk op 30 maart 1945 van één van de Almelose banen afgevuurd, waarna de Duitsers op 3 april de banen opbliezen. Op 4 april werd dat gedeelte van Almelo bevrijd waar de banen waren gelegen. Van verschillende banen zijn nog restanten aanwezig, voorzien van informatie panelen.

In het Duitse Peenemünde werd onder leiding van Wernher von Braun de V-2 ontwikkeld. Dit was een echte raket, die vloog met een snelheid tot 5000 kilometer per uur met een maximale hoogte van 93 kilometer. In tegenstelling tot de V-1 (een vaste baan in de richting van het doel) kon de V-2 met een mobiele lanceerinrichting worden afgevuurd, de z.g.n. Meiller-installatie. De V-2 was 14 meter lang, een startgewicht van 13.000 kg en had een bereik tot 450 kilometer. Vanaf de Hollandse kust kon hiermee dus wel Londen worden bereikt.

Op diverse plaatsen in West-Duitsland, tussen Wassenaar en Hoek van Holland en later in de omgeving van Hellendoorn / Dalfsen zijn in totaal 3172 V-2's afgevuurd.

Op 8 september 1944 wordt vanaf Wassenaar de eerste V-2 naar Londen afgevuurd en t/m 27 maart 1945 in totaal 1400. Door de hoge snelheid – na 5 minuten hadden ze Londen bereikt – konden ze niet worden onderschept. Dit was dan ook de reden, dat na een reeks kleinere bombardementen op 3 maart 1945 een grote groep bommenwerpers een aanval op de stellingen zou uitvoeren. De bommen vielen echter in Haagse woonwijken, waarbij tenminste 520 slachtoffers waren te betreuren.

De overige 1800 V-2's zijn afgevuurd vanuit West-Duitsland en Hellendoorn/Dalfsen, waarvan 1610 naar Antwerpen. Vanaf Hellendoorn / Dalfsen hadden ze na ca. 3 minuten Antwerpen bereikt.

Hieronder een V-2 op een mobiel lanceerplatform de z.g. Meilerwagen

De V-2 afdeling SS 500 is op 13 november 1944 verplaatst van het West-Duitse Burgsteinfurt naar Hellendoorn, waarna op 16 november de eerste V-2 naar Antwerpen werd afgevuurd en op 27 maart 1945 de laatste. In totaal zijn er vanaf Hellendoorn / Dalfsen 281 V-2's gelanceerd.

Door de Duitse "gründlichkeit" is van alle afgevuurde V-2's te achterhalen, het tijdstip en plaats van afvuren en de schade die ze hebben aangericht, mits ze het doel hebben bereikt.

Zo is op 16 december 1944 om 15.17 uur een V-2 vanaf de Eelerberg bij Hellendoorn gelanceerd, die terecht kwam op de Rex bioscoop aan de Keijzerlei in Antwerpen. Hier waren 567 slachtoffers en 291 gewonden. Van de slachtoffers waren 296 Amerikaanse, Britse en Canadese soldaten en van de gewonden waren er 194 militair. Ook werden 11 woningen vernield. In de bioscoop keken 1200 militairen en burgers naar de film

Buffalo Bill met Gary Grant in de hoofdrol.

Op 15 maart 1945 is om 09.58 uur een V-2 afgevuurd. Dit was een afzwaaiër, die terecht kwam in Deventer. In de dagboeken van Van Houtum wordt vermeld dat deze terecht kwam in de Ceintuurbaan ; 20 doden en 40 zwaar gewonden.

Op 20 maart 1945 om 19.32 uur een V-2 afgevuurd, die terecht kwam zuidoostelijk van Apeldoorn. In de dagboeken wordt hiervan vermeld; 07.40 uur huis vernield ten oosten van Apeldoorn; 2 doden.

Op 7 maart 1945 viel de Rijnbrug bij Remagen onbeschadigd in handen van de Amerikaanse troepen, waarna Himmler, hoofd van de SS – en belangrijkste handlanger van Hitler – opdracht gaf om V-2's op de Rijnbrug af te vuren. Op 17 maart worden dan ook vanaf Hellendoorn 11 V-2's afgevuurd, zonder de brug te beschadigen.

Hieronder een foto van een V-2 vòòr de start, waarbij de enorme afmetingen goed te zien zijn. De Meillerwagen zette de V-2 verticaal op de afvuurring. Na het overeind zetten van de raket duurde het gereed maken voor de lancering nog ongeveer 90 minuten.

In Londen waren er door de V-1's vanaf de Belgische en Franse kust en de V-2's vanaf Zuid-Holland ca. 10.000 dodelijke slachtoffers en in Antwerpen door de V-1's en V-2's vanuit het Oosten van Nederland ca. 4.500.

De V-wapens werden na het bombardement op Peenemünde in augustus 1943 in enorme tunnelcomplexen (Dora) in de Harz bij Nordhausen geproduceerd. Ook wel concentratiekamp Mittelbau genoemd. In totaal zouden 60.000 mensen onder onmenselijke omstandigheden slavenarbeid verrichten, waarvan er zeker 20.000 stierven.

Tegen de tijd dat de Amerikanen kwamen werden 40.000 gevangenen op transport gesteld. Op 11 april 1945 kwamen de Amerikanen Dora binnen en vonden daar een grote hoeveelheid materiaal en raketten. Daarna was het zaak om de wetenschappers te vinden, want Nordhausen zou weldra een Russische zone worden. Von Braun - de leidende figuur bij de raketontwikkeling - had zijn team overtuigd zich over te geven aan de Amerikanen vanwege de mogelijkheden van een raketprogramma, beter dan in gevangenschap bij de Russen. Hij werd dan ook met een team van ca. 120 ingenieurs in het geheim naar Amerika gebracht, samen met veel materiaal en bouwtekeningen. Er werden ook minstens 200 V-2 raketten met 16 schepen vanuit Antwerpen naar Amerika verscheept. De groep kwam onder bewaking in Fort Bliss, Texas. Ze noemden zich zelf op dat moment "PoPs", Prisoners of Peace. Ze leverden in Amerika een bijdrage voor de lancering van de eerste Amerikaanse satelliet, de Explorer-1 in 1958 en de Saturnus maanraket in 1969. In 1955 wordt hij Amerikaans staatsburger, maar hoefde nooit verantwoording af te leggen voor de onmenselijke omstandigheden in Dora.

Op 16 juni 1977 overleed hij, 65 jaar oud.

Op 23 februari jl. werd op de plaats waar 70 jaar geleden de V-1 in het centrum van Eerbeek neerstortte een plaquette onthuld door Eerbeekenaar Gerard Schut (1917) en Jan Willemsen (1931) -, die 70 jaar geleden na 13 uur onder het puin kon worden bevrijd. Hij had geluk dat het toen geen 15 graden vroom, want de max. temperatuur was 6,5 en minimum 4,5 graad boven 0 op 23 februari 1945.

De tekst op de onthulde plaquette is:

1945

2015

OP ENKELE METERS VAN DEZE GEDENKPLAAT STORTTE OP

23 FEBRUARI 1945 EEN V1 NEER. DEZE DOOR DE DUITSE

BEZETTER GELANCEERDE "VLIEGENDE BOM WAS

BERUCHT OM ZIJN ONBETROUWBAARHEID.

DE NEERGESTORTTE V1, MET **LONDEN** ALS DOELWIT,

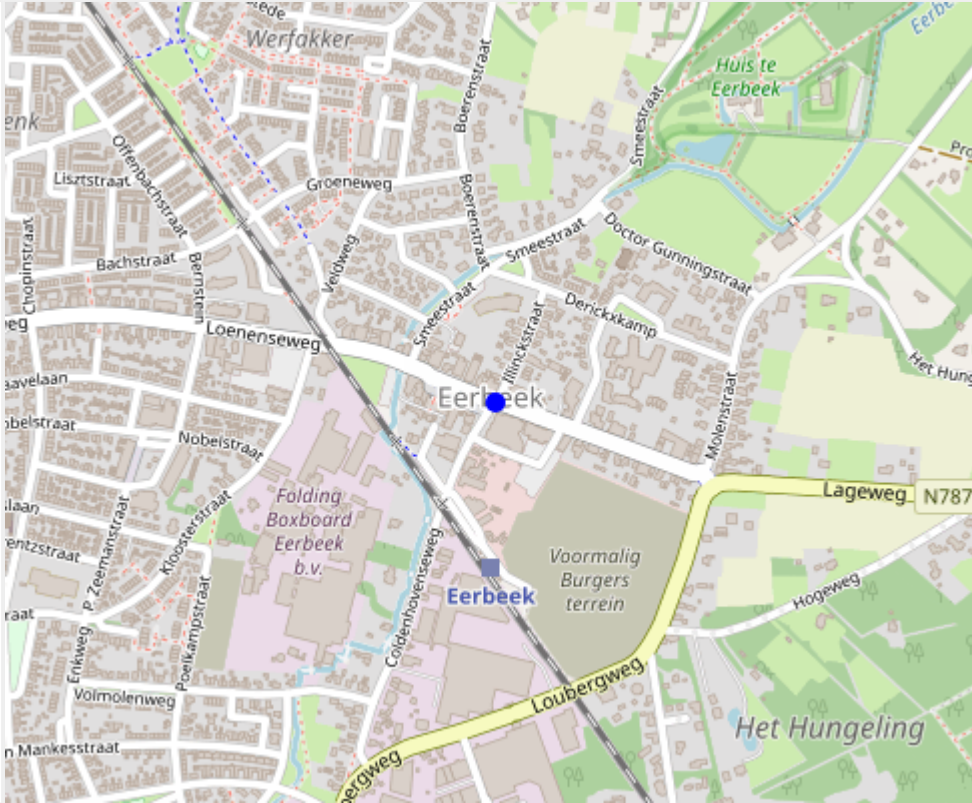
HAD EEN VERWOESTENDE WERKING OP DEZE PLEK.\

ELF PERSONEN KWAMEN HIEBIJ OM HET LEVEN.

	PRECIES 70 JAAR LATER WERD DEZE PLAQUETTE ONTHULD. Het blijft een onuitroeibaar misverstand dat de V-1's uit Oost-Nederland Londen zouden kunnen bereiken. Alle V-1's uit Oost-Nederland gingen naar Antwerpen. Zouden ze naar Londen gaan, dan kwamen ze natuurlijk nooit over Brummen. Bronnen: Engelse, Duitse en Franse websites over V-1 en V-2 dagboek 1945 van Van Houtum uit Apeldoorn de Duitse en Engelse Wikipedia; Historische Kring Almelo Joop Zengerink BIJLAGEN: V-1 lanceerbanen bij Almelo en omgeving; alleen naar Antwerpen en niet naar Londen. V-1 lanceerbanen Oost-Nederland richting Antwerpen
Datum van bezichtiging	20 september 2024
Type	Webpagina
Titel	Oorlogsherinneringen van Henk Witteveen
URL(s)	https://www.ohv-demarke.nl/historie/verhalen/verhalen-uit-en-over-de-oorlogstijd
Transcriptie	"[...] Op een morgen - 23 februari 1945 - om 11 uur stopte er weer een V1 richting Eerbeek, maar als een toestel langs ging of voorbij dan was je niet bang meer. Er was dan geen gevaar meer, ik zat in de schommel toen de inslag kwam. Later hoorden we dat deze V1 midden in het centrum van Eerbeek was terecht gekomen. De inslag had grote gevolgen, er vielen 11 slachtoffers, allen evacués uit Arnhem. Na de V1 kwam de V2, die werden ook net als de V1 afgeschoten achter de IJssel. [...]"
Datum van bezichtiging	20 september 2024

Type	Geschreven document
Titel	Berichten betreffende V-wapens in Eerbeek, Ede, Rijnsburg en Twente 2-1945
Bestanden	nimh-toe-575-inv-468.pdf
Collectie	8 Nederlands Instituut voor...
Inventarisnummer	468 Datum: februari 1945; Schaal/code/blz.: E/2160/45; Omschrijving: Berichten betreffende V-wapens in Eerbeek, Ede, Rijnsburg en Twente (Overijssel), tevens omvang, legering en materieel Duitse troepen in West-Nederland (waaronder driepersoons duikboten)
Toegang	575 Bureau Inlichtingen/ Duitse verdedigingswerken
Transcriptie	p. 2 "[...] V.1 waarneming te Eerbeek 23 Febr. '45: Om 11.00 uur kwam een V.1 midden in het dorp neer en explodeerde.- Een 6-tal huizen totaal vernield.- Een huis brandde af- 8 doden [...]"

LOCATIE

GIS locatie	
Locatieomschrijving	op de kruising Stuijvenburchstraat / Illinckstraat

ID: 13046 | CRASH V1-WAPEN EERBEEK

Datum(s): 24 februari 1945 | Type: Neergekomen V-wapens

Samenvatting

Melding van het neerkomen van een V1-wapen in Eerbeek.

BRONNEN

Type	Webpagina
Titel	Vergeltungswaffen
Beschrijving	Website met database van in Nederland neergestorte V-wapens
URL(s)	https://www.vergeltungswaffen.nl/index.html
Transcriptie	V-nummer V2041 Type V.1 Datum 24/2/1945 Plaats Eerbeek Adres/locatie Onbekend Provincie GL
Datum van bezichtiging	20 september 2024

LOCATIE

Locatieomschrijving	Eerbeek
---------------------	---------

ID: 13144 | VERNIELING SCHOORSTEEN VERENINGDE PAPIERFARBIEKEN EERBEEK

Datum(s): 15 april 1945 | Type: Vernielingen

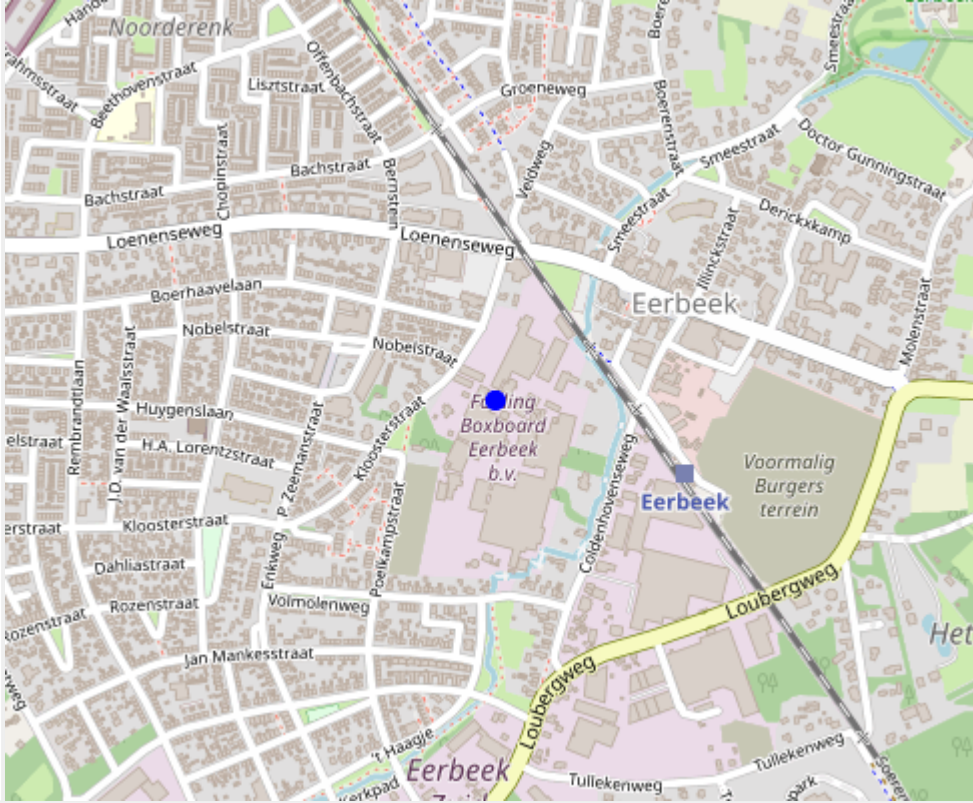
Samenvatting

De schoorsteenpijp van de Verenigde papierfabrieken werd opgeblazen door Duitse troepen.

BRONNEN

Type	Boek
Titel	Oorlog in een dorp aan de IJssel
Auteur	P. Willemsens
Beschrijving	Brummen-Eerbeek 1940-1945
Plaats van publicatie	Zupthen
Pagina	236
Transcriptie	"[...] Kort voor de Bevrijding De laatste wandaad van de Duitse bezetters in Eerbeek was het opblazen van de uit 1913 daterende vijftig meter hoge schoorsteen (pijp) van de Vereenigde Papierfabrieken, in de vroege ochtend van zondag 15 april 1945. [...]"

LOCATIE

GIS locatie	
Locatieomschrijving	Verenigde papierfabrieken Eerbeek;

ID: 13043 | BEVRIJDING EERBEEK

Datum(s): 16 april 1945 | Type: Grondgevechten

Samenvatting

Het C-eskadron van het 49th Recce Regiment bevrijdde Loenen en Eerbeek.

In de nacht van 13 op 14 april vertrok de Duitse infanterie al uit Eerbeek. Op 16 april kwamen de eerste Engelse tanks in Eerbeek aan met daarop Schotse bemanning van de Royal Artillerie. Eind van de ochtend sloegen enkele granaten in, die werden verschoten door een Duitse batterij vanuit Loenen. Na Eerbeek vertrokken de geallieerde troepen richting Loenen. In Eerbeek kwamen korte tijd later een zwaardere eenheid van het Canadese leger, die door de meeste Eerbekenaren als de echte bevrijders werden aangezien. Het waren de Canadezen (o.a. the Royal Edmonton Regiment).

BRONNEN

Type	Boek
Titel	Van Market Garden Tot Bevrijding
Auteur	Jan Brouwer
Beschrijving	(en het belang van het Over-Betuwe Bruggenhoofd, Het Eiland)
ISBN	9789081634236
Uitgever	Historische Vereniging Marithaime
Pagina	314
Transcriptie	"[...] De 56"e en 147"e brigades bevrijdden 16 april Bronbeek, Velp, Rheden en De Steeg. De 146"e brigade zuiverde de linker IJsseloever in de richting van Zutphen. De brigade zuiverde Terlet en Rozendaal en trok over Beekbergen en de Posbank naar De Steeg. De Hallams bevrijdden Dieren en Laag Soeren. Het C-eskadron van het 49th Recce Regiment nam Loenen en Eerbeek in. De 1465te brigade maakte bij Dieren en Eerbeek contact met de 2de brigade van de 1st Canadian Infantry Division. Die was van Zutphen langs de IJssel naar het zuiden getrokken. [...]"

Type	Boek
Titel	Gelderland bevrijd
Auteur	Christ Peters
ISBN	90-5327-112-0 geb.
Plaats van publicatie	Hulst
Jaar van publicatie	1994
Uitgever	van Geyt Productions

Pagina	110
Transcriptie	[16 april 1945] "[...] Ook werden op die dag, nog Dieren, Loenen en Eerbeek door andere geallieerde eenheden bevrijd. [...]"
Type	Boek
Titel	Oorlog in een dorp aan de IJssel
Auteur	P. Willemsens
Beschrijving	Brummen-Eerbeek 1940-1945
Plaats van publicatie	Zupthen
Pagina	244
Transcriptie	"[...] Over de Bevrijding van Eerbeek - op 16 april 1945 - bestaat een groot misverstand. Bijna iedereen denkt en zegt: Wij zijn door de Canadezen bevrijd! Fout! Bij uitzondering was het een Engelse verkenningsgroep (het Reconnaissance Regiment van de 49e West-Riding Polar Bear Infanterie Division) die met enkele brencarriers het eerst Eerbeek binnenstoven en bij het station een twintigtal Duitsers gevangen nam. De Bevrijding van Eerbeek is fotografisch vastgelegd door Adje Tabor (later mevrouw Zandbergen), die op de Loubergweg de Engelse brencarriers onder ogen kreeg. De Engelse bevrijders bleven slechts korte tijd in Eerbeek, ze raceden door naar Loenen waar ze de Canadezen weer opnieuw te vlug afwaren. In Eerbeek kwamen korte tijd later een zwaardere eenheid van het Canadese leger, die door de meeste Eerbekenaren als de echte bevrijders werden aangezien. Het waren dezelfde Canadezen (o.a. the Royal Edmonton Regiment) die ook in Brummen een eind maakten aan vijf jaar Duits juk. Strijd hoefde in Eerbeek nauwelijks te worden geleverd. maar in de annalen van de Tweede Wereldoorlog heeft het militair-strategisch gezien toch een klein voetnotje opgeleverd. [...]"

Type	Boek
Titel	Canon, een geschiedenis van Brummen & Eerbeek
Auteur	Agave & Peter Kruijssen
Plaats van publicatie	Zutphen
Jaar van publicatie	2019
Uitgever	GelderBoek
Pagina	172
Transcriptie	"[...] De uiteindelijke bevrijding van Brummen en Eerbeek vond half april 1945 plaats. Op 15 april kwamen Amerikaanse en Canadese troepen over de IJssel nabij de Voorster Klei naar Brummen, terwijl de Engelse 'Polar Bears' op 16 april vanuit Arnhem naar Eerbeek oprukten. In de gemeente liggen vandaag de dag naar verluidt onder weilanden en akkers nog vele niet ontplofte granaten die van de eindstrijd getuigen.. [...]"

Type	Webpagina
-------------	-----------

Titel	Bevrijding van Eerbeek en omgeving op maandag 16 april 1945
URL(s)	https://www.weggum.com/Eerbeek_1940-1945.html

Transcriptie

Verslag Illegale werkzaamheden 1940-1945 te Eerbeek voor Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie.

Op 12 mei 1940 zijn de illegale werkzaamheden, ofschoon nog niet in organisatie verband, aangevangen, met het verbergen - voeden en van burgerkleden voorzien van teruggetrokken Nederlandse soldaten, die daardoor aan krijgsgevangenschap ontsnapt zijn. Een 16 tal soldaten zijn op deze wijze door de Duitse linie gekomen en konden, zoals ontvangen brieven uitgewezen hebben, hun woonplaats bereiken.

Eind 1940 kregen wij bezoek van **Lt. C.J.L. Wolzak** uit Den Haag die speciaal kwam om hier ter plaatse de "'OD" op te richten en tevens een terrein in kaart te brengen voor het "droppen" van wapens en munitie. Enkele personen in Eerbeek werden bereid gevonden tot de "OD" toe te treden, terwijl op Coldenhove een terrein in kaart werd gebracht. Lt. Wolzak deelde bij zijn vertrek mede dat wij nog bezoek zouden krijgen van een persoon die zich zou legitimeren met het wachtwoord "Ijssellinie". Kort na zijn terugkeer in Den Haag werd Lt. Wolzak echter samen met het grootste deel van zijn medewerkers door de SD, die door verraad gepleegd door twee Nederlanders volkomen op de hoogte bleek te zijn, gearresteerd. De illegale groep, beter bekend onder de naam "Strijkel Groep" werd via Scheveningen naar Berlijn vervoerd waar 32 leden op 4 juni 1943 gefusilleerd werden en 10 personen, niet ter dood werden veroordeeld, doch overleden zijn in concentratiekampen, voor de dag van de bevrijding. Door bovenstaande arrestaties werd het contact met het Westen verbroken. De twee verraders zijn inmiddels gearresteerd. Wie traden er tot de Orde Dienst toe?

De 32 leden die in Berlijn omgebracht werden

Han Stijkel, ook Dr Eerland de Vries
Bartholomeus Herman Bloembergen (1905)
Luit. Kol. Jean Pierre Bolten (Den Haag, 1883)
Barend Davidson (Zwolle, 1907)
Cornelis Drupsteen (1913)
Hendrik Ero (1886)
Rudolf Emile Gostelie (1895)
Jan Groot (1893)
Lt Cornelis Jan Gude (1916)
Gen.-Maj. Hendrik Dirk Stephaan Hasselman (1880)
Jan Frederik Helmers (Soerabaja, 1910)
Willem A. Helmers
Mozes Hes (1903)
Maarten Hoek (1917)
Evert Honig (1914)
Hendrik de Jong of Pieter H. de Jong (1912)
Pieter de Koning (Naaldwijk, 1919)
Jacobus Adrianus Lotgering (1886)
Gerardus Johan Marie van der Marel (1917)
Jacob Naber (1920)
Jan Neuteboom (1903)
Arie van der Plas (1899)
Willem van der Plas (1896)
Pieter Adrianus Smit (Koog a/d Zaan, 1913)
Hendrik Gerard Stoppendaal (1916)
Jacobus Cornelis Thomas (Utrecht, 1909)
Dick de Vries (1915)
Johan J.F. de Vries (1915)
Johannes George Vrolijk (1920)
Willem Wagenaar (1919)
Lt Cornelis Johan Louis Wolzak (1914)
Hermanus Pieter Cornelis Zanen (1893)

Andere leden die in het Oranjehotel zaten

Jhr Jean C. Baud (Arnhem, 1919-1944)
Louise U. Ero-Chambon (1891 - Ravensbrück 1944)
Jan van Hinte (1890-1943)
Ir August van den Honert (1886 - Sachsenhausen 1945)
Cornelis A. Jelier (1901 - Bergen Belsen 1945)
Hendrik Kuipers (Emmen - Sachsenhausen 1945)
Johannes J. Moret (1880 - Oranienburg 1945)
Pieter Mulder (1900 - Berlijn 1943)
Johan R. Renkema (1919 - Legnica 1944)
Alexander W.K. Tamson (1883 - Sonnenburg 1943)
Nico Wagenaar (Rotterdam 1914 - Bergen Belsen 1945)

Oorlog overleefd

Martine S. van Deth (1899-1980), gearresteerd in 1941

Ir Hilko Glazenburg (1915-2005), Sachsenhausen

Wesselina van Hinte-de Bruin (1888-1977)

H.R. Lotgering-Hillebrand (1891-1984)

Ongeorganiseerd werd het illegale werk toen in Eerbeek voortgezet. Dit werk bestond in hoofdzaak tot september 1944 in het verspreiden van illegale bladen (Trouw en Parool) het verbergen van Joden - door de SD gezochte personen - geld inzamelen bij een aantal financieel krachtige personen voor de KP in Drenthe, die op haar beurt voor bonkaarten zorgde, voor de te Eerbeek ondergedoken personen.

Tot 12 juni 1944 kon het illegale werk betrekkelijk ongestoord voortgang vinden totdat op deze dag de SD uit Arnhem, de weg gewezen door een voormalig politiemann te Eerbeek, het kampeerterrein "Coldenhove" omsingelde, waar op dat moment verborgen waren een aantal Joden en een door de SD gezochte medewerker van "Parool". Jammer genoeg zijn bij deze razzia twee Joodse dames en een jongetje van 4 jaar gearresteerd, zomede de Christen pleegouders van het Joodse jongetje. De twee Joodse dames zijn overleden, waarvan één reeds op "Coldenhove". Het jongetje is via Arnhem-Westerbork naar Theresienstadt vervoerd en daar door de Russen bevrijd en levend in Nederland in 1945 teruggekeerd. De pleegouders zijn na gevangenschap van enkele weken ontslagen en in hun woonplaats teruggekeerd. Het gaat hier om de Joodse **Mietje Frenk**, geboren 19-12-1896 te Zierikzee, overleden 12-06-1944 in de gemeente Brummen, begraven te Hall en tenslotte herbegraven op de Joodse begraafplaats in Rotterdam. Was verpleegster in Wassenaar. Haar zus **Kaatje Frenk**, geboren 13-12-1890 te Zierikzee. Is op 31-07-1944 op transport gezet naar Theresienstadt, vandaar uit op 09-10-1944 op transport gezet naar Auschwitz en daar op 11-10-1944 vermoord.

Wie deze foute (ex) politiemann was is tot op heden niet bekend.

In september 1944 werden de illegale werkers in Eerbeek opgenomen in BS verband met als hoofdkwartier Brummen. Door de Pl. Commandant werd Eerbeek verdeeld in vijf afdelingen, waarvan vier in de plaats zelf en één in de Imbosch. Buitendien werd een zesde groep onder leiding van de Pl. Post Commandant van de Marechaussee gevormd die zich na de bevrijding zou belasten met het arresteren van NSB-ers etc. Elke afdeling had aan het hoofd een groepscommandant, die zelf drie a vier leden moest benoemen. Alleen de groepscommandant kende de door de BS benoemde Pl. Commandant. (Gerard Schut?) Verder werd Kampeer-Centrum "Coldenhove" opgenomen in de ketting om piloten en parachutisten een tijdelijk onderdak te verschaffen en door te zenden naar Hoenderloo.

In de periode oktober-december 1944 werden regelmatig piloten en parachutisten aangevoerd en in groepen doorgevoerd naar Hoenderloo. In die maanden vooral hebben wij een groot aantal razzia's gehad van de organisatie Todt uit Brummen en de zogenaamde Politie-Brandweer uit Doesburg. Dankzij een goed werkend alarmsysteem en het feit dat wij de beschikking hadden over een prima ondergrondse schuilplaats in de heuvelen vlakbij het huisje waar de piloten en parachutisten vertoefden als er geen gevaar was, zijn deze onderduikers nooit gevonden, ofschoon er weleens narrow-escapes geweest zijn. Het oorspronkelijke plan om enkele parachutisten hier te stationeren om de leden van de KP en illegale werkers les te geven in het gebruik van de nieuwste wapens en ammunitie is opgegeven door de mislukte aanval op Arnhem en in verband daarmee terugtrekken van de Engelse troepen. Over wat voor parachutisten heeft de schrijver het eigenlijk, blijkbaar niet over parachutisten die geland zijn bij de slag om Arnhem. De op Coldenhove aanwezige geallieerde militairen zijn toen in groepen naar het volgende station (Hoenderloo) vervoerd met het uiteindelijke doel, het oversteken van de Rijn bij Wageningen en omstreken (Operatie Pegasus). De crossing van de laatste groep is jammerlijk mislukt. Deze is namelijk op een afdeling SS-ers gestoten en vlak bij de Rijn na hevig gevecht gevangen genomen. Van een andere groep is echter na de bevrijding bericht ontvangen dat zij binnen 24 uur na vertrek uit Coldenhove reeds in Engeland waren aangekomen. De geallieerde militairen hadden absolute instructies om onder geen voorwaarde de plaatsen te noemen waar zij ondergedoken zaten indien zij gevangen genomen mochten worden en zelfs mochten zij ook aan hun eigen

superieuren indien de crossing zou lukken niets mededelen, maar werden direct na aankomst over de Rijn per vliegtuig naar Engeland vervoerd om te voorkomen dat zij door loslippigheid de illegale werkers in Nederland in gevaar zouden komen.

Na het vertrek van de geallieerde militairen werd een LKP onder leiding van "**GEERT**" en een KP onder commando van "**LANGE WIM**" met als contactman "**GIJS**" op Coldenhove gestationeerd. De LKP vond een onderdak in het hoofdbouw en de KP in een blokhut. Door deze KP groepen zijn diverse overvallen gedaan. De meest sensationele zijn wel die van de LKP op de Woeste Hoeve waar een drietal Duitse officieren sneuvelde en **Rauter** zwaar gewond werd, terwijl de KP een schitterend geslaagde overval deed op het gehele Rhedense archief dat via Dieren - Laag Soeren, langs het Apeldoorns-Dierens kanaal naar Apeldoorn vervoerd zou worden.

Voor de overval op de Woeste Hoeve verwijzen wij naar hetgeen daaromtrent reeds gepubliceerd is, onder andere in "Ik draag u op". De deelnemers aan de overval waren: **Geert Gosens** (leider), **Henk de Weert**, **Karel Pruis**, **Wim Kok**, **Sepp Köttinger** en **Hermann Kempfer**. Beide laatst genoemden waren gedeserteerde Oostenrijkse SS-ers. Wim Kok heette eigenlijk Wilhelminus Albertis Kok, geboren 13-11-1919 te Doesburg. Was na de oorlog politieagent te Vorden en later rijexaminator te Zutphen. Hij overleed op 29-12-2005 te Zutphen en is in zijn woonplaats Vorden begraven. Of hij ooit iets gezegd heeft over de aanslag op **Rauter** is niet bekend. Hij was hierbij aanwezig, maar heeft waarschijnlijk niet geschoten.

De overval op het Rhedense archief door de Eerbeekse KP had plaats aan het Apeldoornse-Dierense kanaal te Eerbeek. De KP heeft hier 's morgens om circa tien uur het transport overvallen en alle begeleiders gevangen genomen, waar onder een Opperwachtmeester. De begeleiders zijn in een nabij gelegen bos tijdelijk onschadelijk gemaakt (Chloroform) waarna de auto vervoerd werd naar de ingang van het Hallse Kerkhof, waar het gehele archief verbrand werd. De Todt organisatie die hierdoor geen overzicht meer had over de mannen tot 60 jaar die voor deze organisatie aan de IJssellinie moesten werken, gaf daarop instructies dat alle mannelijke personen in de Gemeente Rheden, waar onder Dieren, Spankeren, Laag-Soeren, etc zich opnieuw moesten melden, en kregen zij dan een bewijs dat zij zich gemeld hadden. Bij controle op straat en bij razzia's werd iedere man beneden de 60 jaar aangehouden die geen bewijs had dat hij zich gemeld had. Dank zij de hulp van een Eerbeekse drukker (van Hierden?) en in samenwerking met de illegale werkers te Laag-Soeren en Dieren waren er binnen 48 uur reeds valse bewijzen in omloop, zodat in elk geval de illegale werkers en ondergedoken personen van een "bewijs" dat zij zich gemeld hadden, voorzien waren. De overval op de Woeste Hoeve had tot gevolg dat de gehele Imbosch en ook het kampeercentrum "Coldenhove" door de Duitsers, die vermoeden dat de "Terroristen" zich daar ophielden, op 13 maart 1945 bezet werden.

Door de plotselinge bezetting moesten de LKP en de KP vluchten. Een gedeelte ging naar Apeldoorn, terwijl twee LKP-ers de opdracht kregen zich met een gedeelte van de wapenning naar Velp te begeven. Op hun weg stuitten zij op een Duitse patrouille bij de villa "Takkenbos" in de Imbosch. Na een kort vuurgevecht zijn zowel Karel Pruis als Hermann Kempfer gesneuveld. Het stoffelijk overschot van Karel Pruis werd na de bevrijding vlak bij de boswachterswoning in de Imbosch gevonden. Doch het lijk van Herman Kempfer is nooit gevonden, ofschoon door de Duitse bezetting van Coldenhove verklaard is, dat hij bij zijn vlucht aangeschoten is.

Na de bevrijding van Eerbeek, op 16 April 1945, 's morgens om 8 uur, werden door de NBS de NSB-ers en andere verraders gearresteerd geheel volgens het uitgestippelde plan, Buitendien werd een groot aantal Duitsers in de omliggende bossen gevangen genomen en ontwapend

en aan de Engelsen uitgeleverd.

Dit stuk vond ik in het NIOD archief in Amsterdam, het is getypt op papier van Kampeer-Centrum "Coldenhove" n.v. Eerbeek (Veluwe). Telefoon 297, Gironummer 173444. Winteradres: C.A. Wolzak - Eerbeek, telefoon 275.

Bevrijding van Eerbeek en omgeving op maandag 16 april 1945

Reeds op vrijdag 13 april waren er tekenen, die er op wezen, dat er verandering op til was. Er werden paarden en fietsen gevorderd, men hoorde, dat de Duitsers aan het pakken waren en er was heen en weer gevlieg van motorfietsen met Moffen koeriers. Over het algemeen kreeg men de indruk, dat de Moffen in de gaten hadden, dat ze in de klem werden gedreven, het gaf zo'n idee van een muis, die in een ruime muizenval hot en haar scharrelt en die geen uitweg vindt. Uit het Zuid-Westen, Zuid-Oosten en Noord-Oosten steeds naderbij komend kanonvuur bij dag en nacht. In de nacht helder verlichte horizon, met of zonder zoeklichten. Overdag werden 's morgens telefoonleidingen weggehaald, en soms in de middag weer gelegd. In een woord het was een zenuwachtig gedoe.

Zaterdag 14 april werd er al het een en ander in de gevorderde huizen gepakt en naar buiten gedragen naar auto's, die in de verschillende papierfabrieken stonden opgeborgen.

In de nachten vanaf vrijdagnacht was het iedere nacht een wegtrekken van Moffen colonnes, die uit meer Oostelijk gelegen plaatsen moesten zijn weggetrokken, zoals Velp, Dieren, Doesburg, Rheden, De Steeg en Brummen, zoals wij veronderstelden. De soldaten moesten tippelen, de tros werd vervoerd in wagens, bespannen met een of twee paarden, allemaal gestolen, zowel paarden als wagens en ook de inhoud. Sommige wagens werden gevolgd door gestolen koeien en paarden, sommige wagens bevatten kisten en kratten met konijnen, kippen, biggen en ander plunder van de boeren, waar zij inkwartiering hadden gehad. Ook wagens met gestolen fietsen kwamen voorbij, verder handwagens, kruiwagens, in een woord alles wat maar wielen had.

Toch bleef de NSDAP en de organisatie OT nog steeds jongelui opjagen om eenmans-gaten en machinegeweer-nesten te graven langs de wegen en vooral langs het Apeldoorn-Dierens kanaal, waar machinegeweer nesten werden aangelegd om de 10 à 15 meter.

Op zondagmorgen 15 april, werd bekend gemaakt dat er geen kerkdienst zou zijn, op diezelfde morgen werd er weer jacht op slaven gemaakt, die bij het spoorwegstation werden samengedreven. Op een gegeven ogenblik kwam er een Mof per motor-fiets waarschuwen dat de OT-bende en de NSDAP-bende direct moesten terugtrekken, zodat alle samengedreven mensen naar huis konden gaan.

Van over het kanaal en vanuit het Zuiden klonken reeds de machinegeweren steeds duidelijker en langs het kanaal werden de machinegeweren betrokken door mariniers (Kriegs Marine), die uit Apeldoorn over Loenen waren aangevoerd, hoewel de Moffen infanterie uit Eerbeek reeds was vertrokken.

In de nachten van vrijdag op zaterdag en van zaterdag op zondag werd hevig artillerie vuur gehoord in Noordelijke en Zuidelijke richting, ook wel uit het Oosten en ook van enkele batterijen in Eerbeek zelf en uit de directe omgeving, doch er vielen in het dorp gelukkig geen granaten. In de nacht van zondag op maandag weer hevig kanon vuur uit het Noord-Westen en Noord-Oosten, klaarblijkelijk Duitse batterijen, die in duel waren met Engelse dito.

In huize **Molen-Enk** te Eerbeek was een radio-post gevestigd en er waren nog enige kelders waarin Moffen dergelijk werk opknapten, doch een eigenlijke bezetting was er niet meer, slechts enkele rondwalende Moffen met fietsen, die mogelijkerwijze wachten op zich gevangen te laten nemen. Er waren er ook nog, die op het laatste moment hun slag nog sloegen bij verspreid wonende boeren, om fietsen en soortgelijke dingen te gappen.

Op eens 's morgens tussen negen uur en half tien ging een gejoel op en liep heel Eerbeek uit, de **Coldenhovenseweg** op en daar kwamen uit de Imbosch de eerste Engelse tanks opdagen, bemand met Schotse bemanningen van de Royal Artillery, kalme kerels, die hartelijk werden begroet en die even hartelijk terug groetten. Al heel gauw werd hen verteld, waar zich nog Moffen ophielden en kalm ging er dan een Schot op uit om ze op te halen, wat zonder enige geschiet verliep. **Dr. Huininga**, arts te Eerbeek, bracht er zelfs persoonlijk, geheel ongewapend zes naar de tanks, droeg zelfs een geweer. Er waren naar mijn oordeel misschien zes grote tanks en een twaalf kleinere, eigenlijk niet eens tanks in de ware zin van het woord, maar veeleer zware en lichte gevechtswagens. Al dit materiaal was prima in orde. Hier was geen

	sprake van blaffen, zoals Moffen altijd doen, hier geen zenuwachtige koeriers op motor-fietsen, hier kalme resolute bezadigdheid, geen afsnauwen van minderen, geen weggagen van burgers, het tegendeel was het geval. In zeer korte tijd waren de wagens gevuld met burgers en kinderen, aan wie alles wer uitgelegd. Alle wagens waren voorzien van radio-zend en ontvangststations, met elk vliegtuig dat overronkte werd even een gesprek gevoerd en het werd er op attent gemaakt, dat het te doen had met Britse wagens. Ook was er regelmatig contact met de commandant en werden vragen gesteld en beantwoord op de meest kalme en zakelijke manier en dit alles zonder enige drukte of dik-doenerij. Spoedig vertrokken er een achttal kleinere gevechtswagens in de richting van het kanaal en wij veronderstelden, dat er nu wel gevochten zou worden, maar ziet, de Moffen-mariniers waren blijkbaar snel teruggetrokken, zij hadden de benen genomen. Op eens circa elf uur sloegen er in het dorp enige granaten in, en waarschuwde de commandant van de zware gevechtswagens, dat de mensen er beter deden van de straat af te gaan, aangezien de Duitse artillerie vanuit Loenen gevuld had. Er was een kleine jongen uit Loenen, misschien 14 jaar oud, die wist te vertellen, dat er in Loenen maar een Duits kanon stond en die ook precies wist waar het stond (Wie was deze jongen?) Onmiddellijk werd de plaats van dat kanon op de stafkaart bepaald en de commandant van de gevechtswagens telefoneerde met zijn Chef aan de Imbosch en vroeg vier zware tanks met kanonnen aan, die in 20 minuten verschenen en doorgingen naar Loenen en die onmiddellijk dat kanon onschadelijk hadden gemaakt. Door het granaatvuur, dat overigens slechts enkele schoten afvuurde, werden jammer genoeg nog vier personen min of meer ernstig gewond. In Loenen kostte het iets meer moeite om de Moffen weg te werken en vielen er nog enige doden, terwijl er ook nog een aantal huizen werden beschadigd. Na korte tijd hier nog vertoefd te hebben, zijn toen de gevechtswagens doorgereden naar Loenen en hier is sedert die tijd geen Britse militair vertoon meer geweest. Wel zijn honderden tanks en vrachtwagens langs het kanaal gereden in de richting van Loenen, Beekbergen en Apeldoorn, doch deze komen niet door het eigenlijke dorp. Zo is dan de bevrijding van Eerbeek tot ons aller geluk en genoeg geheel pijnloos verlopen en ademen we weer eindelijk geheel vrij. De NBS hebben hier onmiddellijk de teugels in handen genomen, werden met Duitse geweren bewapend en zijn begonnen met alle leden van de NSB (wie?) achter slot en grendel te zetten zomede om alle meiden die zich met de Moffen hebben afgegeven ook maar mede op te sluiten. Ze zijn zelfs zo ver gegaan om enige van die creaturen de kop kaal te knippen en te scheren, wat evenwel nu van hoger hand verboden is, omdat er vergissingen zijn begaan. De NBS verrichten hier nu politie-diensten, bezetten alle toegangen tot het dorp, lopen 's nachts patrouilles en vormen een veiligheidsdienst. J.A. Prins Stadsblokkenweg 37a Arnhem
Datum van bezichtiging	20 september 2024

LOCATIE

Locatieomschrijving	Eerbeek
----------------------------	---------

ID: 13052 | ZOEKACTIE EOD TULLEKENWEG 10 EERBEEK

Datum(s): 27 oktober 1972 | Type: Fysieke opsporing van explosieven

Samenvatting

In een kippenhok bij perceel Tullekenweg 10 te Eerbeek zouden op een nacht in de omgeving bommen zijn gevallen, waarvan er één voor en nabij het hok waarin hij verbleef in de grond was geslagen, maar niet ontploft. Het zou een bom van vrij grote afmeting geweest zijn. De huidige bewoners van perceel Tullekenweg 10 wisten niet beter dan dat die bom daar nog steeds niet geruimd was en dus nog in hun erf in de grond lag. Dit bericht werd aan mij doorgegeven aan de Explosieven-Opruimingsdienst van de Landmacht met verzoek de bom te ruimen. Op 2 november 1972 verscheen daarop personeel van de vorengenoemde Dienst aan het rayonbureau te Eerbeek. Men heeft toen de plaats waar de bom zich volgens melder zou moeten bevinden gelokaliseerd, teneinde deze daarna met een detector op te sporen. Op 15 november 1972 werd daarop door personeel van de Explosieven Opruimingsdienst een terrein ter grootte van ongeveer 600 m2 bij perceel Tullekenweg 10 te Eerbeek afgezocht. Daarbij gaf de gebruikte detector op een plaats zeer duidelijk aan dat zich daar metaal in de grond bevond. Aanvankelijk werd ter plaatse met schoppen gegraven teneinde te kunnen ontdekken welk voorwerp zich daar bevond. Vanwege het vele afval dat ter plaatse begraven bleek te zijn, bleek het werken met schoppen voor dit doel, zulks ook met het oog op de tijd welke daar mee gemoeid ging ondoenlijk. De commandant van de zoekploeg adviseerde toen voor het graven een graafmachine in te zetten. Door Peters is daarna met een graafmachine gedurende 4 uren ter plaatse intensief naar een mogelijke bom gezocht. Er werd echter geen bom gevonden.

BRONNEN

Type	Geschreven document
Titel	Melding en opruiming van oorlogstuig, 1972-1976 22-9-1972/12-4-1976
Bestanden	EZ TOE 2051 INV 902 incompleet.pdf ez-toe-2051-inv-902-integraal.pdf
Beschrijving	PDF 1. Dit inventaris is incompleet en is geraadpleegd door T&A Survey. PDF 2. Deze inventaris is integraal en geraadpleegd door Xplosure
Datering	22 september 1972 - 12 april 1976
Collectie	160 Erfgoedcentrum Zutphen (EZ)
Inventarisnummer	902 Melding en opruiming van oorlogstuig, 1972-1976
Toegang	2051 Gemeentearchief Brummen 1946-1980

Transcriptie

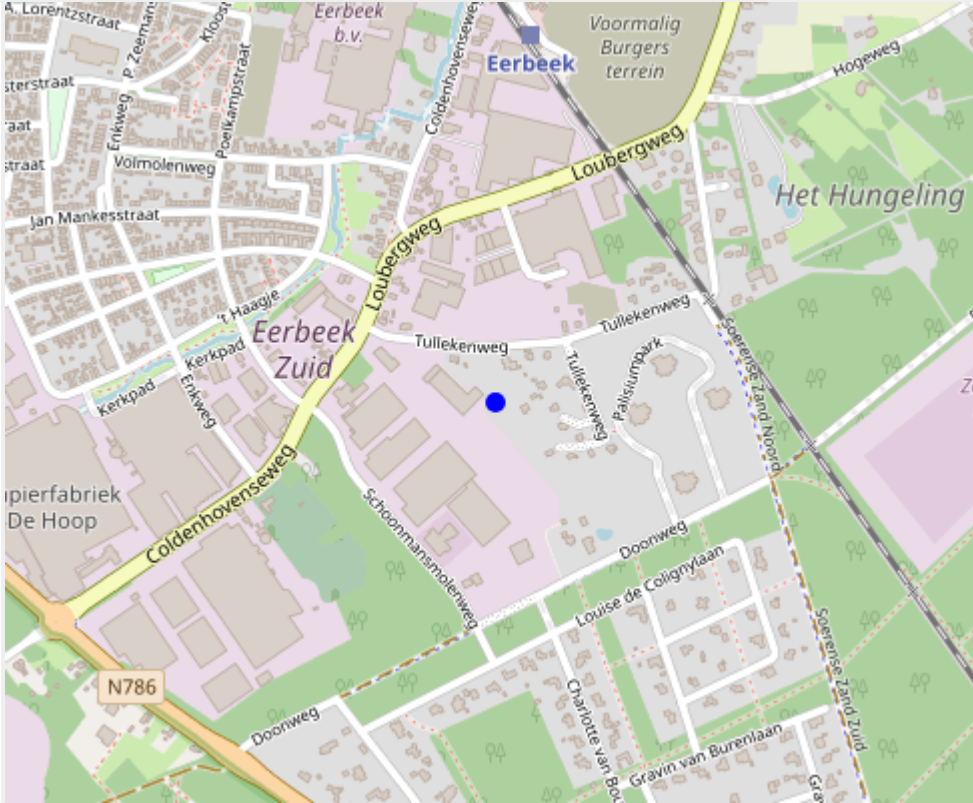
PDF 2

p. 26

"[...] Op 27 oktober 1972 [...] dat hij in 1945, als geëvacueerd uit Anrhem, enige tijd had verbleven in een kippenhok bij perceel Tullekenweg 10 te Eerbeek. Op een nacht zouden daar in de omgeving bommen zijn gevallen, waarvan er één voor en nabij het hok waarin hij verbleef in de grond was geslagen, doch niet ontploft. Het zou een bom van vrij grote afmeting geweest zijn. De huidige bewoners van perceel Tullekenweg 10 wisten niet beter dan dat die bom daar nog steeds niet geruimd was en dus nog in hun erf in de grond lag. Dit bericht werd aan mij doorgegeven en ik gaf daarvan kennis aan de Explosieven-Opruimingsdienst van de Landmacht met verzoek de bom te ruimen. Op 2 november 1972 verscheen daarop personeel van de vorengenoemde Dienst aan het rayonbureau te Eerbeek. Men heeft toen de plaats waar de bom zich volgens melder zou moeten bevinden gelokaliseerd, teneinde deze daarna met een detector op te sporen.

Op 15 november 1972 werd daarop door personeel van de Explosieven Opruimingsdienst een terrein ter grootte van ongeveer 600 m2 bij perceel Tullekenweg 10 te Eerbeek afgezocht. Daarbij gaf de gebruikte detector op een plaats zeer duidelijk aan dat zich daar metaal in de grond bevond. Aanvankelijk werd ter plaatse met schoppen gegraven teneinde te kunnen ontdekken welk voorwerp zich daar bevond. Vanwege het vele afval dat ter plaatse begraven bleek te zijn, bleek het werken met schoppen voor dit doel, zulks ook met het oog op de tijd welke daar mee gemoeid ging ondoenlijk. [...] De commandant van de zoekploeg adviseerde toen voor het graven een graafmachine in te zetten [...] Door Peters is daarna met een graafmachine gedurende 4 uren ter plaatse intensief naar een mogelijke bom gezocht. Er werd echter geen bom gevonden. [...]"

LOCATIE

GIS locatie	
Locatieomschrijving	Tullekenweg 10 Eerbeek;

BIJLAGE E – BETROKKEN PERSONEN

	Historisch onderzoek	Deskundigheid ontploffbare oorlogsresten	Luchtfoto interpretatie	Geografische informatie systemen	Steller
A.M. Broers	X		X	X	X
J. de Graaf	X	X	X	X	
T. Elling	X		X	X	
T. van de Wetering	X		X	X	
R. Kruijs	X		X	X	

BIJLAGE F – DISTRIBUTIELIJST

- Opdrachtgever
- Archief Expload